

Vapaus, jännitys ja pohdinta

Katsaus urbaanin löytöretkeilyn motiiveihin

Sofia Heikkilä

Pro gradu -tutkielma

Kulttuuriperinnön tutkimus

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Maaliskuu 2021

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos/

Humanistinen tiedekunta

HEIKKILÄ, SOFIA: Vapaus, jännitys ja pohdinta. Katsaus urbaanin löytöretkeilyn motiiveihin

Tutkielma, 86 s., 1 liites.

Kulttuuriperinnön tutkimus

Maaliskuu 2021

Tutkielman aihe on urbex-harrastus eli urbaani löytöretkeily. Tutkielman tavoite on ollut selvittää harrastuksen motiiveja. Tutkimus on toteutettu haastattelemalla neljää urbexin harrastajaa, joista kaksi vastasi kysymyksiin suullisesti teemahaastattelussa ja kaksi kirjallisesti teemakirjoituksella. Tutkimuksen näkökulma urbexiin on kulttuuriperinnöllinen. Urbex on alhaalta syntynyttä kulttuuriperintöä, heritage from below, jossa harrastajien tunteellinen yhteys perintöön näkyy sekä performatiivisesti että representaation kautta tietynlaisena kohteiden keräilyinä.

Haastattelujen perusteella tutkielmassa määritellään harrastajien kolme päämotiiviaihetta, jotka ovat pohdinta, jännitys sekä vapaus. Pohdinta kuvaa mietiskeleviä ja samaistuvia tunteita, joita vierailukohteet harrastajissa herättävät. Jännitys kuvaa urbexin jännittäviä puolia, kuten uuden löytämistä ja vaaroista selviämistä. Vapaus kuvaa harrastajien tunnetta siitä, että vierailukohteessa he voivat olla vapaita arkielämän säännöistä. Päämotiiviaiheet keskittyvät tunteisiin, joita urbexin harrastajat haluavat rakennuksissa kokea. Haastateltavat myös kertoivat kaikki valokuvauksen olevan tärkeää, ja tutkielmassa päätellään valokuvien olevan keino tunteiden jakamiseen.

Tutkielman kaksi jatkotavoitetta oli verrata urbexin motiiveja muihin harrastuksiin sekä vastata motiivien avulla urbex-tutkimuksen kysymyksiin. Vertailemalla tulosta muihin harrastustutkimuksiin tutkielmassa esitetään, että urbex muistuttaa motiiveiltaan erityisesti luontoharrastusta, keräilyä ja kirjallisuusharrastusta. Urbexissa keräillään kiinnostavia kohteita, joista muodostetaan representaatioita eli valokuvia. Sekä valokuvat että itse rakennukset herättävät harrastajassa tunteita, kuten pohtivaa menneisyyteen samaistumista ja jännitystä. Tutkielma osoittaa myös, että tuloksen avulla voidaan vastata urbexin tutkimuksessa esillä oleviin keskusteluihin. Urbexin todetaan muistuttavan matkailua monella tavalla. Lisäksi todetaan urbexiin kohdistuneiden rauniopornosyytösten suhteen, että urbexin harrastajilla ei näytä olevan yhteiskunnallisia motiiveja mutta heidän toimintansa ei kuitenkaan ole välttämättä yksinomaan haitallista olemassa oleville yhteisöille.

Asiasanat: harrastukset, hylätyt rakennukset, kaupunkiympäristö, keräily, kulttuuriperintö, motiivit (vaikuttimet), rakennettu ympäristö, rakennusperintö, urbaani löytöretkeily, tunteet, valokuvaus

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1. Mistä kaikki alkoi.....	1
1.2. Urbexin tutkimus: Harrastajien itsesuitsutusta ja vähän muutakin.....	6
1.3. Motiivien tutkimus: Uusi teoria joka lähtöön.....	12
2. Aineisto, metodi ja näkökulma	17
2.1. Näkökulma ja metodi: Ei-harrastajan pohdiskelut ja alustava motiiviluokitus.....	17
2.2. Aineiston esittely: Kaksi aineistoryhmää, yksi käsittelytapa, neljä yksilöä.....	23
3. Urbexin motiivit	28
3.1. Pohdinta: Tunnelma, mielikuvitus ja samaistuminen kokemuksissa ja valokuvissa	28
3.2. Jännitys: Positiivinen jännitys ja urbex leikkinä.....	38
3.3. Vapaus: Oman vapaudentunteen hakeminen yhteiskunnallisen tavoitteen sijaan. .	45
3.4. Urbexin motiivien emotionaalinen kolminaisuus ja yhteisöllisyys.....	55
4. Urbexin motiivit käytössä	60
4.1. Urbex ja muut harrastukset: Keräilyä ja luontoa, ei extremeä.....	60
4.2. Urbexin motiivit ja aiempi tutkimus: Asiaa rauniopornosta ja raunioturismista.....	68
5. Lopuksi: Mitä tein ja mihin tästä eteenpäin?	76
Lähdeluettelo	82
Liite 1	87

1. Johdanto

1.1. Mistä kaikki alkoi

Ensiksi hän tutkii Google Mapsista, josko löytäisi jotain mielenkiintoista. Joskus hän vain ajelee ympäriinsä pitäen silmänsä auki. Toisinaan hän on kuullut vinkin joltakulta samanmieliseltä kaverilta. On käynyt myös niin, että hän on matkustanut pitkällekin – joskus ihan ulkomaille asti – kiinnostavan kohteen perässä.

Löydettyään sopivan paikan hän etsii sinne sisäänpääsyn. Murtautua ei pidä mutta toisaalta tyypillisesti lupaakaan ei kysytä. Joskus on kohdalle osunut jokin niin kiinnostava paikka, että lupa on omistajalta kysytty sisäänpääsyn varmistamiseksi, mutta tämä on yleensä poikkeus. Hän toivoo, ettei paikalle osu vartijoita tai juoppoja.

Rakennuksen sisällä on kamera mukana. Tämä on erittäin tärkeää. Tilojen valokuvaaminen on nimenomaan se syy, miksi hän on lähtenyt kohteeseen seikkailemaan. Jotakuta kiinnostavat lähinnä vanhat asuin kohteet kun taas jotakin toista kiehtovat eniten teolliset kohteet. Harvat kuvaavat itseään tai muita ihmisiä paikoissa vaan valokuvat keskittyvät tyhjien tilojen kuvaamiseen. Jotkut kuvaavat seikkailujaan videokameralla.

Retken jälkeen valokuvat viimeistellään tietokoneella ja sitten ne usein jaetaan vaikkapa Facebookissa, Instagramissa, DeviantArtissa tai aivan omalla aiheeseen keskittyneellä verkkosivulla. Joskus on jopa ollut haaveena järjestää fyysinen valokuvanäyttely. Joku harrastaja käyttää valokuvia peräti bändinsä kansitaiteessa.

Tätä ei tehdä aina yksin. Yksi harrastaja haluaa käydä rakennuksissa nimenomaan itsekseen. Muita harrastajia hän lähinnä seuraa verkossa. Toisen mielestä on mukavaa, että on olemassa ainakin yksi samanhenkinen kaveri ja yhteisö, mutta hän silti käy rakennuksissa mieluiten yksin omien aikataulujensa mukaan. Kolmas on viime aikoina ottanut monille retkilleen mukaan kavereita, jotka eivät koskaan ennen ole tehneet vastaavaa.

Joillakin harrastajilla ei ole salanimeä. Joillakin taas on. Se voi olla vaikka pahvilaatikon kyljestä napattu kryptinen numerokoodi. Ajan myötä harrastus on usein tullut järjestelmällisemmäksi ja ammattimaistunut. On tultu tarkemmiksi siitä, mihin kohteisiin mennään ja siitä, mitä tehdään ja mitä niistä oikeastaan julkaistaan ja kerrotaan. On alettu matkustaa pidemmälle kohteiden perässä ja ehkä tutkia niiden historiaa enemmän. On hankittu parempia välineitä, ehkä jopa valokuvausdroni.

Tällä tavalla harrastetaan urbaania löytöretkeilyä eli UE:ta tai urbexia.

Yllä oleva kertomus perustuu siihen, mitä tähän tutkimukseen haastatteleman urbexin harrastajat minulle kertoivat harrastuksensa käytännöistä. On mahdollista, että osa lukijoista on tietoisia tästä harrastuksesta tai ainakin nähnyt verkossa toistan hienompia kuvia hylätyistä rakennuksista ja niiden rappeutuvista yksityiskohdista. Kuinka valo säteilee sisään reikäisistä katoista, kuinka maali rapisee pois seinistä muodostaen omalaatuisia kuvioita ja pintoja, kuinka kasvit löytävät tiensä sisään rakennusten raoista, kuinka jonnekin on jätetty yksinäinen hajonnut tuoli ja kuinka vanhojen arkistojen unohdetut paperit on hylätty pitkin lattiaa mätänemään kosteudessa. Viimeisen kymmenen vuoden aikana urbaani löytöretkeily on noussut aina vain tunnetummaksi ilmiöksi niin mediassa kuin tutkimuksessakin.

Koska urbexista kerrotaan usein niin visuaalisia tarinoita ja koska sen kokemukset ovat niin ruumiillisia, oli tämä tutkimus mielestäni syytä aloittaa kuvailevalla kertomuksella. En ole kuitenkaan itse koskaan harrastanut urbaania löytöretkeilyä. Oma ensikosketukseni harrastukseen oli, kun vuosia sitten löysin verkkosivun jonne yhdysvaltalainen harrastaja kerää valokuvagallerioita vierailemistaan kohteista sekä kirjoittaa niiden historiasta ja kuvailee omia vierailujaan. Näitä valokuvia voisi selata tuntikausia. Ne tuntuvat omalta pieneltä maailmaltaan. Kertomuksista sain lukea, kuinka valokuvaaja oli usein saanut juuri ja juuri vältettyä rakennuksia kiertelevät vartijat. Aihe kiehtoi minua ja palasin sivustolle säännöllisesti, joskus pitkänkin tauon jälkeen. Pohdin, miksi tämä harrastaja ja monet muut hänen kaltaisensa haluavat päästä tutkimaan ja valokuvaamaan hylättyjä rakennuksia sisältäpäin. Halusin kirjoittaa aiheesta jonakin päivänä.

Nyt minulla on siihen tilaisuus. Olen tehnyt harrastajia haastattelemalla tutkimuksen, jonka päätavoite on selvittää, *mitä motiiveja urbexin harrastajilla on*. He käyttävät rakennuksia eri tavalla kuin tavalliset yhteisöt, joita rumat ja vaaralliset modernit rauniot ehkä häiritsevät. He ovat erilaisia kuin suojelusta ja entisöinnistä kiinnostuneet ammattilaiset ja erilaisia kuin vaikka teini-ikäiset ja vandaalit, joiden omille puuhille hylätyt rakennukset tarjoavat suojapaikan. Onkohan urbex vain jatke sille, että nykyajan länsimaalaiset ihmiset haluavat keksiä kaikenlaisia erityisiä ja autenttisia kokemuksia itselleen? Onko kyseessä vain yksi osa nyky-yhteiskuntamme dystopiakuvauksilla kyllästettyä kulttuurikuvastoa? Luettuani kasapäin urbexiin keskittyvää tutkimuskirjallisuutta ja nähtyäni sen päänarratiivit sekä näiden kritisoinnit minua kiinnostaa myös, *miten urbexin motiivien avulla voidaan ottaa kantaa urbex-tutkimuksen kysymyksiin*. Lisäksi olen kiinnostunut muodostamaan alustavia ajatuksia siitä, *mitä muita harrastuksia urbex muistuttaa motiiveiltaan*.

Olen kulttuuriperinnön tutkija. Urbex on tämän muuttuvan alan kannalta kiinnostava tutkimusaihe. Kulttuuriperinnössähän on perinteisesti keskitytty asioihin, jotka tavallisellekin kansalle tulevat aiheesta mieleen – maailmanperintökohteet ja muut kansallisesti merkittävänä pidetyt paikat. Kulttuuriperinnön tutkimus onkin yleensä keskittynyt kuvaamaan perintöä representaatioina ja esimerkiksi kansojen kulttuurisen muistin säiliöinä ¹. Ajan kuluessa näkemykset tutkimusalalla ovat kuitenkin siirtyneet aina vain kauemmas nationalistisista ihanneajatuksista kohti pienempää skaalaa, paikallisuutta ja jopa henkilökohtaisuutta. Tästä esimerkkinä toimii vaikka se, että vasta 1900-luvun loppupuoliskolla alettiin kiinnittää huomiota teolliseen kulttuuriperintöön ja nähdä sillä arvoa. Ajan myötä ollaan käännytty enemmän pois klassisista arvokkaista objekteista ja keskitytty esimerkiksi ihmisten tunteellisiin yhteyksiin kulttuuriperintöönsä. ² Nykyisin kritisoidaan paljon aiempia fundamentalistisia kulttuuriperintönäkökulmia – ei ole olemassa objektiivista perintöä, joka on itsestään arvokasta ja josta meidän pitäisi välittää ³. Jotkut tutkijat ovat jopa käyttäneet termiä *critical heritage studies* kuvatakseen muutosta, jossa kulttuuriperinnön tutkimus ei keskity enää fyysisten arvokohteiden hallinnointiin liittyviin ongelmiin vaan perintöön poliittisena, kulttuurisena ja sosiaalisena prosessina ⁴. Kriittiset tutkijat haluavat kiinnittää huomiota moniin perintöön liittyviin poliittisiin seikkoihin ⁵. Heidän mielestään kulttuuriperintö on pohjimmiltaan

1 Børenholdt & Haldrup 2015, 52.

2 Harvey 2008, 30–31.

3 Ks. esim. Russel 2009.

4 Gentry & Smith 2019, 1149: ”This process is then used in a wide range of ways to stabilise or destabilise issues of identity, memory and sense of place – all of which have consequence for individual and collective well-being, equity and social justice.”

5 Gentry & Smith 2019. Ks. esim. 1150: kulttuuriperintökirjallisuus on liian eurosentristä; 1153: kulttuuriperintö ei ole historian vähäarvoisempi versio; 1160: kulttuuriperinnön tutkimuksen tulisi pohtia yhteiskunnan voimasuhteita.

sosiopsykologinen prosessi ⁶. Tällaiset näkökulmat ovat saaneet yhä enemmän suosiota 2000-luvulla ja erityisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Urbexhan ei missään nimessä liity klassisiin, arvokkaisiin perintökohteisiin. Harrastajia kiinnostavat hylätyt tuhoutuvat rakennukset, joilla ei yleisesti nähdä ehkä arvoa. Urbex kuitenkin liittyy kulttuuriperintöön ja sen prosesseihin. Urbex on *heritage from below* eli kulttuuriperintöä, jota ei ole määritelty, arvoitettu ja tarjottu ihmisille auktoriteetin asemasta. Kuin turisti Egyptissä urbex-harrastaja kuitenkin valokuvaa vierailukohdettaan ja esittelee valokuviaan muille. Tällaisten aiheiden tutkiminen on kulttuuriperinnön tutkimuksen alalla yhä suhteessa vähäisempää⁷ ja pyrin tutkimuksessa osoittamaan, kuinka urbex on alan keskustelujen perusteella mielenkiintoinen aihe. Urbexin harrastajat ovat kulttuuriperintöyhteisö, joka käyttää vierailukohteitaan identiteettinsä rakentamiseen. He rakentavat perintöä kokemalla menneisyyden jälkiä eri tavoilla ja representoimalla niitä esimerkiksi valokuvilla. He voivat jakaa näkemyksiään eteenpäin, kun levittävät valokuviaan vaikka verkossa. Haluan näyttää, että urbex ei välttämättä eroa merkittävästi tavoista, joilla myös virallista kulttuuriperintöä käytetään. Urbex on toisaalta performanssi ja sosiaalinen prosessi, mutta sen pohjalla on silti fyysisiä kohteita joihin ihmiset muodostavat suhteita.

Useimmat urbexin tutkijat ennen minua ovat olleet ihmismaantieteen tutkijoita, jotka ovat itsekin harrastajia. Heitä on kiinnostanut vastata kysymykseen, mitä urbex on ja heidän näkemyksensä ovat toisinaan olleet radikaalejakin. Haluan mennä itse eri suuntaan ja tutkia urbexin motiiveja, koska tämä aihe on jäänyt tarkemmatta huomiotta. Mielestäni se auttaa meitä ymmärtämään urbexin sisäistä moninaisuutta, koska eri harrastajilla on eri hetkillä erilaisia motiiveja. Tämän lisäksi se auttaa meitä ymmärtämään urbexia kulttuuriperinnön näkökulmasta. Haluan osoittaa, että urbexin motiivit voivat kertoa meille yleisemminkin siitä, millaisia tunteita kulttuuriperintöön liittyy.

Urbex tutkimuskohteena on eettisestä näkökulmasta mielenkiintoinen erityisesti siksi, että kyseessä on laitton harrastus. Esimerkiksi Kindynis käsittelee urbexia kriminologian näkökulmasta termillä *Deviant Leisure* ⁸. Termi liittyy laittomiin ja muihin sillä rajalla oleviin vapaa-ajanviettotapoihin. Toisen omistamiin rakennuksiin ei voi mennä sisään, vaikka ei murtautuisikaan tai vandalisoisikaan

⁶ Gentry & Smith 2019, 1159. Ks. myös Johnson 2015, 162–163 selitys kulttuuriperinnön eri merkityksistä.

⁷ Robertson 2012, 1: ”That these factors and processes have not always been captured by, and have only ever been partially discussed in the academic literature, seduced, more often than not, by the nationalist, top-down, commercial and tourism-focused perspectives of the mainstream manifestations of heritage that together constitute a hegemonic discourse.”

⁸ Kindynis 2019.

niitä. Rakennuksesta voi joskus löytää esimerkiksi toisten ihmisten yksityiselämään liittyviä seikkoja. Olen omin silmin nähnyt, kuinka joskus harrastajat ovat löytäneet ja kuvanneet vanhojen sairaaloiden potilastietoja. He saattavat myös antaa ryöstäjille tahtomattaan vinkkejä siitä, mistä löytyisi varastettavaa. En ota siihen kantaa, onko urbex moraalisesta näkökulmasta hyväksyttävä harrastus, mutta harrastajat selvästi ainakin uskovat itse niin. Voinko kuitenkin tutkijana sanoa tai antaa ymmärtää, että urbex on hyväksyttävää tai suositeltavaa kulttuuriperintötoimintaa? Lukijan on hyvä pitää mielessä, että itse olen ulkopuolinen tutkija, joka tarkastelee ilmiötä neutraalisti. Tarkoitukseni ei ole suositella urbexia vaan pelkästään tutkia sitä. Urbexilla voi olla hyviä vaikutuksia harrastajan elämään mutta samalla siihen liittyy väistämättömiä eettisiä ongelmia. Kumpikin näkökulma tulee nousemaan tekstissäni osittain esiin.

Johdannossa tästä eteenpäin esittelen ensin urbexin määritelmän ja sen, miten harrastusta on aiemmin tutkittu. Sitten esittelen motiivien tutkimusta ja sitä, kuinka muiden harrastusten motiiveja on tutkittu. Luvussa 2 esittelen tämän tutkimuksen käytännön asiat. Ensimmäinen osa 2.1. keskittyy omaan näkökulmaani ja siihen, millaisella ajatuspohjalla ja käytännöllä olen kerännyt aineistoni. Toisessa osassa 2.2. sen sijaan esittelen kerätyn aineiston, kerron miten olen sitä käyttänyt ja pohdin tutkimusprosessiin liittyviä eettisiä näkökulmia.

Luvussa 3 pääsen esittelemään tutkimukseni päätuloksen. Luku on jaettu kolmeen osaan urbexin päämotiivien kesken, ja jokainen osio käsittelee sitä, kuinka kyseinen motiivi esiintyy aineistossani. Vahvistaako aineisto oletukseni vai kyseenalaistaako se ne? Lopuksi luvussa 3.4. esittelen sitä, kuinka löytämäni motiivit toimivat yhdessä. Silloin vedän myös yhteen sitä, mitä löytämäni motiivit kertovat urbexin kulttuuriperintönäkökulmista.

Luvussa 4 tarkoitukseni on näyttää, miten oma tutkimustulokseni voi toimia käytännössä. Esittelen ensiksi osassa 4.1. sitä, kuinka tulokseni näyttäytyy, kun urbexia verrataan muiden harrastusten motiiveihin. Pohdin, mitä muita harrastuksia urbex voi muistuttaa motiiveiltaan, ei käytännöiltään. Toiseksi osassa 4.2. esittelen, kuinka tulostani voitaisiin käyttää hyväksi silloin, kun pohditaan urbexin tutkimuksessa esillä olevia kysymyksiä.

Loppuluvussa 5 nostan pohdintani yleisemmälle tasolle. Mietin tuloksiani kulttuuriperinnön tutkimuksen kannalta, pohdin mihin suuntaan tutkimusta olisi hyvä jatkaa ja reflektoin sitä, onko tutkimukseni luotettava ja onnistunut.

1.2. Urbexin tutkimus: Harrastajien itsesuitsutusta ja vähän muutakin

Urbex eli urbaani löytöretkeily on harrastus, joka on toisaalta helppo ja toisaalta yllättävän vaikea määritellä. Jos yrittää keksiä tyhjentävän kuvauksen, kohtaa aina ongelmia. Johdannossa esittelemäni tarina kertoo hyvin siitä, millaista harrastus käytännössä on. Harrastaja etsii sopivia hylättyjä ja piilossa olevia urbaaneja kohteita, vierailee niissä ja dokumentoi niitä valo- tai videokuvalla. Yleensä harrastukseen kuuluu myös kuvien ja kertomusten jakaminen verkossa.

Tutkimuskirjallisuudessa urbex määritellään monilla eri tavoilla, mutta ydin on eri tutkimuksissa samankaltainen. Näin alakulttuurin määrittelee harrastaja ja tutkija Kindynis viitaten myös muihin tunnettuihin kirjoittajiin: ”Researching, gaining access and documenting forbidden, forgotten or otherwise off-limits places ⁹.” Toiminnan kannalta on siis tärkeää, että paikkoja tutkitaan, niissä käydään ja niitä dokumentoidaan. Kohteet eivät välttämättä ole hylättyjä rakennuksia, vaan mikä tahansa urbaani paikka johon ei normaalisti pääse kelpaa tämän määritelmän mukaan urbex-kohteeksi. Urbex-harrastukseen kuuluu kirjoittamattomia kunniasääntöjä, kuten yleisesti toistettu ”ota vain valokuvia, jätä vain jalanjälkiä.” Harrastajat eivät halua manipuloida kohdetta vaan kokea ja dokumentoida sen sellaisena kuin se on ¹⁰.

Urbaania löytöretkeilyä on eri yhteyksissä käsitelty monilla eri termeillä. Englanniksi ilmiöstä puhutaan usein termillä *urban exploration*, josta urbaani löytöretkeily on melkein suora käännös. Lyhennettyjä versioita termistä ovat *urbex* ja *UE*. Muita urbexia lähellä olevia termejä ovat esimerkiksi *rooftopping*, *buildering*, *rurex* sekä *infiltration*. Tutkimusyhteyksissä käytetään toisinaan yleistermiä *recreational trespass*, jota on vaikea kääntää suoraan mutta joka tarkoittaa käytännössä vapaa-ajantoimintaa, jossa käydään paikoissa luvattomasti.

9 Kindynis 2017, 4.

10 Jansson & Klausen 2018, 425.

Olen itse tässä gradussa päätenyt käyttämään termiä urbex muutamasta syystä. Mielestäni urbex sopii tähän yhteyteen, koska se on yksiselitteinen ja lyhyt termi. Esimerkiksi englannin urban exploration ei tarkoita pelkästään urbex-harrastusta, vaan se voi kuvata mitä tahansa urbaaneissa yhteyksissä tapahtuvaa ympäristön tutkimista. Tutkimuksissa urban explorationista puhutaan esimerkiksi matkailualalla kun pohditaan turistien käyttäytymistä kaupunkikohteissa ¹¹. Suomalainen käännös urbaani löytöretkeily on mielestäni hyvä käännös ja kuvaa toimintaa jopa englanninkielistä versiotaan paremmin¹², mutta käytän mieluummin lyhyempää sanaa, joka toimii useilla kielillä. Kun puhutaan urbexista, toimintaa ei voida sekoittaa mihinkään muuhun.

Käytän itse termiä urbex, mutta kuten yksi haastateltavistani kertoo, UE on ainakin joillekin harrastajille mieluisampi termi ¹³. Mielestäni urbex sopii kuitenkin paremmin tutkimuskäytön yleistermiksi, koska se avautuu ei-harrastajille helpommin ja se toimii myös esimerkiksi tutkimusten hakusanana. Urbex on käytännöllinen ja lukijaystävällinen termi. Jos urbexista haluaa lukea enemmän, kannattaa ottaa huomioon että eri kirjoittajat saattavat käyttää eri termejä.

Termien monipuolisuus saattaa kieliä urbex-ilmiön häilyvyydestä ja suhteellisesta uutuudesta tutkimuskirjallisuudessa. Myös mainitsemiani oheistermejä on vaikea selittää tyhjentävästi. Esimerkiksi rooftopping viittaa toimintaan, jossa pyritään pääsemään julkisten rakennusten katoille valokuvaamaan niitä. Buildering tarkoittaa julkisten rakennusten ulkoseinissä kiipeämistä vuorikiipeilyn tapaan. Rurex on samanlaista kuin urbex, mutta tapahtuu maaseudulla. Infiltration eli tunkeutuminen tai soluttautuminen sen sijaan viittaa toimintaan, jossa mennään luvatta ei-hylättyihin paikkoihin kuten viemäriin, metrotunneleihin tai käytössä oleviin rakennuksiin. On olemassa myös termejä, joita käyttävät vain tutkijat eivätkä itse harrastajat. Esimerkiksi Bennett loi termin *bunkerology* kuvaamaan kylmän sodan aikaisia hylättyjä valvonta-asemia tutkivia ihmisiä ¹⁴. Aina ei ole mahdollista vetää selkeää rajaa siihen, missä urbex loppuu ja jokin muu toimintamuoto alkaa. Esimerkiksi se, onko infiltration urbexia riippuu paljon henkilön omasta näkökulmasta ¹⁵.

11 Baldauf et al. 2011.

12 Nimenomaan löytöretkeily-sana kuvaa toimintaa paremmin kuin pelkkä seikkailu.

13 H2, 16–17. Hän sanoo kuitenkin, ettei ”dissaa” urbexin käyttöä vaikka itselle UE on ”ehdottomasti mieluisampi” termi.

14 Bennett 2011a, 424–425.

15 Pääasiassa urbexin tutkimuksessa infiltrationin käsitetään kuuluvan osaksi urbexia. Esimerkiksi Rollo 2018, 416–417 perustaa kuvauksensa siihen, että urbexiin kuuluu myös ovien tiirikointia yms.

Eri termejä on selittänyt muun muassa Kindynis. Hänen mukaansa eri harrastusmuodot kuten building ja rooftopping ovat syntyneet urbexin sivujuonteiksi viime vuosina, vaikka harrastus oli hänen mielestään ennen yhtenäisempää.¹⁶ Vaikuttaa siltä että toisinaan urbex mielletään kattotermiksi eri toimintamuodoille, kun taas toiset urbexin harrastajat haluavat tehdä eron itsensä ja muulla tavalla toimivien välille. Vaikka urbex onkin yksinkertainen termi, ei kannata olettaa että se piilottaa taakseen yksinkertaisen ilmiön. Se tarkoittaa eri ihmisille eri asioita. Tämä näkyy hyvin pienessä kokoelmassa omien haastateltavieni¹⁷ antamia urbex-määritelmiä:

Vieraillaan kohteissa, joissa jollakin tapaa näkyy ihmisen kädenjälki ja tämän rappioituminen.¹⁸

Urbex on urban exploration – eli urbaanissa, kaupunkiympäristössä olevassa hylätyssä kohteessa vierailua sekä mahdollisesti kuvaamista. Rurex tai Rurbex on maaseudulla olevan, esim. autioituneen myllyn tai autiotalon tutkimista sekä kuvaamista. Sitten on vielä Ilfiltration – eli ”vieraillaan” ilman lupaa kohteessa, joka voi olla joko autio tai käytössä. Jälkimmäistä teen harvoin, mutta joskus myös sitäkin – siis vain autiokohteissa ja mitään vahingoittamatta.¹⁹

No mä kutsuisin sitä ehkä niinkun hylättyjen tai unohdettujen paikkojen tutkimiseksi ja tallentamiseksi, jos nyt haluaa tiivistää sen määritelmän jotenkin.²⁰

No, se on semmosta, paikan alkuperäisen käyttötarkoituksen, sivuuttavaa toimintaa siellä tilassa. Mä niinku, yleensähan se on teollisissa ympäristöissä. No, seikkailua teollis- tai ihmisen rakentamissa ympäristöissä joka ei ole niinku sellanen paikan alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaista. Ehkä tä on mun määritelmä sit.²¹

Kindynisin mukaan ajan myötä yhtenäinen harrastus on pirstaloitunut²². Urbex-harrastukseen on lähes aina kuulunut materiaalin jakaminen verkossa, ja sosiaalinen media onkin ollut tärkeässä osassa sen tunnettuuden lisääntymistä. Kindynis kertoo, että mediahuomion myötä harrastus on tullut myös yritysten ja mainostajien tietoon, ja urbex-harrastajille markkinoidaan jo tuotteitakin²³.

16 Kindynis 2019, 381.

17 Ks. luvusta 2 tiedot haastateltavista ja haastatteluista.

18 K1, 1.

19 K2, 2.

20 H1, 4–5.

21 H2, 4.

22 Ks. aiheesta myös Jansson & Klausen 2018, 411 & Kindynis 2016, 994.

23 Kindynis 2019, 389.

Voidaan sanoa, että tuntemamme kaltainen urbex syntyi alun perin 1990-luvun puolessavälissä²⁴. Urbexille on tutkimuksessa kuitenkin rakennettu historiallisia juuria muista vanhemmista perinteistä. Esimerkiksi 1800-luvun lopun keskiluokkien slummiturismista on löydetty yhtäläisyyksiä urbexiin²⁵. On kuitenkin hyvä muistaa, että vaikka urbexille voidaan löytää paljon juuria, esteettinen viehtymys raunioihin ei ole universaalia kaikissa ihmisyyhteisöissä ja eri aikakausilla. Rauniofilia on nimenomaan länsimaalainen ilmiö, joka alkoi syntyä valaistuksen ja romantiikan aikakausilla tai jo keskiajalla.²⁶

Mitä tunnetummaksi harrastus on tullut, sitä enemmän sitä on myös tutkittu. Urbex-tutkimus sai alkunsa, kun harrastajat alkoivat kirjoittaa aiheesta käsikirjoja. Nykyisinkin tutkijat ovat usein itse harrastajia, jotka käyttävät omia kokemuksiaan sanojensa mukaan autoetnografisena metodina²⁷. Toisaalta monet ei-harrastajatutkijat tuntevat jonkun harrastajan henkilökohtaisesti tai käyttävät materiaalina haastatteluja tai harrastajien luomia verkkomateriaaleja²⁸.

Urbex-tutkimuksen pyrkimyksenä on yleensä ollut määritellä ja perustella urbexia sekä sen erityisyyttä. Tämä on ymmärrettävää, koska harrastajat ovat halunneet rakentaa tutkimuksen avulla harrastukselleen omaa identiteettiä, ihanteita ja merkitystä. Yleisesti ottaen tutkimuksien näkökulma on ollut se, että urbex luo uutta merkitystä paikoille²⁹. Se on tyypillisesti esitetty tapana vapautua arkielämän kodin ja työpaikan välillä kulkemisesta sekä viihteen passiivisesta kulutuksesta³⁰. Sen on ajateltu haastavan kontrolloitua kaupunkitilaa³¹. Urbexia on pidetty näistä syistä jopa radikaalina ja vallankumouksellisena harrastuksena³². Tällaiset ajatukset ovat 2000-luvun aikana muodostuneet urbex-tutkimuksen päänarratiiviksi, mikä on herättänyt myös vastanäkökulmia. Esimerkiksi Bennett on huomauttanut, että urbex-tutkimusta ei ole tehty tarpeeksi itse harrastuksen käytännöistä vaan on keskitytty liikaa tähän teoreettiseen vapautumisajatukseen³³. Kindynis sen sijaan toteaa, että urbex heijastaa myöhäiskapitalistista narsismin, hedonismin ja kilpailullisen yksilöllisyyden kulttuuria³⁴.

24 Jansson & Klausen 2018, 411.

25 Jansson & Klausen 2018, 414.

26 Crane 2018, 84.

27 Esimerkiksi Kindynis 2017, 4, kuvaa urbexia ”urbaanina etnografiana, immersiiivisenä tilan tutkimuksen metodina.”

28 Tällaisia esim. Palmer 2017 ja Sydänoja 2019.

29 Bennett 2011a, 431.

30 Rollo 2018, 420.

31 Kindynis 2016, 987.

32 Rollo 2018, 421.

33 Bennett 2011a, 424. Garrett (2011a) tosin sydämisti koko artikkelista. Bennett 2011b vastaa kritiikkiin.

34 Kindynis 2016, 988–989.

Samoin kuin urbexille on rakennettu historiaa vertailemalla sitä menneisyyden toimintoihin ja harrastuksiin, myös tutkimuksessa urbexia on käsitelty vanhempien teoreettisten ajatusten pohjalta. Mainitsen niistä tässä muutaman, jotka ovat mielestäni olleet yleisimpiä. Usein urbexin yhteydessä mainitaan esimerkiksi 1800-luvun *flâneur*- eli vaelteluajatus³⁵. Tämä viittaa siihen, kuinka urbex-harrastajat kuljeskelevat ympäristössään vapaasti havainnoiden sitä. Toinen usein mainittu ajatus on Lyngin *edgework*-näkemys, joka kuvaa kaikenlaisia riskejä sisältäviä harrastuksia³⁶. Urbexiin liittyy turvallisuus- sekä muita riskejä, ja se on muutenkin salaperäisyytensä ja kyseenalaisen laillisuutensa vuoksi yhteiskunnan tavallisten toimintojen reuna-alueella.

Kolmas usein hyväksikäytetty ajatus on liminaalisten tilojen konsepti³⁷. Urbexin vierailukohteiden mainitaan tyypillisesti olevan liminaalisia tiloja. Ajatellaan, että astumalla hylättyihin tai muihin vastaaviin paikkoihin henkilö pääsee liminaalitilaan myös henkisesti tasolla. Fyysisen liminaalitilaan liittyy liikkuminen hahmotettujen pisteiden välillä. Henkiseen liminaalitilaan taas liittyy usein tunteita eksyneisyydestä, irti olemisesta ja epämukavuudesta. Urbexissakin ollaan siis fyysisesti ja henkisesti hahmotettujen pisteiden ja tilojen välissä sekä tullaan tietoisesti siirtymästä, johon normaalisti ei kiinnitetä huomiota³⁸. Urbex siis tavallaan yhdistää sekä fyysisiä että henkisiä liminaalituloja³⁹. Tällä konseptillä on selitetty ainakin urbexiin liittyviä tunteita.

Koska olen kulttuuriperinnön tutkija, minua kiinnostaa miten omalla alallani on käsitelty urbexia. Harrastusta on tutkittu kulttuuriperinnön näkökulmasta vain vähän. Kun urbex-tutkimuksissa mainitaan kulttuuriperintö, *heritage*, urbex usein nähdään virallisen kulttuuriperinnön vastaisena voimana. Tästä hyvänä esimerkkinä on Kindynis, joka puhuu käsitteestä *spectral turn*⁴⁰. Hän viittaa kirjoittajiin, joiden näkökulman mukaan ”kaupunkien todelliset arkistot” muodostuvat arkielämän tavallisista yksityiskohdista ja ohimenevistä hetkistä. Tätä historiaa edustavat erilaiset hylätyt ja vahingossa paikalleen jääneet jäänteet, joita ei ole ”kesytetty, kielellistetty ja kolonisoitu” museoihin ja muuhun viralliseen perintöön. Nämä jäänteet kuitenkin vaikuttavat kaupunkikokemukseen ja toimivat affektien sekä tunnelman tasolla.⁴¹

35 Bennett 2011a, 422. Vaeltelija kuljeskelee kaupungissa havainnoiden sen olemusta. Huomaa, että *flâneur* viittaa juuri moderniin kaupunkielämään eikä esimerkiksi luonnossa liikkumiseen.

36 Esim. Bennett 2011a, 427, sekä Kindynis 2016, 997.

37 Sydänoja 2017, 46–47.

38 Se, mikä koetaan liminaalilaksi riippuu ihmisen kulttuurista, iästä ja muusta kokemusmaailmasta. Solar Sands 2020.

39 Fyysisiä liminaalituloja esim: hissit, käytävät, parkkipaikat. Henkisiä liminaalituloja esim. muuttaminen tai avioliitto. Ks. aiheesta esim. Solar Sands 2020.

40 Kindynis 2017, 7. Spectral turn: Hylätyt jäänteet ja muut epäpaikat muodostavat alitajunnan, ne kummittelevat moderneissa ympäristöissä muistoina eletystä menneisyydestä.

41 Kindynis 2017, 8.

Arboleda sen sijaan on tutkinut urbexia virallisen kulttuuriperinnön eikä urbex-harrastajan näkökulmasta ⁴². Hänen havaintojensa mukaan harrastajia kiinnostaa enemmän jännitys ja seikkailu kuin vierailukohteiden arvo ja historia. Yleensä harrastajien mielestä liika huomio ja kajoaminen medialta, vandaaleilta tai kulttuuriperintöviranomaisilta on itse asiassa huono asia rakennusten kannalta. Arboleda huomauttaa kuitenkin, että urbex-harrastajat rakentavat urbaania kulttuuriperintöä. Heidän eletyt kokemuksensa rakennuksista ovat kulttuuriperintöä. Tämän lisäksi kaikki se materiaali, jota harrastajat tuottavat, on monista kohteista paljon parempaa ja kattavampaa kuin viralliset inventoinnit, joita harvoista urbex-kohteista on edes tehty. Harrastajathan valokuvaavat paikkoja yleensä varsin yksityiskohtaisesti, kirjoittavat omista henkilökohtaisista kokemuksistaan ja usein vieläpä keräävät itse tietoa rakennuksen historiasta. Voi olla, että urbex-materiaali on ainoa jäänne, joka lopulta puretusta paikasta jää jäljelle yhteisöjen käyttöön. Arboledan mielestä urbex voi opettaa kulttuuriperintöalalle sen, että myös rakennusten fyysinen rappio voi luoda mahdollisuuksia uudenlaisen perinnön luomiseen. Urbex onkin hänestä tärkeä bottom-up -kulttuuriperintömateriaalin tuottaja ⁴³. Arboleda on siis samoilla linjoilla alussa esittämäni näkemyksen kanssa siitä, että urbex on pohjalta nousevaa kulttuuriperintöä, johon liittyy sekä harrastajan oma performatiivinen puoli että heidän luomansa representaatiot.

Viimeinen asia, jonka urbexista nostan taustatietona esiin, on sen harrastajakunnan yksipuolisuus. Urbex on koko historiansa ajan ollut miesten harrastus – ja tarkemmin määriteltynä vieläpä valkoisten, keskiluokkaisten heteromiesten joilla ei ole fyysisiä rajoitteita. Ilmeisesti esimerkiksi Lontoon urbex-harrastajista vain noin 10 tai 15 prosenttia on naispuolisia ⁴⁴. Suuri osa urbexin tutkimusmateriaalistakin perustuu miesten kokemuksiin ⁴⁵. Urbex-harrastajat ovat jopa muita riskiharrastuksia yksipuolisempi ryhmä ⁴⁶. Yksipuolisuus on johtanut tietynlaiseen maskuliiniseen kulttuuriin harrastuspiireissä, mikä selittää osan urbex-tutkimuksen päänarratiivista. Tätä ilmiötä on arvosteltu tutkimuksessa aiheellisesti ja kovasanaisestikin ⁴⁷.

42 Arboleda 2016. Ks erityisesti 371, 373 & 376–377.

43 Arboleda 2016, 379. Samaa näkökulmaa jatkavat Bordalejo & Eisazadeh 2017, jotka konferenssiolosuhteissa pohtivat sitä, kuinka urbex-harrastajien tuottamaa verkkomateriaalia voitaisiin käyttää hyväksi hylättyjen perintökohteiden inventoinnissa ja niiden tarinoiden esittämisessä. Onkohan tämä sitä ”kaupungin todellisten arkistojen” kolonisoinnin ja kesyttämisen uhkaa?

44 Rollo 2018, 421. Tieto, johon Rollo viittaa taitaa kuitenkin perustua arvioon eikä tutkimukseen.

45 Jansson & Klausen 2018, 415.

46 Rollo 2018, 422.

47 Mott & Roberts 2014 sekä Rollo 2018. Esim. Rollo 2018, 425, toteaa urbex-kirjoittajien miehisestä kulttuurista: ”Masculinity’s dominance is perpetuated by cycles of its perceived endangerment, despite a lack of material evidence of any actual threat [...]. Faced with their stable dominance of urban space, UEs manufacture a threat to their masculinity and head underground. While purportedly expressing their freedom from the masculinist system they benefit from, they reaffirm their masculinities and thus reinforce the structure from the foundations.”

Katsotaan lopuksi vielä, mikä on omien haastateltavieni näkemys tähän aiheeseen. Kysyin heiltä esimerkiksi, millaisia ovat tyypilliset urbex-harrastajat, onko harrastus heistä miesvaltaista ja voisiko vaikka pyörätuolia käyttävä harrastaa urbexia. Yksi haastateltavistani toteaa, että urbex on matalan kynnyksen harrastus, koska kaikki ovat ainakin joskus luultavasti käyneet tutkimassa jotakin hylättyä paikkaa⁴⁸. Haastateltavat myöntävät miesvaltaisuuden, joskin H1-koodiniminen harrastaja mainitsee esitelleensä harrastuksen monille naispuolisille ystäville ja H2 sanoo, että ajan myötä naisharrastajien määrä on lisääntynyt⁴⁹. Kaikki haastateltavat uskovat, että liikuntarajoitteisuus hankaloittaisi harrastusta, mutta urbex olisi silti mahdollista hyvän avustajan kanssa. Tärkeintä on se, että rakennukseen pääsee sisälle.⁵⁰

Lopuksi vielä K2 antaa meille suhteellisen tyhjentävän näkemyksen siitä, millainen on tyypillinen urbex-harrastaja:

Miespuolinen henkilö, joka tykkää valokuvata – on kiinnostunut myös historiasta jonkin verran. Pelaa tietokone tai konsolipelejä, joista ammentaa kiinnostustaan myös tähän harrastukseen. On valmis liikkumaan autollakin ja pitää myös siitä. Vaikuttaa omasta mielestään kovin yksilölliseltä ja tekevänsä harrastuksessaan muka jotain salaista tai vaarallista ja hienoa. Ei välttämättä se porukan seurallisista henkilöistä eikä todennäköisesti seurustele tai ole parisuhteessa tms. Sosioekonomiselta asemaltaan opiskelija tai ehkä enemmän työväestöä kuin esim. alempi toimihenkilö. Omalta osaltani vain pieni osa pitää paikkansa... :)⁵¹

1.3. Motiivien tutkimus: Uusi teoria joka lähtöön

Koska tutkin urbexia motiivien näkökulmasta, tarkastelen myös sitä kuinka harrastusten motiiveja on tyypillisesti tutkittu ja mitä motiivit oikeastaan tarkoittavat. Kyseessä on laaja ja monipuolinen tutkimusperinne, joten oma esitykseni tässä on suhteellisen tiivis. Pääajatuksena voidaan pitää sitä, että yleisesti motiivien tutkimuksessa nojaututaan aina metodologisesti johonkin tiettyyn motiiviteoriaan. Näitä teorioita sen sijaan on aikojen saatossa syntynyt paljon tieteen painopisteiden siirtyessä.

48 H1, 5.

49 H1, 5 & H2, 5.

50 H1, 5–6; H2, 5; K1, 2 & K2, 3. Asia nähdään lähinnä turvallisuuskysymyksenä.

51 K2, 2.

Mitä motiivi oikeastaan tarkoittaa? Yleensä termit *motiivi* ja *motivaatio* erotetaan toisistaan. Kun mietitään motivaatiota arkisesti, se on helppo määritellä haluksi tehdä jotain. Jos ihmiset ovat motivoituneita, he ovat innostuneita toimimaan. Motiivi sen sijaan vaikuttaa motivaatioon. Voimme pohtia muiden ihmisten motiiveja eli syitä sille, miksi he toimivat tietyllä tavalla.

Tieteessä motiiveista yleisimmin puhutaan psykologian alalla. Jari Metsämuuronen määrittelee motivaation seuraavasti: ”Motivaatio on hypoteettinen konstruktio tai käsitteellinen skeema, joka auttaa ymmärtämään käyttäytymistä, ja jolla pyritään selittämään inhimillisen toiminnan perimmäisiä syitä ⁵².” Hän jatkaa, että motivaatio syntyy useista eri motiiveista eli ”sisäisistä tiloista jotka saavat ihmisen toimimaan tiettyä päämäärää kohti ⁵³”. Nämä määritelmät eivät eroa paljonkaan yllä esitetyistä arkisista ajatuksista. Tieteellisesti motivaatio voidaan jakaa vielä *sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon* riippuen siitä, onko ihmisen motivaatio sisäsyntyistä vai jonkin ulkoisen voiman aikaansaamaa ⁵⁴.

Motiivien tutkimuksen historiaa leimaa motiiviteorioiden moninaisuus ⁵⁵. Eri aikoina motivaatio on määritelty ja motiiveja eritelty eri tavoin. Ei ole olemassa yhtä hallitsevaa motiiviteoriaa, jota tutkimuksissa käytetään. Motiivitutkimuksen historia kuvaa pitkälti uusien teorioiden syntymistä. Nurmen ja Salmela-Aron mukaan on kuitenkin niin, että eri teorit ovat samankaltaisia ja kuvaavat pitkälti samoja asioita, vaikka ne käyttävätkin eri termejä ⁵⁶.

Jos pohditaan motiivien tutkimusta 1900-luvulla, jakaisin etenemisen tässä yhteydessä kolmeen yksinkertaiseen päänäkemykseen motivaatiosta. Vuosisadan alkupuolella motiivit näkyivät implisiittisesti muissa teorioissa. Behavioristisen ja ehdollistumiseen perustuvan teorian mukaan ihmisten käyttäytyminen riippuu aiemmista palkinto- ja rangaistuskokemuksista. Ihmistä siis motivoi *palkintojen tavoittelu ja rangaistusten välttely*. Vuosisadan puolessavälissä taas syntyi erilaisia humanistisen psykologian teorioita, kuten Maslow’n tarveteoria johon kuuluvat niin

52 Metsämuuronen J. 1997, 8. Teoreetikot eivät ole yhtä mieltä siitä, nähdäänkö motivaatio persoonallisuuspiirteenä. Ks. Keltikangas-Järvinen 2006, 86–87.

53 Metsämuuronen J. 1997, 8.

54 Metsämuuronen J. 1997, 9. Hän kuitenkin myös kritisoi jakoa, koska ei ole niin yksinkertaista määritellä, syntykö motivaatio sisäisesti vai ulkoisten vaikuttimien kautta. Ks. myös Byman 2006 siitä, miten sisäistä ja ulkoista motivaatiota on käsitelty.

55 Esim. Metsämuuronen J. 1997, 10.

56 Nurmi & Salmela-Aro 2017a, 10. Ks. lisäksi esim. Ristolainen 2006, 41, kuva 2. Hän on muodostanut koosteen siitä, millaisia yhteyksiä ja eroja on eri harrastuksiin sovelletuissa motiiviluokituksissa.

fyysiset kuin psykologiset tarpeetkin. Tähän aikaan alkoi syntyä varsinaisia itsenäisiä motiiviteorioita. Niiden näkökulman mukaan ihmistä motivoi yksilöllisesti *omien tarpeidensa täyttäminen*. Kolmas näkökulma kehittyi vuosisadan lopussa 1990-luvulla, jolloin syntyi paljon erilaisia motiiviteorioita. Alettiin ajatella, että ihmisen motivaation kannalta oli tärkeää ymmärtää, *mitä he haluavat saavuttaa*. Elämänvaihe vaikuttaa ihmisen kokemuksiin ja motivaatioon.⁵⁷ Nykyajankin motiivitutkimus perustuu paljolti niihin empiirisiin menetelmiin, joita 1990-luvulla kehitettiin⁵⁸. Nykyään motiiveja tutkitaan paljon ihmisen hyvinvoinnin näkökulmasta⁵⁹.

Motivaatio- ja motiivi-käsitteet sekä erilaiset motiiviteoriat on luotu tarpeeseen. On välttämätöntä sanallistaa ja eritellä ilmiöitä, jotta niistä voitaisiin keskustella ja niitä voitaisiin tutkia. Kaikki motiiveihin liittyvät teoriat ovat kuitenkin aina enemmän tai vähemmän hypoteettisia⁶⁰. Tällä tarkoitetaan, että ei ole mahdollista löytää oikeaa ja aukotonta listaa syistä, miksi joku ihmisyksilö käyttäytyy tietyllä tavalla. Jos voisimme löytää täydellisen motivaatiomallin, voisimme myös ennustaa ihmisen käyttäytymistä täydellisesti. Jari Metsämuuronen onkin esitellyt joitakin yleisiä motiiviteorioiden kritiikin kohtia⁶¹. Jos motiivien ajatellaan olevan pysyviä, miksi niin moniin teorioihin on tarpeen vaatiessa helppo lisätä uusia motiiveja? Onko olemassa perusteluja sille, että motiivit tulisi asettaa hierarkkiseen järjestykseen, kuten usein on tehty? Lisäksi teoriat usein aliarvioivat ihmisyksilön kykyä hallita omia motiivejaan älyllisesti.

Katsotaan vielä pari esimerkkiä siitä, miten eri harrastusten motiiveja on tutkittu ja millaisia motiiviteorioita niissä on käytetty. Usein harrastusten motiiveja tutkittaessa vaikuttaa siltä, että keskitytään nimenomaan urheiluharrastuksiin. Tästä esimerkkejä ovat esimerkiksi Chleboszin, Morrisin, Towerin ja Zhoun tutkimus⁶² extreme-urheilijoiden motiiveista sekä Shannonin tutkimus⁶³ kilpatanssia harrastavien tyttöjen motiiveista. Tällaisissa tutkimuksissa on usein näkökulmana se, mikä saa ihmiset jatkamaan tai lopettamaan harrastuksensa. Shannonin kilpatanssitutkimus käsittelee juuri kyseistä aihetta⁶⁴. Toinen, ei-urheilullinen esimerkki samasta näkökulmasta on Tuua

57 Nurmi & Salmela-Aro 2017a, 11–13.

58 Nurmi & Salmela-Aro 2017a, 13. Paljon tehdään esimerkiksi kyselytutkimuksia, joissa ihmiset arvioivat omia motiivejaan.

59 Nurmi & Salmela-Aro 2017b, 247.

60 Metsämuuronen J. 1997, 33.

61 Metsämuuronen J. 1997, 12.

62 Chlebosz et al. 2020.

63 Shannon 2016.

64 Shannon 2016, 288.

Maria Metsämuurosen tutkimus nuorten partioleirien osallistujien motiiveista jatkaa tai lopettaa leireillä käynti⁶⁵. Jokainen näistä tutkimuksista käsittelee motiiveja eri tavalla jonkin teorian kautta.

Shannon pohtii kilpatanssia harrastavien tyttöjen motivaatiota peräti kolmen urheilun tutkimuksessa yleisesti käytetyn teorian pohjalta. Nämä teoriat ovat *Sport Commitment Model*⁶⁶, *Achievement Goal Theory*⁶⁷ sekä *Self-Determination Theory*⁶⁸. Näistä tarkastelen tässä lähemmin vain viimeistä. Suomeksi Self-Determination Theory on *itsemääräämisteoria*. Tämän teorian mukaan sosiaalinen ympäristö joko kannustaa jatkamaan tiettyä toimintaa tai pilaa jatkamismotivaation. Teorian keskiössä on kolme perustarvetta, joiden tyydyttäminen on tärkeää motivaation syntymisen ja pysyvyyden kannalta. Ensimmäinen tarpeista on *autonomia*, eli ihmisen tunne siitä että hän saa tehdä omat valintansa. Seuraava tarve on *kompetenssi*, eli itsevarmuus ja usko omaan kykyihinkin. Kolmas tarve on englanniksi *relatedness* ja se viittaa ryhmään kuulumisen tunteeseen ja toiminnan sosiaalisiin suhteisiin.⁶⁹ Jos ympäristö tyydyttää nämä perustarpeet, ihmiselle syntyy todennäköisemmin pysyvää kiinnostusta harrastukseen⁷⁰. Itsemääräämisteoria on minulle kiinnostavin, koska sitä on sovellettu monenlaiseen toimintaan, esimerkiksi koulutus- tai työmotivaatioon⁷¹.

Myös Chlebosz ja muut ovat käyttäneet extreme-urheilua koskevan tutkimuksensa pohjana itsemääräämisteoriaa. He eivät kuitenkaan keskity kolmeen päämotiiviin, vaan etsivät tutkimuksessa tietoa siitä, kuinka extreme-urheilun motiivit vertautuvat aiemmissä tutkimuksissa löydettyihin tavallisen urheilun motiiveihin⁷². He löytävät yhdeksän motiivia, joista seitsemän ovat samoja kuin muissa urheiluharrastuksissa ja kaksi uutta, jotka ilmenevät vain extreme-urheilussa⁷³. Kirjoittajat toteavat: ”To avoid imposing that framework on this study we chose the exploratory approach.”⁷⁴ Tällä he tarkoittavat mielestäni sitä, etteivät halunneet rajoittaa tutkimuksensa tuloksia etsimällä vain kolmea itsemääräämisteorian päämotiivia. Heidän tarkoituksensa oli löytää uusia

65 Metsämuuronen T. M. 2009, 11.

66 Shannon 2016, 286–287. Tähän malliin kuuluu lista psykologisia syitä, jotka joko vahvistavat tai heikentävät urheiluharrastukseen sitoutumista.

67 Shannon 2016, 287–288. Tähän malliin kuuluu ajatus, että ihmisen motivaatio syntyy halusta olla kompetentti, ja kompetenssia mitataan kahden eri suuntauksen perusteella. Lisää tietoa tästä teoriasta mm. Jaakkola & Liukkonen 2017.

68 Shannon 2016, 287. Lisää tietoa tästä teoriasta mm. Vasalampi 2017.

69 Shannon 2016, 287.

70 Byman 2006, 125.

71 Esim. Vasalampi 2017.

72 Chlebosz et al. 2020, 3.

73 Chlebosz et al. 2020, 12.

74 Chlebosz et al. 2020, 5.

piirteitä siitä, mikä motivoi ihmisiä juuri extreme-urheiluun. Tällainen lähestymistapa osoittaa, että itsemääräämisteoriaa ei aina käsitellä jäykästi vain kolmen motiivin kautta vaan tutkijat voivat taivuttaa sitä omiin tarkoituksiinsa. Tärkeintä näyttää olevan ajatus siitä, että psykologisia tarpeita täyttävät motiivit kannustavat ihmisiä jatkamaan harrastusta.

Tuua Maria Metsämuurosen tutkimus partiroleireistä ei perustu itsemääräämisteoriaan, vaan se soveltaa metodologisesti Madsenin motiiviteoriaan perustuvaa luokitusta ⁷⁵. Metsämuuronen on etsinyt luokituksen perusteella motiiveja partiroleiriharrastuksen jatkamiselle ja lopettamiselle ⁷⁶. Hänen tutkimuksessaan kyselyn pohjana käytetty luokitus on itse asiassa Jari Metsämuurosen luoma ⁷⁷.

Jari Metsämuurosen luokitus perustuu siis Madsenin motiiviteoriaan, ja se tutkii lähinnä ihmisten tiedostettuja sisäisiä motiiveja ⁷⁸. Madsenin motiiviteoria on alun perin vuodelta 1959, ja sitä on kehitetty vuosien varrella ⁷⁹. Maslow'n tarvehierarkian vaikutus on voimakas ja Madsenin teoria perustuukin motiivien hierarkiaan. Hän erottelee *primääriset orgaaniset motiivit*, kuten nälän ja janon, *emotionaaliset ja sosiaaliset motiivit*, kuten turvallisuuden, vallan ja suoriutumisen, *kognitiiviset motiivit*, kuten uteliaisuuden, sekä *toimintamotiivit*, kuten liikunnan, luomisen ja jännityksen ⁸⁰. Metsämuuronen loi tältä pohjalta mallin, jonka perusteella eri harrastajien motiiveja voitaisiin luokitella ja näin tuoda esiin eroja eri alojen harrastajien tai vaikka sukupuolten ja ikäryhmien välillä ⁸¹. Tätäkin kahden Metsämuurosen käyttämää mallia voi soveltaa erilaisiin harrastuksiin.

Madsenin motiiviteoriaan perustuva luokitus ja itsemääräämisteoria muistuttavat toisiaan sikäli, että molemmat listaavat erilaisia motiiveja. Itsemääräämisteorian lista on yksinkertainen, kun taas Madsenin teoriaan kuuluu paljon motiiveja. Itsemääräämisteorian kaikki perusmotiivit näyttävät tavalla tai toisella sisältyvän myös Madsenin luokitukseen. Teorioiden näkökulmat eroavat siinä, että itsemääräämisteoriassa tärkeintä on se, täyttävätkö toiminta sekä toimintaympäristö tietyt tarpeet ja kannustavatko ne ihmistä jatkamaan vai lopettamaan. Madsenin luokitus taas perustuu

75 Metsämuuronen T. M. 2009, 8.

76 Metsämuuronen T. M. 2009, 15.

77 Lukija, huomaa kaksi eri tutkijaa joilla on sama sukunimi tässä yhteydessä.

78 Metsämuuronen J. 1997, 16.

79 Metsämuuronen J. 1997, 11.

80 Metsämuuronen J. 1997, 11.

81 Metsämuuronen J. 1997, 13.

ajatukseen, että motiivit ovat ihmisten tarpeita, joita täytetään eri toiminnoilla. Se keskittyy vähemmän ympäristön vaikutukseen. Madsenin teoria perustuu motiivien hierarkkisuuuteen, kun taas itsemääräämisteoriassa motiiveja pidetään pohjimmiltaan tasa-arvoisina. Itsemääräämisteoria on huomionarvoien yleisyytensä vuoksi ja Madsenin luokitus siksi, että sitä voi soveltaa monipuolisesti eri harrastuksiin.

2. Aineisto, metodi ja näkökulma

2.1. Näkökulma ja metodi: Ei-harrastajan pohdiskelut ja alustava motiiviluokitus

Tämä tutkimus on kulttuuriperinnön alan tutkimus, joka tutkii urbex-harrastajien motiiveja. Näkökulmani on kulttuuriperinnöllinen. Näen urbexin harrastajat kulttuuriperintöyhteisönä ja urbexin eräänä tapana jolla ihmiset rakentavat ja käyttävät kulttuuriperintöä. Usein urbexia on tutkittu ihmismaantieteen näkökulmasta, enkä itse pidä tutkimustani tästäkään täysin erillisenä. Urbex on tapa, jolla ihminen toimii elinympäristössään. Tämä on kvalitatiivinen tutkimus, jonka tarkoitus on tutkia urbexin harrastajien motiiveja teemahaastatteluiden ja teemakirjoitusten avulla. Tarkoitus ei ole selvittää, kuinka yleisiä eri motiivit ovat tai tuottaa niistä tilastotietoa, missä suhteessa tutkimukseni oikeastaan eroaa monista harrastustutkimuksista. Haluan luokitella motiiveja alustavasti sekä pohtia, millä tavalla tuottamaani tietoa voitaisiin käyttää hyväksi muussa tutkimuksessa.

Aiemmin urbexia tutkineet ihmiset ovat pääasiassa olleet harrastajia, jotka määrittelevät ja perustelevat itse omaa harrastustaan. Kriittisiäkin puheenvuoroja on esitetty, mutta pääasiallinen pyrkimys on ollut pohtia, mitä urbex on ja miksi se on niin erityistä. Voidaan ajatella, että tutkimusta vaivaa moniäänisyyden puute, koska tutkijat ovat itse harrastajia. Heitähän ei aina voida pitää kovin monipuolisena ryhmänä. Harrastajatutkijat voivat olla oman näkökulmansa sokaisemia siinä mielessä, että olettavat muiden harrastajien ajattelevan samoin kuin he itse. Uskon, että motiivien tarkastelu voi auttaa harrastuksen sisäisen moninaisuuden ymmärtämisessä. Voidaan olettaa, että eri harrastajat ovat päätyneet urbexin pariin eri syistä ja jotta tätä voitaisiin tutkia tarkemmin, on tärkeä aloittaa jonkinlaisella katsauksella.

Mitä minunlaiseni ei-harrastaja voi kuitenkaan tuoda tälle tutkimukselle? Voiko urbexia mitenkään ymmärtää, jos ei itse ole koskaan harrastanut sitä tai edes havainnoinut harrastajia toiminnassa? Esimerkiksi tutkija Garrett on esittänyt näkökulman, jonka mukaan urbexia ei voi tutkia, jos ei ole itse harrastaja ⁸². Urbex esittyy usein salamyhkäisenä ryhmänä, josta ulkopuoliset eivät tiedä ja jota he eivät voi ymmärtää. Olisi kuitenkin lyhytnäköistä ajatella, että ulkopuolinen tulkitsija olisi automaattisesti ymmärtämätön ja hyödytön. Tutkijasubjektien vaikutusta tutkimustiedon synnyttämiseen kvalitatiivisen humanistisen tutkimuksen näkökulmasta ovat käsitelleet Johnson ja Rose seuraavasti:

We feel strongly that subjectivity and reflexivity are paramount in qualitative research processes [...]. While positivists and even postpositivists might use the term “bias,” subjectivity is the views, experiences, and positions we bring with us into our research endeavors. Slightly different from subjectivity, reflexivity is the ongoing process of incorporating personal reflections concerning our subjectivities within the context of theoretical and paradigmatic considerations across the research project, from design to dissemination.[...] Incorporating subjectivity and reflexivity means that it is very unlikely that different researchers might arrive at similar results, and this discrepancy is in fact a strength of qualitative research. Different researchers providing differing analyses may provide the insight, engagement, and nuance that is necessary to better understand a particular social science phenomenon. ⁸³

Pidän ulkopuolisen tutkijan näkökulmaa äänenä, joka ei voi muuta kuin rikastaa urbexin tutkimusta. On tärkeää, että harrastajat eli urbex-ryhmän jäsenet pääsevät itse tuomaan äänensä esiin tutkimuksessa, eikä pidä luulla että kutsuisin heitä huonoiksi tutkijoiksi henkilökohtaisen siteen vuoksi. On totta, että monenlaista tutkimusta ei voi tehdä tutustumalla esimerkiksi vain verkkomateriaaliin. Yhdessä toimimalla erilaiset tutkijat voivat kuitenkin luoda parempaa tutkimusta aiheen ympärille. Sekä minun että tutkimuksen lukijan tulee olla tietoisia siitä, että en itse ole urbexin harrastaja vaan ainoastaan ihminen, joka on utelias aiheen suhteen. Tämä vaikuttaa näkemyksiini urbexista ja sen motiiveista.

Motiivit ovat tutkimuksessa minulle lähinnä metodologinen työkalu. En ole psykologian tutkija, enkä ole kiinnostunut motiiveista psykologisena piirteenä. Minua kiinnostaa vain se, mitä harrastajat itse kertovat motiiveistaan urbexin suhteen. Itse siis määrittelen motiivin tässä

82 Garrett 2011a.

83 Johnson & Rose 2020, 8–9.

seuraavalla tavalla: *Motiivi tarkoittaa syytä, jonka vuoksi joku harrastaa urbexia*. Näkökulmani liittyy oikeastaan hyvin paljon urbexin tavoitteisiin. Haluan selvittää, mitä harrastajat urbexilla haluavat saavuttaa. Oletan heidän etsivän ja haluavan tietynlaisia kokemuksia, olivat ne sitten fyysisiä tai emotionaalisia, ja yritän selvittää ja eritellä niitä.

En kuitenkaan tutkimuksessa käytä metodologisesti mitään tiettyä valmista, olemassa olevaa motiiviluokitusta. En käytä pohjana itsemääräämisteorian motiiveja enkä myöskään Madsenin motiiviluokituksen motiiveja. Olen pyrkinyt olemaan avoin sille, minkälaisia motiiveja urbexin harrastajilla on. Valintani täytyy kuitenkin perustella. Periaatteessahan metodini on ollut luoda itse oma luokitus ja sen jälkeen kysyä harrastajilta siitä. Onko itse luomallani mallilla perusteita? Itse asiassa olen sitä mieltä, että motiiviluokitukset ovat harrastustutkimuksissa usein dynaamisia metodologisia työkaluja, jotka tuovat samalla mukaan teoreettisen näkökulman. Tätä ei yleensä suoraan mainita tai tiedosteta. Esimerkiksi Shannon toteaa, että hänen tutkimuksensa tuloksia voi soveltaa eri motivaatiomalleihin⁸⁴ ja Chlebosz kumppaneineen on käyttänyt itsemääräämisteoriam lähinnä suunnannäyttäjänä itselleen⁸⁵. Motiivitutkimuksen aineistoja voidaan siis yleisestikin soveltaa erilaisiin teorioihin.

Harrastusten motiiveja siis tutkitaan yleensä niin, että jonkin valmiin mallin pohjalta luodaan haastattelukysymyksiä. Itse pohjasin kysymykseni ja oletukseni aiempaan urbex-tutkimukseen. Aloitin motiivien pohtimisen tarkastelemalla tutkimuskirjallisuutta ja tekemällä sen perusteella oletuksia siitä, millaisia motiiveja harrastajilta voisi löytyä. Tämän perusteella loin alustavan mallin, joka auttoi minua temahaastattelukysymysten luomisessa.

Urbexin motiiveja ei ole ennen tutkittu suoraan, mutta niistä kuitenkin mainitaan usein jotain harrastuksen määrittelyn yhteydessä. Esimerkiksi Jansson ja Klausen toteavat: ”It is fair to say that two major driving forces are experiencing the thrills and bodily sensations of being in the subterranean, derelict or other out of the way places as well as the photographic documentation of the places visited and the photo-sharing enabled by today’s connective media⁸⁶.” Bennettin mukaan tietämisen ilo, paikan hengen kokeminen sekä perinnön säilyttäminen ovat tärkeitä bunkkereita tutkiville harrastajille⁸⁷. Urbex-tutkijoiden yleinen ajatus on ollut, että harrastus tarjoaa heille

84 Shannon 2016, 298.

85 Chlebosz et al. 2020, 5.

86 Jansson & Klausen 2018, 414.

87 Bennett 2011a, 428.

vapauden arkielämän yhteiskunnallisista rajoitteista. Kindynis sen sijaan toteaa, että urbexin motiivit ovat moninaisia⁸⁸ ja arkipäiväisiä: ”The curious desire to experience illicit sights, sound- and smellscapes for oneself; photographic interest; architectural, infrastructural and historical geekery; and one-upmanship, to name a few⁸⁹.” Hänen mukaansa harrastajille on tärkeää urbexin tarjoama kehollinen kokemus⁹⁰.

Suorien motiivimainintojen lisäksi esimerkiksi Sydänoja on tutkinut teemoja, joita urbexin harrastajat ovat käsitelleet harrastusta koskevilla verkkopalstoillaan. Hänen löytämänsä teemat ovat eettisyyspohdinta, urbexin yhteydet menneisyyteen ja nostalgiaan sekä harrastukseen liittyvät jännityksen ja pelon tunteet⁹¹. Nämä eivät ole varsinaisia motiiveja, mutta sivuavat niitä. Erilaisten tunteiden kokeminen on urbexissa tärkeää. Urbexin ulkopuolella Craggs kumppaneineen listaa tunteita, joita arkkitehtuurista kiinnostuneet ihmiset kokevat ryhmäkierröksellään: Jaettu viihtyminen, arkkitehtuurin kunnioitus, odotus ja tylsistyminen sekä huoli ja suojeluhalu⁹². Nämäkin sivunnevat osittain urbexia.

Näiden perusteella identifioin kolme oletusta urbexiin vaikuttavista motiiveista, joita esittelen kuvassa 1. Alustavat motiivit ovat *pohdinta*, *pele/leikki* sekä *kannanotto*. Peli ja leikki viittaavat hupiin, jännitykseen ja kaikkiin muihin vastaaviin tunteisiin, jotka tekevät urbexista houkuttelevan harrastuksen. Kannanotto viittaa näkemykseen, jonka mukaan urbex on normeista poikkeavaa tai kumouksellista toimintaa. Kyseessä voi olla ulospäin näyttäytyvä, tarkemmin määritelty kannanottavuus, kuten vaikka viranomaisten hännääminen kielletyistä paikoista otetuilla valokuvilla. Toisaalta kyseessä voi olla myös ainoastaan harrastajan oma sisäinen ja määrittelemätön tunne siitä, että hän rikkoo normaalin arkitoiminnan rajoja. Pohdinta viittaa urbexin taiteellisempaan ja filosofisempaan puoleen – rakennusten tunnelman kokemiseen, kuolevaisuuden pohtimiseen, valokuvauksen taiteellisuuteen ja muihin rakennuksen herättämiin tunteisiin. Pääpaino näissä motiiveissa on siis tunteilla eikä käytännön tavoitteilla.

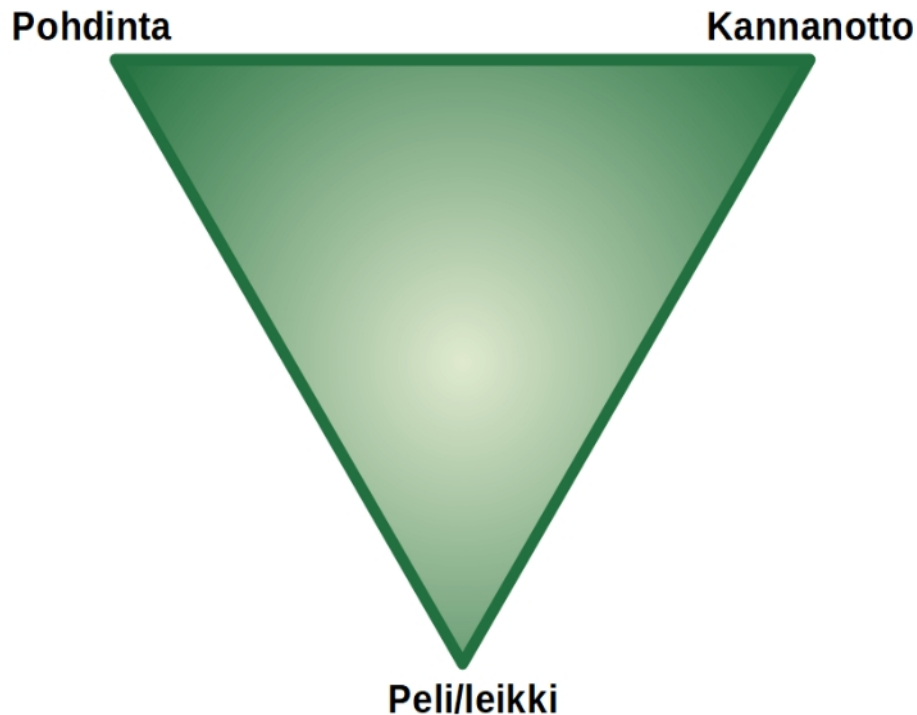
88 Kindynis 2017, 4.

89 Kindynis 2016, 984. Hän kuvaa motiivejaan tavanomaisiksi asettaakseen ne vastakkain muiden tutkijoiden radikaalimpien näkemysten kanssa. Ks. myös Kindynis 2017, 9.

90 Kindynis 2016, 985.

91 Sydänoja 2017, 56.

92 Craggs, Geoghegan & Neate 2013, tunteita kuvaillaan järjestyksessä 887, 888, 889, 891.

Kuva 1: Alustava esitys urbexin motiiveista. Motiivit perustuvat tutkimuskirjallisuudesta esiin nostamiini teemoihin, eikä näitä teemoja käsitellä hierarkkisina.

Tämä kolminaisuus toimii ajatteluni pohjana, mutta kyseessä on tässä vaiheessa vain alustava motiiviluokitus. Tutkimusaineistoni tarkoitus on testata, täydentää ja mahdollisesti muokata kuviota. Myös jatkotutkimus voi haastaa sen. Etsin myös aineistostani esimerkkejä siitä, *miten* eri motiivit voivat ilmetä harrastajien toiminnassa. Kaaviosta on syytä huomata, että motiivit eivät ole hierarkkisia toisiinsa nähden, vaikka oletettavaa onkin että ne eri harrastajilla eri tilanteissa eivät ole läheskään yhtä vahvoja. Lisäksi kaikkiin motiiveihin voi liittyä sekä yhteisöllisiä että henkilökohtaisia piirteitä. Tätä käsitelen lyhyesti luvussa 3.4., mutta asiaa voi havainnollistaa esimerkillä. Pohdinta voi olla erityisen henkilökohtainen tunne silloin, kun harrastaja astuu sisään rakennukseen ja kokee itse sen tunnelman. Toisaalta nämä tunteet voivat olla yhteisöllisiä, kun harrastaja jakaa valokuviaan ja kirjoittaa kokemuksistaan muille.

Seuraavaksi loin siis näiden havaintojen pohjalta omat haastattelukysymykseni (liite 1) tavalla, jonka katsoin omiin tarpeisiini parhaiten sopiviksi. Motiiveja voidaan tietysti tutkia eri tavoilla. Yksi keino tehdä tutkimusta on havainnoida toimintaa sivusta ⁹³. Tiedostettuja motiiveja voidaan mitata myös niin sanotuilla conscious-mittareilla, joihin kuuluvat esimerkiksi ”voimakkaasti samaa

93 Metsämuuronen J. 1997, 13.

mieltä – voimakkaasti eri mieltä” -tyyliset mielipidekyselyt⁹⁴. Itse päädyin siihen, että haluan tehdä tutkimuksen harrastajien kanssa toteutettavilla teemahaastatteluilla sekä teemakirjoituksilla⁹⁵.

Humanistisena, kvalitatiivista tietoa tuottavana tutkijana tämä tuntui kaikkein luontevimmalta. Rasti ruutuun -tyyppinen kysely ei sovellu pienten ryhmien tutkimiseen, enkä harrastajakontaktien puutteen vuoksi kokenut haluavani tai pystyvänä tutkimaan suurta ryhmää. Mielestäni jo pienemmän otoksen perusteella voidaan kartoittaa erilaisten motiivien olemassaoloa. Sen avulla ei voida kuitenkaan määrittellä, kuinka yleisiä eri motiivit ovat tai millaiset motiivit esiintyvät tyyppillisesti erilaisilla harrastajilla. Tutkimuksen tavoite ja rajoitteet on siis hyvä pitää mielessä.

Lopullisen kysymyslomakkeen (liite 1) on tarkoitus edetä ensin harrastajan omista kokemuksista syvemmälle urbexin pohdintaan. Olen käyttänyt samoja kysymyksiä sekä teemakirjoituksiin että suullisiin haastatteluihin. Lomake on löyhästi eritelty teemoihin *oma harrastus*, *urbex yleisesti* ja *urbexin motiivit*. Kysymysten tarkoituksena on auttaa harrastajia kontekstualisoimaan, määrittelemään ja rajaamaan omaa harrastustaan – siksi esimerkiksi kysymykset urbexin määritelmästä, tyyppillisestä harrastajasta sekä siitä, mihin muihin harrastuksiin urbexia voisi verrata. Mukana on myös kysymyksiä, jotka perustuvat melkein suoraan kuviooni. Kysyn esimerkiksi, onko harrastajalle tärkeää luoda suhteita rakennuksiin tai onko urbex urheilua. Uskon, että erilaiset kysymykset voivat tuoda esiin ajatuksia motiiveista. Jos harrastaja vertaa urbexia toiseen harrastukseen, voidaan pohtia tarkoittaako tämä että harrastukset muistuttavat motiiveiltaan toisiaan. Jos harrastaja kertoo tarinoita kokemuksistaan, ne voivat paljastaa asioita hänen motiiveistaan. Myös se, miten urbex ylipäätään määritellään, voi kertoa jotain harrastajan asenteesta ja siitä, mitä urbexin motiivit ovat.

Voidaan miettiä, rajoittaako valmiiseen malliin perustuva haastattelu vastauksia tai kutsuvatko kysymykset itsessään haastateltavilta esiin tietynlaisia vastauksia. Mielestäni tällaiset ongelmat vaikuttavat avoimiin kysymyksiin ja teemahaastatteluihin vähemmän kuin rasti ruutuun -tyyppisiin kyselyihin. Teemahaastattelun on tarkoitus olla keskusteleva. Teemakirjoituksessa keskustelu jää ehkä vähemmälle, mutta avoimet kysymykset antavat kirjoittajalle silti tilaa omien ajatustensa esittämiseen. Olen pyrkinyt luomaan kysymykseni niin, että vastaukset eivät välttämättä mukaile vaan myös mahdollisesti haastavat ensioletukseni. Tutkijan on kuitenkin viime kädessä pakko

94 Metsämuuronen J. 1997, 14–15.

95 Teemahaastattelu on semistrukturoitu haastattelu, jossa kysymysrunko on yleensä jaettu eri teemoihin. Tällainen haastattelu on keskustelunomainen, joten sekä tutkija että tutkittava vaikuttavat tuotettuun tietoon. Teemakirjoitus on samankaltainen aineistolaji, jossa haastateltava kirjoittaa itse kokemuksistaan avoimien kysymysten perusteella.

perustaa haastattelunsa jonkinlaisiin oletuksiin ⁹⁶. Tämä tutkimus on kvalitatiivinen ja perustuu tulkintoihin, mutta viimeisessä luvussa reflektoin sitä, olenko mielestäni onnistunut tuomaan esiin motiiveja riittävän luotettavasti.

Tämä tutkimus ei ehkä sovi siihen malliin, jolla tietyt aiemmat tutkijat ovat halunneet urbexia tutkittavan. Olen kulttuuriperinnön tutkija, mutta toisaalta en kuitenkaan urbexin vihollinen eli kulttuuriperintöviranomainen. En ole harrastaja enkä havainnoi harrastajia toiminnassa, mutta toisaalta annan harrastajien tuoda esiin omia ajatuksiaan avoimilla kysymyksillä enkä tutki esimerkiksi vain yksipuolista verkkoaineistoa. Tuottamani kvalitatiivinen tieto perustuu tulkintoihin eikä tuota tilastotietoa. Kulttuuriperinnön tutkijana olen ehkä tyypillisempi. Tutkin yhteisöä, joka käyttää kulttuuriperintöä tietyllä tavalla. Tälle tutkimukselle on perusteltu paikkansa. Katsotaan seuraavaksi, millaista aineistoa lopulta keräsin ja millaisia ihmisiä haastattelin.

2.2. Aineiston esittely: Kaksi aineistoryhmää, yksi käsittelytapa, neljä yksilöä

Tämä tutkimus on tehty haastattelemalla neljää harrastajaa urbexin motiiveihin liittyvistä aiheista. Tarkoituksena on ollut antaa heidän kertoa kokemuksistaan suhteellisen vapaasti. Kaksi haastateltavistani vastasi kysymyksiini kirjallisesti ja kahta haastattelin Skypen kautta kasvokkain. Tämä tarkoittaa, että minulla on kaksi teemahaastattelua ja kaksi teemakirjoitusta, eli kaksi aineistoryhmää. Käytin molemmissa samaa kysymysrunkoa. Kirjoitukset toimivat itsessään aineistona, kun taas suullisista haastatteluista olen käyttänyt aineistona nauhoitusten perusteella tehtyjä litterointeja. Viittaan tutkimuksessa kaikkiin vastanneisiin sanalla haastateltava, mutta heidän koodinimensä kertovat sen ovatko he vastanneet kirjallisesti vai suullisesti. Ääneen haastatellut harrastajat ovat H1 ja H2, kun taas kirjallisesti vastanneet ovat K1 ja K2. Käsittelen kumpaakin aineistoryhmää samanarvoisena ja käsittelen sekä kirjoituksia että litterointeja suunnilleen samalla tavalla.

96 Tältä saivartelulta voi välttyä, kun ajattelee että aineiston keruun tarkoitus on, että tutkija ja tutkittava tuottavat yhdessä tutkimukseen sopivaa aineistoa ja he molemmat vaikuttavat siihen. Tarkoituksena ei edes ole, että tutkija keräisi ”informantilta” oikeaa, objektiivista tietoa.

Teemakirjoituksia pystyin käsittelemään tekstinä suoraan⁹⁷, mutta on syytä mainita pari seikkaa siitä kuinka litteroin suullisesti tehdyt haastattelut tekstiksi. Olin litteroinnissa mahdollisimman sanatarkka, ja kun esitän tekstissä lainauksia haastateltavien puheesta, olen pitänyt tarkkuudesta myös kiinni. Olen kuitenkin poistanut änkytystä, toistoa ja täytesanojen kuten ”niinku” käyttöä, jotta lainausten lukeminen tekstimuodossa olisi helpompaa. En ole muuttanut puhekielisyyksiä kirjakieleksi, ja pisteiden ja pilkkujen käyttö perustuu enemmän henkilön puheeseen kuin kirjallisen tekstin sääntöihin. On tärkeää, että haastateltavan ajatukset tuodaan esiin sellaisenaan, mutta toisaalta on myös tärkeää että lukija tarpeeksi helposti ymmärtää mitä haastateltava on sanonut.

Tutkimustulosten muodostamiseksi käsittelin aineistoani siten, että tarkastelin teemakirjoituksia ja litterointeja vuorotellen kunkin aiemmin esitetyn motiivin näkökulmasta, tein aiheesta muistiinpanoja ja keräsin sitaatteja. Vertailin myös haastateltavien vastauksia keskenään ja tällä tavoin muodostin tulokseni siitä, millaisia motiiveja urbexiin liittyy. Olen pyrkinyt siihen, että vaikka kysymysrunko oli muodostettu ennako-oletusten perusteella, pohdin myös sitä kuinka aineistoni haastaa näitä oletuksia.

Tässä tutkimuksessa ei ole tarkoitus, että haastateltavat henkilöt voisi tunnistaa. Siksi olen käyttänyt heistä itse valitsemiani neutraaleja koodinimiä. Tällaisessa tutkimuksessa on kuitenkin mielestäni tärkeää myös se, etteivät haastateltavien vastaukset mene keskenään sekaisin. Viittaan siis tutkimuksessa aina selvästi juuri siihen haastateltavaan, jota kukin lainaus tai havainto koskee. Esittelen seuraavaksi myös haastateltavista lyhyet itse kirjoittamani profiilit, jotka perustuvat heidän kertomuksiinsa. Tämä antaa lukijalle kuvan siitä, millaista aineisto on.

K1

Harrastajalle K1 tärkeässä osassa urbexia ovat tunteet ja taide. Häntä kiinnostaa erityisesti synkkien asioiden kuvaaminen. Hänellä vaikuttaa olevan kokemus siitä, että eri harrastajien motiivit ovat erilaisia ja että hän ei itse välttämättä ole tyypillinen esimerkki urbex-harrastajasta. Hän ei koe kuuluvansa tunnettuun urbex-malliin. Hän jakaa valokuviaan somessa.

K2

97 Suorissa lainauksissa en ole muuttanut teemakirjoituksen tekstistä mitään, esimerkiksi korjannut mahdollisia kirjoitusvirheitä.

Harrastaja K2 pitää itseään jokseenkin tyypillisenä ja vakavana harrastajana. Hän haluaa nähdä vaivaa ja toimia omien eettisten sääntöjensä mukaan, eikä arvosta esimerkiksi paikkojen rikkomista. Hän toimii mieluiten yksin ja pääpaino on valokuvaamisessa. Hän ottaa joskus kantaa provosoimatta, mutta ei sinänsä ainakaan kerro liikkuvansa paikoissa suuret tunteet pelissä. Hänellä on oma verkkosivu, jossa julkaisee valokuvia ja kertomuksia.

H1

Harrastaja H1 on tietyssä mielessä herkkä ja tunteellinen harrastaja. Häntä kiinnostavat kaikenlaiset erityyppiset rakennukset. Hän ei haastattelun aikaan julkaise ottamiaan valokuvia, joskin toivoisi voivansa joskus järjestää niistä näyttelyn. Häntä kiinnostavat rakennusten entiset asukkaat ja se, mitä heistä voi kuvitella. Hänelle on tärkeää saada kokea rakennukset itse ennen kuin ne katoavat ja hän kertoo kokemuksistaan eläväisesti ja tarinallisesti.

H2

Harrastaja H2 on mielestään enemmän tyypillinen kuin epätavallinen harrastaja, joskin hän kertoo ettei yleensä tutki vierailukohteidensa historiaa. Hän vaikuttaa tuntevan urbex-yhteisöä suhteellisen hyvin ja on ollut pitkään harrastuksen parissa. Hän julkaisee valokuviaan verkossa salanimellä, ja on erityisen kiinnostunut vanhoista teollisuuskohteista ja niiden estetiikasta. Hänelle tärkeää urbexissa on ”konseptivapaa eläminen”.

Vaikka haluankin, että haastateltavani ovat tunnistamattomia ja että heitä käsitellään juuri urbexin harrastajina muista ulkopuolisista seikoista riippumatta, on kuitenkin tutkimuseettisesti tärkeää ottaa kantaa muutamaan seikkaan. Totesinhan aiemmin, että urbex ja sen tutkimusmateriaalit perustuvat suhteellisen yksipuolisen ihmisryhmän ajatuksiin⁹⁸. En itse kysellyt haastateltaviltani yksityiskohtaisia tietoja, kuten ikää tai työpaikkaa. Tämä johtuu tutkimukseni kvalitatiivisesta ja tulkitsevasta luonteesta. Tarkoitukseni ei ole esimerkiksi vertailla miesten tai naisten motiiveja keskenään. Voidaan kuitenkin olettaa, että kaikki haastateltavani sopivat ainakin jossain määrin siihen muottiin, jonka luvussa 1.2. esittelin. He ovat tietääkseni kaikki miehiä, eikä kukaan heistä ainakaan maininnut omaavansa fyysisiä tai muita vastaavia rajoitteita. Liikaa oletuksia tekemättä voidaan siis sanoa, ettei oma aineistoni merkittävästi poikkea urbex-tutkimusten stereotyyppisestä

98 Jos tässä siis yksipuolisuutena pidetään sitä, että urbex-yhteisö kuuluu yksipuoliseen väestöryhmään. Selvästi heissäkin kuitenkin esiintyy mielipidetasolla monipuolisuutta.

aineistosta. Onko siis mahdollista, että aineistoni antaa yksipuolisen kuvan urbexin motiiveista? Tätä pohdin lopuksi luvussa 5.

Aineistoa kerätessä oli mielenkiintoista huomata, että harrastajia on yllättävän vaikea löytää jos ei itse kuulu urbex-piireihin. Tämä voi olla syynä sille, miksi niin monet ei-harrastajatutkijat ovat valinneet tutkimusaineistokseen vain urbexiin liittyvää verkkomateriaalia. Urbex-yhteisö vaikuttaa ulkopuoliselle sulkeutuneelta ja kenties jopa salamyhkäiseltä. Harrastajat haluavat nostaa uskottavuuttaan sekä omissa että ulkopuolisten silmissä asettumalla tiettyyn mystisen asiantuntijan rooliin, ja joskus heillä ilmenee myös kovismaisuutta ja epäluottamusta ulkopuolisiin. Osittain tämä on varmasti tarkoituksella rakennettu miehinen imago, mutta osittain sille on myös toki käytännön syitä. Urbex on laillisesti hankala harrastus eivätkä harrastajat halua paljastaa omaa nimeään tai vaikka sitä, miten pääsevät kohteisiinsa.

Löysin itse omat haastateltavani ottamalla yhteyttä lehtiartikkeleissa esiintyneisiin henkilöihin sekä verkosta löytämiini ihmisiin. Kukaan omista haastateltavistani ei näyttänyt kuuluvat urbexin kovismaiseen koulukuntaan. Esimerkiksi haastateltavani H2 toteaa ymmärtävänsä kyllä, miksi monet eivät halua kertoa julkisesti liikaa kokemuksistaan ja käytännöistään, mutta että hän ei itse koe kertomista mitenkään vaaralliseksi, jos ei ole rikollisella mielellä liikkeellä⁹⁹.

Ennen kuin pääsen esittelemään tuloksiani, otan vielä kantaa muutamaan tutkimuseettiseen seikkaan. Totesin jo, että on tärkeää että haastateltavieni yksityisyys säilyy mutta että heidän ajatuksensa eivät mene sekaisin vaan viittaukset tehdään selvästi. Tutkimuksessa, jossa on vähän haastateltavia, tämä on mielestäni tärkeää. Olen kunnioittanut haastateltavien yksityisyyttä antamalla heille salanimet, mutta jo itse aineistonkeruutilanteessa kysyin myös heiltä kaikilta suostumuksen siihen, kuinka heihin saa viitata ja miten aineistoa saa käsitellä¹⁰⁰. He saivat myös lukea kysymykset etukäteen ennen kuin edes suostuivat haastatteluun. Se, että esittelin haastateltavista profiilit, auttaa lukijoita ymmärtämään että tutkimus keskittyy yksilöiden kokemuksiin. Tämän lisäksi tekstissä pyrin aina siihen, että vaikka tutkijana minun onkin tärkeää tehdä tulkintoja, en vääristele haastateltavien sanomisia ja esittelen sitaateilla lukijoille selkeästi

99 H2, 17.

100 Osa haastateltavista olisi suostunut myös siihen, että heihin viitattaisiin nimellä. Päädyin kuitenkin käsittelemään heitä kaikkia samalla tavalla.

sitä, miten olen tulkintoihin päätenyt. Samalla olen kuitenkin aktiivinen tutkija, joka ei anna haastateltavien pelkästään puhua itseksensä.

Onko se tutkimuseettinen ongelma, että käsittelen kahta eri aineistolajia samalla tavalla? Mielestäni se ei tällaisessa tulkitsevassa tutkimuksessa ole suuri puute. Teemakirjoituksessa keskusteleminen tutkijan kanssa on vähäisempää ja ajatukset kenties tulkinnanvaraisempia kuin keskustelulla toteutetussa haastattelussa. Tärkeintä mielestäni kuitenkin on se, että jokaisessa kohdassa käy ilmi perustuuko tulkintani teemakirjoitus- vai teemahaastatteluaineistoon. Koska aineistot on kerätty samoihin kysymyksiin perustuen, ne ovat mielestäni hyvin vertailtavissa.

Tutkijat on eettisesti tärkeää olla avoin tutkimusprosessistaan sekä kunnioittava tutkittaviaan kohtaan. Tässä luvussa olen pyrkinyt monipuolisesti esittelemään aineistoni ja ajatukseni niin, että toimintani olisi mahdollisimman selkeää. Koko tekstissä pyrin olemaan avoin tulkinnoissani. Tämän lisäksi pohdin jo luvussa 1.1. sitä, onko tutkimukseni aihe eettisesti ongelmallinen. Haastateltavillani kaikilla sattuu olemaan laiton harrastus. En koe saattavani heitä vaaraan sillä informaatiolla, jonka tässä heistä annan. En esimerkiksi edes mainitse heidän asuinalueitaan. Toisaalta en myöskään koe suojelevani rikollisia. Urbex on loppujen lopuksi suhteellisen harmiton harrastus jos harrastaja todella noudattaa periaatteitaan siitä, ettei tuhoa paikkoja tai levittele kuvia ihmisten yksityisasiasta¹⁰¹. Olen itse tutkimuksessani myös jättänyt identifioimatta rakennukset, jotka lainauksissa nostetaan esiin. Niiden sijainnit tai vierailuajat eivät käy ilmi niin, että kukaan muu voisi murtautua niihin tekstini perusteella.

Onko tutkimusmateriaalini hyvää, vaikka se perustuu kenties yksipuolisen ihmisryhmän kokemuksiin? Saanko yksipuolisen kuvan urbexin motiiveista? Mielestäni on selvää, että kaikki haastateltavani ovat erilaisia ihmisiä, joilla on jo keskenäänkin erilaisia ajatuksia urbexista. Koska otokseni on pieni, keskityn nimenomaan tulkintoihin enkä tyhjentyviin oletuksiin. Myönnän, että tulevaisuudessa olisi tärkeää tutkia esimerkiksi naisharrastajien kokemuksia. Väitän kuitenkin, että myös naispuoliset ja muut epätavalliset harrastajat voivat tunnistaa itsensä tässä esitetyssä motiivien kirjossa. Seuraavaksi pääsemmekin sukeltamaan tuloksiini.

101 Urbexin harrastajat voivat haluamattaankin kuitenkin tuhota toisen omaisuutta, jos esimerkiksi jokin hajoaa vahingossa. Kaikki hylätyt rakennukset eivät ole joutuneet siihen tilaan välinpitämättömyyden vuoksi. Tästä puolesta kannattaa olla tietoinen. Luvussa 4.2. otan kantaa erääseen urbexiin liittyvään eettiseen kysymykseen eli siihen, haittaako vai hyödyttääkö urbex rakennuksiin liittyviä ihmisyhteisöjä.

3. Urbexin motiivit

3.1. Pohdinta: Tunnelma, mielikuvitus ja samaistuminen kokemuksissa ja valokuvissa

Äiti vaan sit sano kun näin: Tossakin talossa on joskus joku asunu ja ollu onnellinen. Ja se on niinku tavallaan se kysymys jota mä hirveen usein mietin niissä paikoissa, kun niistä löytyy vanhoja sanomalehtiä, kirjeitä, postikortteja ja näin. Ketä nää ihmiset on olleet? Mitä niille on tapahtunu? ¹⁰²

Tällä tavalla pohdintojaan kuvailee haastateltavani H1. Lainaus on hyvä esimerkki siitä, millaisia tunteita urbexin harrastukseen voi liittyä. Tyhjäksi jääneillä taloilla on aina ollut menneisyys, jossa niitä on käytetty. Harrastaja pohtii vierailullaan löytämiensä vihjeiden avulla, millainen menneisyys on ollut. Urbexiin liittyvät syvälliset tunteet ja taiteellisuus ovat selkeästi tärkeä aihe harrastuksessa, mutta tutkimuskirjallisuudessa se jää kenties toisinaan radikaalien ajatusten varjoon. Garrett on todennut, että urbex on toimintaa, jossa paikan annetaan opettaa kokijalle itsestään ¹⁰³.

Nieszczerzewska kuvailee urbexin tunteellista ulottuvuutta seuraavasti:

The more recent the ruins are, the greater emotions can appear, because derelict buildings symbolize our own transiency. Exploring the architecture that has been a place of everyday experience a few or dozens of years ago, causes other feelings and emotions than visiting some ancient ruins, because the ruins of contemporary society, latent on the urban landscape behind some “invisible curtain,” are privileged spaces, which simultaneously invoke reactions of repulsion and sublime, and feelings of curiosity and fear. For many urban explorers, infiltrating decaying modern architecture is an activity that gives their lives another meaning. ¹⁰⁴

Oma näkökulmani on tässä samanlainen. Pohdinta ja tunteiden kokeminen on urbexin harrastajalle tärkeä motiivi, joka tuo heidän elämäänsä uutta merkitystä. Tutkimalla paikkaa sellaisena kuin se on, harrastaja samaistuu kuvittelemaansa menneisyyteen ja kokee erilaisia tunteita. Tämä on esimerkki siitä, kuinka ihmiset käyttävät elinympäristöään ja siihen liittyvää kulttuuriperintöä oman identiteettinsä rakentamiseen. Pelkän vierailun lisäksi myös urbex-valokuvat liittyvät olennaisesti

102 H1, 12.

103 Garrett 2011b, 1056.

104 Nieszczerzewska 2018, 265.

tunteisiin. Valokuvat tulisi ymmärtää taiteeksi, jonka avulla harrastajat kuvaavat tunteitaan. Kun harrastajat jakavat valokuviaan muille, jakavat he myös tunteita ja tulkintoja vierailukohteista.

Omat haastateltavani puhuvat paljon sekä urbexin tunteista että taiteellisuudesta. Esimerkiksi haastateltavani K1 kertoo suoraan, että urbexissa voi nähdä hengellisen tai meditatiivisen puolen, ja että pohdinta on harrastuksessa keskeisen tärkeää¹⁰⁵. Tunteet ovat syy, miksi hän ylipäätään haluaa harrastaa urbexia. Myös H1 puhuu siitä, kuinka tärkeää hänelle on kokea itse rakennuksia ennen kun kuin ne katoavat. ”Nähdä, kokea ja tallentaa itselle”, hän vastaa kun kysyn, mikä urbexissa on tärkeintä. Hän jatkaa, että esimerkiksi kymmenen vuoden päästä kun paikalla on vaikka uusia kerrostaloja hän voi yhä muistella omia urbex-kokemuksiaan.¹⁰⁶ Kuvaillessaan erästä tiettyä kohdetta hän toteaa, että ”mun mielestä ois maailmanloppu jos se rakennus purettais ennen kun mä pääsen käymään siellä”, ja että nyt kun hän on vieraillut paikassa ja kokenut sen itse, hän tuntee olonsa paljon rauhallisemmaksi¹⁰⁷.

Millaisia nämä kokemukset sitten tarkkaan ottaen ovat? Mielestäni urbexin herättämät tunteet voivat olla sekä positiivisia että synkkiä. Positiiviset tunteetkin voivat tosin olla osin melankolisia. Rakennukset herättävät ihmetteleviä ja hartaita tunteita, jotka voivat saada harrastajan hiljentymään. Mielikuvitus on tärkeässä osassa. Yleensä kun puhutaan tällaisista positiivisista tunteista, joita menneisyyteen samaistuminen herättää, käytetään termiä *nostalgia*. Ainakin Sydänoja käsitellyt urbexin herättämiä tunteita juuri nostalgia-termin kautta. Hänen kuvauksensa mukaan nostalgiaan liittyy esimerkiksi se, kuinka löydetyt esineet ja ympäristöt voivat tuoda esiin muistoja omasta elämästä tai herättää yleisempää kaipuuta epämääräiseen menneeseen aikaan¹⁰⁸. Nostalgia on kuitenkin mielestäni liian suppea termi, joten en itse käytä sitä kuvaamaan urbexin herättämiä tunteita.

Jotkin positiiviset tunteet liittyvät rakennuksiin itseensä. Joskus harrastaja muodostaa suhteen tiettyyn kohteeseen ja vierailee siellä monta kertaa. H1 puhuu siitä, kuinka vierailee toisinaan samassa paikassa useita kertoja ja huomioi sen, kuinka paikat muuttuvat – eivät pelkästään luonnon vaikutuksesta vaan myös muiden rakennuksessa käyvien ihmisten käden kautta¹⁰⁹. H2 sen sijaan

105 K1, 2.

106 H2, 3–4.

107 H1, 3.

108 Sydänoja 2017, 45–46.

109 H1, 10–11.

kertoo, ettei sinänsä muodosta suhteita tiettyihin kohteisiin, mutta hänestäkin on mielenkiintoista seurata niiden muuttumista ajan myötä ¹¹⁰. Hän kertoo myös toisenlaisesta rakennuksiin liittyvästä tunteesta. Joskus hän ihmettelee ja ihailee, miten esimerkiksi suuri teollinen kohde on aikanaan rakennettu ¹¹¹. Tätä jälkimmäistä tunnetta kokevat varmasti kaikki joskus jossakin rakennuksessa, mutta rakennusten muuttumisen seuraaminen voi olla hankalampaa urbexin ulkopuolella. Käytössä olevia rakennuksiaahan yleensä yritetään pitää yllä siten, että ne remonteja lukuun ottamatta pysyisivät samanlaisina.

Toinen haastateltavieni kuvailema tunne liittyy rakennusten erityiseen, hiljaiseen tunnelmaan. Tutkimuskirjallisuudessa on muuallakin huomioitu, että urbex-harrastajat etsivät paikoista tiettyä tunnelmaa ¹¹². H2 sanoo, että joissakin paikoissa on omanlaisensa tunnelma, mikä tekee käynneistä elämyksellisiä ¹¹³. Hän kuvailee sitä ajattomuudeksi ja pysähtyneisyydeksi, joka tuo vierailijalle uuden perspektiivin koko yhteiskuntaan. Kerrankin ei tapahdu mitään muuta kuin hiljaista rapistumista. ¹¹⁴ Samankaltaista tunnetta kuvailee H1:

Ja sinä päivänä sato kolkyt senttii lunta ja oli semmonen suojapäivä ja se oli niinkun aivan täysin rikottu rakennus. Ainoat äänet mitä siellä kuulu siellä rakennuksen sisässä oli se kun viiskyttä palovaroitinta eri huoneissa piippaa pattereiden loppumista ja sitä niinku piipitystä tulee minuutin välein joka puolelta ja sit vesi tippuu jostain sisään ja se oli ihan todella, todella, todella kummallinen paikka, ja nyt se on aidattu ja se rakennus lähtee siitä ja muistot siitä säilyy mulla tietenkin edelleen. ¹¹⁵

Toisaalta urbexin herättämät tunteet voivat olla synkkäsävyisiä. Rakennuksen erityinen tunnelma voi muodostua myös sen aavemaisuudesta. Kindynis on kirjoittanut, että tunnelma muodostuu kummittelevista jäänteistä – menneisyydestä ja läsnäolosta joka ei kuitenkaan ole enää paikalla ¹¹⁶. Jokainen ymmärtänee, miksi hylätty rakennus voi herättää synkkiä ajatuksia. Jotakin on täytynyt tapahtua, että rakennuksen käyttäjät ovat poistuneet ja paikka on jätetty tyhjilleen. Tässä mielessä urbex voi liittyä ajatuksiin synkästä kulttuuriperinnöstä, *dark heritage*.

110 H2, 11–12.

111 H2, 12.

112 Kindynis 2017, 9.

113 H2, 11–12.

114 H2, 12.

115 H2, 3–4.

116 Kindynis 2017, 9.

Haastateltavistani erityisesti K1 kertoo olevansa kiinnostunut rakennusten synkistä puolista. ”Oma polkuni liittyy puhtaasti synkkien visioiden taltioimiseen ja välittämiseen. Mahdollisesti tyypillisempi harrastaja on vanhoihin asioihin liittyvästä nostalgiasta kiinnostunut”, hän kertoo ¹¹⁷. K1 tekee siis selkeän eron synkkien tunteiden ja positiivisten, nostalgiaksi nimeämiensä tunteiden välille. Hän kertoo, että ”eräässä elämäntilanteessa” oli tarpeen keksiä antoisa harrastus sekä kanavoida synkkiä ajatuksia johonkin ¹¹⁸. Toiset haastateltavani eivät puhu tästä näkökulmasta yhtä paljon, mutta kysyttäessä H2 toteaa, että esimerkiksi oman kuolevaisuuden pohtiminen kuuluu urbexiin ¹¹⁹.

Tutkimuskirjallisuuden puolella Garrett kertoo, että hylätyissä paikoissa ihmiset voivat neuvotella synkkiä muistoja jokaisen omalla ajalla, tahdilla ja tavalla ¹²⁰. Tämä on yksi syy sille, miksi synkät kohteet kiinnostavat ihmisiä. He voivat kanavoida joko omia tai yhteisönsä synkempiä historioita käymällä paikoissa. Garrettin näkökulma vaikuttaa olevan, että urbexissa tämä toiminta on vapaata kun taas jossakin virallisessa synkässä kulttuuriperintökohteessa toiminta olisi ohjattua ¹²¹.

Itselleni huomionarvoinen ja omiin kiinnostuksenkohteisiini osuva tunne urbexissa on se, kun harrastaja pohtii talon aiempia asukkaita tai muita käyttäjiä. Tämä pohdinta voi olla synkkää tai positiivista. H1 esimerkiksi kertoo lempikohteistaan – kuten paikasta josta koko urbex-harrastus hänellä alkoi¹²² – ja kuvailee kuinka lempipaikoissaan hän tavallaan muodostaa suhteen rakennuksen ”fiktiivisiin asukkaisiin” ¹²³. Hänen mielestään urbex voi olla aikamatka ¹²⁴. Myös H2 puhuu samasta aiheesta tällä tavalla:

Joo, kyllä sitä tulee väistämättä siellä kuviteltua et, kaikki esineet mitä siellä on, pohjaa kuitenkin mielikuvitusta siihen. Sitä miettii et, mihin näit on käytetty ja totta kai se on semmonen ajankuva myöski aina. Et sit voi olla tosi monta vuosikymmentäki tyhjillään ja sit sitä aina palaa siihen aikaan jollon ei oo välttämättä ees ollu elossa. Ja tota, se on mielenkiintosta et se on semmonen niinkun roolipeli myöskin tavallaan. Ja, asettuu jonkun asemaan jos käy vaikka jossain vanhassa omakotitalossa, ja saattaa löytyä kirjeitä tai niinku sen ajan lehtiä, tai jotain muuta tämmöstä mikä niinku leimaa sitä aikakautta tosi paljon, niin totta kai se ohjaa silleen niinku,

117 K1, 1.

118 K1, 1.

119 H2, 12.

120 Garrett 2011b, 1057.

121 Tätä näkökulmaa voi toki kritisoida. Virallisessakin kulttuuriperintökohteessa ihmisen yksityiset ajatukset ovat vapaita, vaikka hänen katsetaan ohjattaisiin tiettyyn suuntaan. Hylätyssäkään rakennuksessa ihmisen ajatukset eivät ole täysin vapaita, koska hän katsoo aina kohteita oman kulttuurinsa ja menneisyytensä linssin kautta.

122 H1, 11.

123 H1, 10–11.

124 H1, 8 – 9.

siihen asemaan jossa se asuja on siellä ollu. Tai siel jossain tehtaassa, jos siinä on vaikka johonki työhön liittyviä muistiinpanoja tai jotain tämmöstä, totta kai se on niinku mielenkiintosta niinku ajatella että, mistä näkökulmasta se työntekijä on sitä paikkaa kattonu, mitä se on siellä tehny ja, silleen. Kyllä se mielikuvitus laukkaa siellä. ¹²⁵

Urbexin kohteet nähdään autenttisina paikkoina. Niihin jääneitä jälkiä käytetään oman mielikuvituksen pohjana. H2 totesi, että voi mielikuvituksessaan jopa palata aikaan jolloin ei ole itse edes syntynyt. Hän kuvaa kokemusta roolipeliksi, mikä kertoo selvästi siitä että menneisyyteen samaistuminen on tärkeä ja voimakaskin tunne. Tätä olisi helppo kutsua nostalgiaksi, mutta itselleni kyseessä on selkeä esimerkki siitä, kuinka ihmiset käyttävät kulttuuriperintöä. Esimerkiksi De Groot on kirjoittanut siitä, kuinka nykyajan kulttuurissa *re-enactment* eli historian uudelleen esittäminen ja kokeminen ovat tärkeitä. Tämä ei liity pelkästään harrastukseen, jossa esimerkiksi historiallisia taisteluja esitetään uudelleen, vaan myös vaikka museoiden pyrkimyksiin lisätä näyttelyiden interaktiivisuutta. De Grootin mukaan nykykulttuurissa autenttisuutta pidetään tärkeänä ja sen koetaan muodostuvan erityisesti ihmisen omakohtaisesta kokemuksesta. ¹²⁶ Urbexia voidaan pitää *re-enactment* -tyyppisenä harrastuksena, jossa harrastaja kohteessa vieraillessaan samaistuu historiaan.

Tämän huomion mielenkiintoisena vastapainona H1 kuvailee tapauksen, jossa oli saanut luvan tutultaan käydä tämän lapsuudenkodissa. Hän kertoo, että tieto siitä, kuka talossa oli asunut ja mitä siellä oli tapahtunut, sai hänen olonsa epämukavaksi ja tungettelevaksi eikä hän viihtynyt paikassa kauan, vaikka kyseessä olikin itse asiassa yksi harvoja kohteita, joissa käymiseen hänellä oli oikeasti lupa. ¹²⁷

Tässä yhteydessä sopii pohtia lyhyesti sitä, missä osassa harrastusta on rakennusten historian tutkiminen. Monet harrastajat pyrkivät tutkimaan rakennusten historiaa. Omista haastateltavistani H1 ja K2 kertovat tutkivansa rakennusten historiaa kun taas H2 ja K1 eivät ole siitä niin kiinnostuneita. Asia vaikuttaa olevan osittain ristiriitainen. H1 kertoo tutkivansa erityisesti tehdasrakennusten historiaa tarkasti selvittääkseen, millaisessa käytössä ne ovat olleet ¹²⁸. K2 kertoo, että rakennusten lyhyt historia ja tausta auttavat saamaan niistä kokonais käsityksen ja voivat nostaa rakennukset esiin yksilöinä tuhansien samanlaisten joukosta ¹²⁹. H2 kertoo, että suurinta osaa

125 H2, 13.

126 De Groot 2016, 106.

127 H1, 12.

128 H1, 13.

129 K2, 4.

harrastajista kiinnostaa rakennusten menneisyyden tutkiminen ja jotkut jopa vierailevat paikoissa siksi, että löytäisivät niistä lisää vihjeitä menneisyydestä. Häntä itseään kiinnostaa enemmän kuitenkin ottaa valokuvia, jotka ovat omia abstrakteja maailmojaan ja jotka voidaan irrottaa kontekstistaan. Paikan fiilis juuri nyt on tärkeämpää kuin sen menneisyys.¹³⁰ Samoilla linjoilla on K1, joka toteaa: ”Enemminkin näen urbex-kohteet inspiraationa omalle ajattelulle, tuntemuksille ja luovuudelle, joka ei niinkään ole sidoksissa kohteiden historiallisiin taustoihin”. Lisäksi hän sanoo: ”On tullut vaikutelma, että monille [rakennusten historian tutkiminen] on [tärkeää]. Itselläni keskiössä on rakennusten tulkinta sellaisina kuin ne nyt ovat ja oven jättäminen auki mielikuvitukselle.”¹³¹

Vaikuttaakin siltä, että mielikuvituksen osuus urbexissa on tärkeää ja sille täytyy jäädä vierailuissa sijaa. Liika tieto asioiden todellisesta laidasta voi pilata kokemuksen. Rakennusympäristöstä nauttiminen ei riipu faktatietojen etsimisestä. Historian tutkiminen voi kuitenkin ruokkia mielikuvitusta paikassa samalla tavoin kuin vaikka vanhan esineen löytäminen. Tämän dilemman tiivistää H1 mielestäni osuvasti, kun kuvaa rakennusten menneisyyden tutkimista:

Joskus mä teen sen etukäteen ja joskus mä teen sen jälkikäteen. Se on oikeestaan kivempi tehdä jälkikäteen koska, jos historia on hieno mutta rakennus on tyhjä, niin sit siinä pettyy.¹³²

On tärkeää huomata, että varsinainen historiantutkimus tai siihen pyrkivät toimet eivät ole aina tärkeitä, kun kulttuuriperintöä rakennetaan. Urbexia ja sen herättämiä mielikuvia ei ole tarpeen perustella historialla, eikä harrastuksen uskottavuus kärsi niin sanottujen faktojen vuoksi. Mitä olisi voinut olla on yhtä tärkeää tai tärkeämpää kuin se, mitä oli. Tästä aiheesta on kirjoittanut myös Garrett. ”Explorers are actors in the constellation of myths about places, whether or not those myths are historically (in an empirical sense) verifiable”, hän toteaa¹³³. Hänen mukaansa nämä luodut muistot ja myytit ovat olemassa virallisten historioiden vierellä tai ovat niiden vastaisia¹³⁴.

Tästä asiasta on kirjoitettu myös kulttuuriperinnön tutkimuksen puolella. Perinteisesti on ajateltu, että tutkitut faktat ovat kulttuuriperinnössä tärkeämpiä kuin paikkoihin liittyvät, usein fiktiivisetkin tarinat ja muut mytologiat. Seal kuitenkin huomauttaa, että tällaisilla mytologioilla on tärkeä paikkansa perinnössä ja kritisoi sitä, että esimerkiksi UNESCO ei vielääkään ota näitä

130 H2, 13–14.

131 Molemmat K1, 2.

132 H1, 13.

133 Garrett 2011b, 1056.

134 Garrett 2011b, 1052.

kulttuuriperinnön puolia huomioon ¹³⁵. Russel taas on viitannut Mattsoniin, joka on todennut että ”asiantuntijat ajattelevat ja tietävät, kun taas ihmiset tuntevat ja uskovat”. Russelin mukaan tämä kahtiajako ei päde todellisuudessa, mutta se auttaa muistamaan, että asiantuntijoidenkaan ei tulisi unohtaa ihmisten tunteiden tärkeyttä kulttuuriperintöä käsitellessään. ¹³⁶ Oman aineistoni perusteella voidaan sanoa, että faktat ja mytologiat eivät missään nimessä ole toisiaan vastaan. Joskus tylsä todellisuus tai liian lähelle tuleva tieto haittaa mielikuvitusta ja paikka saa kuvittelemalla paremman identiteetin. Toisaalta joskus faktat ruokkivat mielikuvitusta ja nostavat paikan esiin massasta. Kohteen arvo harrastajan mielessä muodostuu faktan ja mielikuvituksen yhteispelissä.

Tästä pääsemmekin siihen, kuinka urbexin harrastajat levittävät omia tuntemuksiaan ja kokemuksiaan eteenpäin valokuvien avulla. Valokuvista on mielestäni hyvä puhua tunteiden yhteydessä, vaikka ne voivatkin liittyä osittain myös muihin urbexin motiiveihin. Tässä kontekstissa näen valokuvat taideteoksina. Voidaan ajatella, että harrastajat inspiroituvat rakennuksen tunnelmasta ja haluavat vangita sen valokuvataideteoksiinsa.

Urbex-valokuvia ei yleisesti ottaen ole tutkittu kovin paljon. Esimerkiksi Klausen on tutkinut verkossa julkaistua urbex-kuvastoa, mutta hänen näkökulmansa ei liity niinkään urbexin taiteelliseen puoleen ja harrastajien identiteetin rakentamiseen, vaan hän on käsitellyt materiaalia urbexin mediatisaation näkökulmasta ¹³⁷. Enemmän itselleni relevantisti on aiheesta kirjoittanut Crane. Hänen ajatuksensa on, että rauniovalokuvauksen tarkoitus on sekä replikoida vierailun aiheuttamaa uuden löytämisen tunnetta että inspiroida muita harrastajia ¹³⁸. Hänen mukaansa urbexin harrastajat luovat toiminnallaan uudenlaista kansanperinnettä ¹³⁹. Olen Cranen kanssa yhtä mieltä siitä, että urbex harrastuksena tuottaa kulttuuriperinnön representaatioita. Laajentaisin kuitenkin hänen näkökulmaansa siten, että urbex-valokuvat eivät pelkästään inspiroi harrastajapiirejä vaan vaikuttavat myös ulkopuolisiin ihmisiin, jotka tarkastelevat valokuvia verkossa. Lisäksi valokuvat replikoivat mielestäni myös muita tunteita kuin pelkästään uuden löytämisen iloa. Cranen mielestä urbex-harrastajien valokuvista ”voi usein lukea taiteellista pyrkimystä ¹⁴⁰”, mutta mielestäni tällaiseen vähättelyyn ei ole syytä vaan valokuvia pitää ajatella taiteena suoraan.

135 Seal 2012, 75.

136 Russel 2009, 30.

137 Klausen 2017, 374 & 382. Hän miettii esimerkiksi, kuinka harrastajat esittävät itseään valokuvissa.

138 Crane 2018, 89.

139 Crane 2018, 84. Tämä pätee myös silloin, kun urbexin harrastajat ärsyttävät hylättyjen rakennusten ympärillä toimivia olemassa olevia yhteisöjä. Mietitään esimerkiksi hylättyä tehdasta ja sen ympärillä olevaa näivettyvää tehdaskaupunkia. Urbex voi ärsyttää ihmisiä, joiden elämiin tehtaan lopettaminen käytännössä vaikuttaa, mutta silti harrastaja luo uutta tehtaaseen liittyvää perintöä. Ks. luku 4.2.

140 Crane 2018, 100.

Kaikki haastateltavani valokuvaavat urbex-kohteitaan ja pitävät tätä tärkeänä osana harrastusta. K1 sanoo kokevansa, että ”harrastuksen tuloksena [syntyy] enemmänkin kuvataidetta kuin kuvadokumentointia”¹⁴¹. Lisäksi hän kertoo, mikä hänelle on urbexissa tärkeintä: ”Kohteiden kuvaaminen ja kuvakäsittelyn kautta tapahtuva tulkinta pelkän dokumentoinnin sijaan. Halu tuoda kohteet esiin ikään kuin taideteoksina. Oman luovuuden yhdistäminen urbex-kohteisiin.”¹⁴² Harrastaja ymmärtää, että urbex on tulkitseva harrastus, joka vaatii luovuutta. Rakennukset ovat olemassa sellaisia kuin ovat, mutta esittäessään sitä valokuvilla harrastaja valitsee aina jonkin näkökulman sekä rajauksen, ja ohjaa valokuvan katsojan katsetta. Hän ilmaisee valokuvilla omaa mielikuvitustaan ja levittää näkökulmaa valokuvan katsojille. K1 puhui aiemmissa lainauksissa siitä, kuinka häntä kiinnostavat erityisesti synkät kohteet. Hän ei siis esitä valokuvissa vain uuden löytämisen riemua, vaan tiettyä tunteellista näkökulmaa.

Myös H2 kertoo, että urbex-harrastus alkoi siitä, että häntä kiinnosti valokuvaaminen:

No, se lähti mulla niinku valokuvauksen kautta. Olin kiinnostunu kaikista semmosista, ränsistyneiden asioiden kauneudesta, vähän semmosesta epätavallisesta kauneudesta, niinkun vaikka öljylammikoista tai semmosista, joka ei niinkun ei moraalisella tasolla välttämättä oo kiva asia mutta näyttää hyvältä.¹⁴³

Aiemmin nostin esiin, että H2 ottaa mielellään valokuvia, jotka voi irrottaa paikkakontekstistaan. Hän haluaa valokuvataiteellaan esittää omaa näkemystään epätavallisesta kauneudesta. Hän näyttää olevan tietoinen siitä, että valokuvauskohteet eivät välttämättä moraalisella tasolla ole toivottuja asioita mutta ne kiinnostavat häntä silti. Kyse urbexin valokuvissa on siitä, että harrastaja haluaa ilmaista omia taiteellisia näkemyksiään. Tämä pätee ainakin omaan aineistooni. H2 sanoo suoraan, ettei ole koskaan kokenut olevansa dokumentaarinen valokuvaaja, mutta toteaa että myös dokumentaarisen koulukunnan edustajia on harrastajakunnassa olemassa¹⁴⁴.

Valokuvauksen tärkeydestä kulttuuriperintökohteissa ovat kirjoittaneet Børenholdt ja Haldrup. He ovat huomanneet, että valokuvaaminen kulttuuriperintökohteessa on matkailijoilla affektiivinen reaktio materiaaliseen kohteeseen, jonka parissa he toimivat¹⁴⁵. Heidän tutkimuksensa tapahtui

141 K1, 1.

142 K1, 1.

143 H2, 1.

144 H2, 14–15.

145 Børenholdt & Haldrup 2015, 63.

Egyptin pyramideilla, mutta havainto pätee käytännössä täysin myös urbex-valokuvaajaan. Harrastajat kokevat tunteita materiaalisessa kohteessa ja ottavat valokuvia affektiivisena reaktiona. Turistivalokuvaan tallentuu ehkä eniten Cranen mainitsemaa uuden löytämisen iloa, mutta urbex-valokuva vangitsee monenlaisia tunteita.

Mielenkiintoinen esimerkki siitä, kuinka tärkeää valokuvaus ja visuaalisuus urbexille ovat, nousee esiin siitä, miten haastateltavani vastasivat erääseen kysymykseen. Kysyin, pystyisikö heidän mielestään sokea henkilö harrastamaan urbexia. Toiset heistä olivat sitä mieltä, että harrastus on niin visuaalinen että sokea tuskin saisi siitä mitään irti. Esimerkiksi K2 toteaa: ”Itselle nämä ovat nimenomaan visuaalista nähtävää¹⁴⁶.” Kyse ei heille ole tässä pelkästä turvallisuudesta, vaan siitä että ilman näköaistia ei voi päästä kiinni tärkeisiin tuntemuksiin. Urbexia ei itse asiassa ole tutkittu paljon eri aistien näkökulmasta. Ainoastaan Bingham on puhunut ansiokkaasti hajuaistista urbexin näkökulmasta ja ilmaissut, että myös hajuaistimukset ovat tärkeitä tunteiden herättäjiä¹⁴⁷. Rakennusten tunnelma syntyy eri aistien yhteistyöstä¹⁴⁸, mutta omat haastateltavani pitävät visuaalisuutta tärkeimpänä tekijänä. Valokuvatkin ilmaisevat rakennusta nimenomaan visuaalisesti. H2 epäilee, että pelkkä valokuva voi herättää samankaltaisia tunteita kuin itse vierailu, jos on aiemmin vierailut jossakin ja se muistuu mieleen valokuvan katselusta¹⁴⁹.

Kaiken kaikkiaan urbexissa tunteiden kokeminen on tärkeässä osassa. Omat haastateltavani puhuvat siitä, kuinka rakennuksissa on oma erityinen tunnelmansa. Sen hakeminen on heille tärkeä motiivi. Useille haastateltavilleni myös rakennusten taiteellinen tulkitseminen valokuvin on erittäin olennaista. Urbexin herättämät tunteet liittyvät kiinteästi mielikuviin. Rakennuksen historian tutkiminen, sieltä löytyneet esineet tai muut jäljet sekä itse rakennuskokonaisuus ruokkivat harrastajan mielikuvitusta ja saavat heidät muun muassa pohtimaan mennyttä aikaa ja samaistumaan rakennuksen aiempiin käyttäjiin. Kun harrastaja jakaa tuottamaansa materiaalia, voivat erilaiset tunteet muuttua yksilöllisistä yhteisöllisiksi. Kuva 2 esittää päähavaintojani liittyen pohdintamotiiviin.

146 K2, 2.

147 Bingham 2019, 29: Hajuaisti kykenee tuottamaan voimakkaita muistikuvia ja tunteita. Ks. myös Bingham 2019, 34: Urbex-harrastaja astuu pois nykypäivän deodorisoidusta maailmasta rappeutuvaan rakennukseen, jossa voi kokea erilaisia hajuaistimuksia, ja tämä herättää hänessä tunteita.

148 Crouch 2015, 179. Kulttuuriperintöäkin on tutkittu yleensä näköastin näkökulmasta, mutta tunteet liittyvät vahvasti eri aisteihin.

149 H2, 15.

Motiivi: Pohdinta	
Motiivin kuvaus	Ilmenemismuotoja
Henkilö harrastaa urbexia, koska hän haluaa kokea erityisiä pohtivia tunteita, joita harrastus hänessä herättää.	<ul style="list-style-type: none"> - Harrastaja ihmettelee rakennuksen hiljaisuutta, kokoa yms. - Harrastaja vierailee paikassa monta kertaa ja seuraa sen hajoamista - Harrastaja pohtii, millaista rakennuksessa on menneisyydessä ollut - Harrastaja tutkii rakennuksen menneisyyttä, jotta erityinen tunnelma korostuisi / harrastaja ei tutki menneisyyttä, vaan keskittyy omaan mielikuviukseensa - Harrastaja valokuvaa kohdetta omasta näkökulmastaan ja ilmaisee tunteita valokuvilla - Harrastaja jakaa ottamiaan valokuviaan muille

Kuva 2: Taulukko, joka esittää pohdintamotiivin määritelmän ja ilmenemismuotoja.

Harkitsin, että muuttaisin tämän motiivin nimeksi tunteellisuuden tai taiteellisuuden tai kenties jopa mielikuviuksen tai luovuuden. Olen kuitenkin sitä mieltä, että pohdinta kuvaa hyvin sitä, millaisista tunteista tässä on kyse. Pohtivat tunteet voivat olla positiivisia tai synkkiä, ja ne ruokkivat mielikuviusta ja luovuutta. Tunteiden kokeminen on hetkellistä ja juuri nyt tapahtuvaa, mutta sitä voi ilmaista esimerkiksi valokuvilla – urbex on siis performanssi ja valokuvat representoivat heidän kokemuksiaan. ”An embodied, living history begins not with the site but with the visitor”, Garrett toteaa ¹⁵⁰. Hänen mukaansa harrastaja ”kirjoittaa itsensä paikkaan” ottamalla niistä valokuvia ¹⁵¹. Vaikka paikka olisi tullut virallisen käyttönsä päähän se ei kuole, vaan se saa uusia merkityksiä kenen tahansa kautta, jota se kiinnostaa ja joka siihen paneutuu ¹⁵². Tämä tarkoittaa, että urbex-harrastaja on aktiivinen toimija rakennusten merkityksen rakentamisessa sekä omalla hetkellisellä toiminnallaan että valokuvien ja kertomusten jakamisella. Hänen ei tarvitse perustella näkemyksiään faktatiedolla ja tutkimuksella.

150 Garrett 2011b, 1062.

151 Garrett 2011b, 1062.

152 Garrett 2011b, 1050.

Viimeinen tunteisiin liittyvä huomautukseni on, että tämäkään motiivi ei ole kaikille harrastajille yhtä voimakas ja universaali. Myös oma aineistoni todistaa sen. Haastateltavani K2 ilmaisee, ettei muodosta suhdetta vierailemiinsa rakennuksiin. ”Joskus aiemmin [kuoleman pohtimisella, nostalgialla tai tunnelmalla] oli ehkä enemmän merkitystä. Nyt oma otteeni on huomattavasti kriittisempi, rutinoitunut ja järjellä lähestyvä”, hän kirjoittaa ¹⁵³. Hänellekin tosin kohteiden valokuvaus on tärkeää. Urbexia olisikin väärin tulkita pelkkien pohtivien tunteiden ja niiden hakemisen näkökulmasta. Siksi motiivilistaukseeni kuuluu myös kaksi muuta tärkeää puolta.

3.2. Jännitys: Positiivinen jännitys ja urbex leikkinä

Aina, kun urbexista puhutaan, nousee esiin kuinka jännittävä harrastus se on. Tämä käy ilmi niin siinä, kun tutkijat kuvailevat omia kokemuksiaan tutkimusartikkeleissa kuin siinäkin, kun tavalliset urbex-harrastajat kirjoittavat kokemuksistaan verkossa. Kertomuksiin kuuluu usein jännityksen elementti, mutta urbexista ei ole tutkimuksessa kirjoitettu paljon juuri jännityksen näkökulmasta. Olin kuitenkin alusta asti varma, että jännityksen etsiminen on urbexissa tärkeä motiivi. Minua kiinnostaa myös urbexin leikillinen puoli, vaikka harrastusta onkin yleisesti kirjallisuudessa käsitelty varsin vakavasta näkökulmasta.

Ainakin Sydänoja on kirjoittanut aiemmin urbexin jännittävistä puolista. Hän listaa jännityksen elementit oman tutkimusaineistonsa perusteella seuraavasti: Uusien kohteiden etsiminen, sisäänpääsyn löytäminen kohteisiin, rakenteiden vaarallisuus sekä se löytyykö paikasta vaikka vartijoita tai epäilyttäviä kulkijoita ¹⁵⁴. Tämä antaa kuvan, että toisaalta urbexin jännitys syntyy tietynlaisesta seikkailijan innostuksesta ja toisaalta siihen voi liittyä myös pelon elementtejä. Harrastaja voi pelätä satuttavansa itsensä tai jäävänsä kiinni. Tällaiset tunteet voivat oletukseni mukaan olla harrastajan mielestä sekä positiivinen että negatiivinen osa urbexia.

Näiden käytännön seikkojen lisäksi urbexiin voi kuulua myös tietynlaista eksistentiaalista pelkoa. Tästä on maininnut esimerkiksi Nieszczerzewska, jonka mukaan eksistentiaalinen pelko käy ilmi esimerkiksi hylättyjen sairaaloiden symboliikassa ¹⁵⁵. Ihmisethän pelkäävät sairautta ja kuolemaa,

153 K2, 4.

154 Sydänoja 2017, 52–53.

155 Nieszczerzewska 2018, 261.

mutta toisaalta tällaiset pelot myös vetävät meitä puoleensa. Tämänkaltainen jännitys liittyy vahvasti aiemmin käsittelemiini synkkäsävyisiin pohdiskeleviin tunteisiin, joita urbex voi herättää. Kaikki jännitys ei siis ole ruumiillista vaan liittyy usein myös mielikuvitukseen.

Kyselin haastateltaviltani, missä osassa urbexia jännitys on. Heidän vastauksensa olivat melko yhteneväisiä. Esimerkiksi H1 kertoo inhoavansa jännityksen tunnetta paikan päällä kaikkein eniten, mutta jälkikäteen selviäminen tuntuu hyvältä:

Sitku lähtee sieltä talosta ja on silleen, vitsi. Taaskaan lattia ei pettänyt alta eikä naapurin erkki nähty. Niin onhan se semmonen, vähän niinku semmonen mauste, jota maistaa ensimmäistä kertaa ja on silleen et, mitä hyi mitä tää on, ja sitte kun pääsee ulos niin on silleen ai vitsi se oli hyvää.¹⁵⁶

Myös H2 kertoo, että jännitys tuntuu tavallaan hyvältä mutta ei ole pääsyy lähteä rakennuksiin. Hän sanoo, ettei oikeastaan ole yleensä kovasti edes jännittänyt rakennuksissa, koska pahinta mitä voi tapahtua ainakin Suomessa on että joutuu selittämään käyneensä ottamassa valokuvia. Hän tiivistää jännityksen osuuden harrastuksessa toteamalla: ”Totta kai mitä vaikeempaa joku asia on niin sitä jos siit selviää niistä esteistä huolimatta niin sitä palkitsevampaa se on.”¹⁵⁷

Kysyin H2:lta, onko jännitys harrastuksessa välttämätön paha vai lisämauste. Hänen mukaansa se on enimmäkseen välttämätön paha. Toisaalta hän nauttii pelosta mutta toisaalta vaarat ja esteet haittaavat itse valokuvausta, joka on hänelle tärkeintä.¹⁵⁸ Myös K2 oli samoilla linjoilla. Hänen mukaansa urbexissa kaikkein tärkeintä on valokuvaaminen ja sen suunnittelu, mutta toisaalta myös pieni jännitys joka liittyy ennako-odotuksiin siitä, mitä rakennuksesta mahtaa löytyä¹⁵⁹. Hän sanoo myös, ettei todellakaan etsi seikkailua ja adrenaliinisäväreitä, koska itsensä satuttamisen pelko ja muu vastaava haittaa valokuvaamista¹⁶⁰. K1 kertoo, että seikkailun ja jännityksen kokemukset liittyvät siihen, kun löytää vähän tunnettuja ja merkittömiä kohteita¹⁶¹. Vaikuttaa siltä, että toisaalta harrastukseen kuuluu positiivinen jännitys ja toisaalta taas pelko, joka ehkä haittaa harrastusta. Haastateltavilleni jännitys ei ole ensisijainen motiivi, mutta he silti pitävät positiivista jännitystä hyvänä asiana.

156 H1, 9–10.

157 H2, 10–11.

158 H2, 11.

159 K2, 1–2.

160 K2, 3–4.

161 K1, 2.

Vastausten perusteella voidaan määritellä esimerkkejä siitä, millä tavoilla jännitys näkyy urbexin harrastuksessa. Tämä laajentaa Sydänojan listausta. Positiivista jännitystä syntyy esimerkiksi siitä, kun selviää vaaralliselta tuntuvasta tilanteesta – esimerkiksi pääsee rakennuksesta ulos huomaamatta. Toisaalta jännitystä syntyy ennako-odotuksista ja siitä, mitä rakennuksen sisältä löytyy. Jonkin aivan uuden ja merkitsemättömän löytäminen on jännittävää. Löytämisen riemu vaikuttaa itse asiassa haastateltavilleni olevan tärkeämpää kuin vaaran kokemuksen aiheuttama adrenaliini. Sydänojan esittämät seikat, kuten rakenteiden vaarallisuus, ovatkin ei-toivottuja asioita harrastuksessa. Se, mikä jännitystä aiheuttaa, ja onko jännitys positiivista vai negatiivista, vaihtelee kuitenkin varmasti henkilöstä ja tilanteesta toiseen.

Kun kerran urbexiin liittyy tällaista positiivista jännitystä, pohdin sitä, voidaanko urbex luokitella leikiksi tai jonkinlaiseksi peliksi. Toisaalta pohdin myös, voisiko urbexia tämän perusteella laskea urheiluksi. Tällaisia termejä ei urbexista ole oikein tutkimuksessa käytetty. Vaikuttaa siltä, että urbexia pidetään tutkimuskirjallisuudessa sen verran vakavana harrastuksena, että sitä ei voisi luokitella leikiksi tai peliksi. Kindynisin luettelemisissa motiiveissa näkyi kuitenkin leikillisyyttä. Hän mainitsi esimerkiksi kilpailuhengen ja uteliaisuuden kiellettyjä asioita kohtaan ¹⁶². Kyselin haastateltaviltani ajatuksia aiheesta, koska mielestäni näkökulma on mielenkiintoinen urbexin kannalta.

Yleisesti ottaen haastateltavani eivät koe leikkivänsä, kun harrastavat urbexia. K2 sano yksiselitteisesti, että urbex ei ole leikkiä tai peliä lainkaan ¹⁶³. H1 ei myöskään koe harrastusta leikiksi ja selittää näkemystään seuraavalla tavalla:

Se on hyvä kysymys. Se on itse asiassa tosi hyvä kysymys. Joteki kun menee niihin taloihin ni, mun mielestä se tunnelma on jotenki semmonen, niissähän pitää kuitenkin puhua kuiskaamalla ja varoa ettei naapuri nää ja, mun mielestä niinku sillon ehkei rinnastu siihen mun käsitykseen leikistä, joka on niinku semmosta huoletonta ja hauskaa ja hersyvää vaan niinkun, sie olet paikassa jossa sie joudut pikkusen olemaan varpaillas koko ajan, sekä niinku paljastumisen vuoksi tai paljastumisen varalta että sen varalta ettet sie putoo lattian läpi siinä. Niin, ei se oo mun mielestä leikkiä. ¹⁶⁴

Kuitenkin H2 esittää aivan päinvastaisen näkemyksen leikistä:

162 Kindynis 2016, 984.

163 K2, 3.

164 H1, 9.

Kyl se ehtomasti leikkiä on mun mielestä. Just se että se tarjoaa tavallaan semmosen ympäristön missä ei oo sääntöjä. Niin, nehan tekee siit hyvinkin leikkisää, leikkimielistä toimintaa et joo, kyl mä lähen leikkimään aina kun mä lähen seikkaileen.¹⁶⁵

Haastateltavieni ajatusten erot voivat johtua siitä, minkä he mieltävät leikiksi. H1 esimerkiksi selitti lainauksessa, että rakennusten hiljainen tunnelma ja varuillaan oleminen eivät sovi ajatukseen eläväisestä leikistä. H2 oli sitä mieltä, että urbex on leikkiä koska rakennuksissa saa toimia mielensä mukaan ilman sääntöjä. K2 ei pidä urbexia leikkinä oletettavasti siksi, että hänen mielestään urbexin harrastajan tulee olla kypsä ja kunnioittava. Hän esimerkiksi puhuu negatiiviseen sävyyn infiltraatiosta, kuten mastoihin kiipeämisestä, sekä rakennusten sotkemisesta ja roskaamisesta¹⁶⁶. Hän myös kuvaa harrastuksen vakavoitumista ajan myötä ja sitä, kuinka itse haluaa nähdä vaivaa valokuvaukseen¹⁶⁷. Kaikki nämä eri tulkinnat ovat mielestäni perusteltuja.

Miten sitten itse vastaan siihen, onko urbex leikkiä? Se riippuu leikin määritelmästä. Urbexiin liittyy positiivisen jännityksen elementti, jonka harrastajat myöntävät. Siihen liittyy myös selkeitä pelillisiä elementtejä, kuten esimerkiksi harrastajien käyttämät lempinimet ja nykyisin lisääntyvä sosiaalisen median merkitys. Lisäksi pohdinnan alla käsitelty menneisyyteen samaistuminen voi olla pelillistä. Boerenholdt ja Haldrup ovat käsitelleet kulttuuriperintöä performanssina ja todenneet, että esimerkiksi museot, joissa työntekijät esittävät menneisyyden henkilöitä, ovat peliä¹⁶⁸. Jos palataan re-enactment -termiin ja haastateltavani H2 käyttämään roolipeli-termiin, voidaan nähdä urbex-harrastajan omassa performanssissa selvää pelillisyyttä. Riippuu kuitenkin harrastajasta, missä osassa nämä elementit ovat ja miten hän ne itse kokee. Väittäisin, että toisinaan vakava suhtautuminen omaan harrastukseen voi jopa todistaa sen, että siihen kuuluu pelin ja leikin elementtejä. Monilla tutkijoillahan on vaikuttanut olevan tarve todistaa, miksi urbex on niin vakava ja erityinen harrastus. En vähättele haastateltavieni eriäviä näkemyksiä, mutta itse olen taipuvainen siihen, että urbex on jossakin mielessä leikillistä.

Leikin lisäksi pohdin, että urbex voisi tietyssä mielessä muistuttaa urheilua. Haastateltavani eivät niinkään nähneet yhtäläisyyksiä näiden välillä. K2 sanoo, että urheilua urbex muistuttaa vain silloin jos kohteeseen pääsy vaatii esimerkiksi maastossa liikkumista¹⁶⁹. Pääsyy haastateltavieni

165 H2, 9.

166 K2, 3.

167 K2, 2.

168 Boerenholdt & Haldrup 2015, 56.

169 K2, 3.

kokemukseen näyttää olevan se, että he kokevat urbexin olevan taiteellinen harrastus. K1 kokee, ettei urbex ole leikkiä, peliä tai urheilua vaan taidetta, eikä taiteessa voi kilpailla ¹⁷⁰. Myös H1 sanoo asettavansa urbexin kulttuuriharrastusten lokeroon ¹⁷¹. H2 on heidän kanssaan samaa mieltä, ettei urbex ole ainakaan hänelle itselleen urheilua. Hän kuitenkin nostaa esiin, että urbex mediailmionä kuten tubettamisena saattaa lähestyä urheilua, kun siihen tulee kilpailun elementtejä harrastajien välille. Hänen mukaansa urbex-piireissä harvoin kilpaillaan muiden kanssa, ja kilpailu tulee enemmän mukaan jos ollaan liikkeellä jonkin muun motiivin, kuten oman henkilöbrändin kasvattamisen, vuoksi. ¹⁷² Vaikka urbex on ruumiillinen harrastus, haastateltavistani se on silti enemmän taidetta kuin urheilua. Käsittelen urheiluaihetta lyhyesti lisää luvussa 4.1.

Mietin sitä, voivatko urbexin leikilliset ja pohdiskelevat puolet olla harmonisesti olemassa samaan aikaan. Voiko ihminen samaan aikaan leikkiä ja hiljentyä pohtimaan? Voi olla, että en itse ymmärrä harrastuksen aiheuttamia tunteita, koska en itse ole harrastanut urbexia. Kun kysyin haastateltaviltani, liittyykö urbexiin ristiriitaisia tunteita, he eivät yleisesti ottaen näyttäneet ymmärtävän mitä ajoin takaa. K2 ei koe, että pohdinta ja seikkailu olisivat ristiriidassa ¹⁷³. H1 kertoo tuntevansa joskus ristiriitaa siitä, että ymmärtää olevansa tunkeutuja joka löytää asioita joita ei ole tarkoitettu hänen silmilleen. Tämä ei kuitenkaan ole tunne, joka saisi hänet lopettamaan harrastuksensa. Ihmiset ovat luonnostaan uteliaita, hän toteaa. ¹⁷⁴ H2 pohtii asiaa seuraavalla tavalla:

No siis tavallaan on ristiriita, koska, se päällimmäinen motiivi on kuitenkin se pysähtyminen ja semmonen paikan aistiminen ja semmonen vapaa oleminen. Ja sit ku sitä uhataan tavallaan sillä että sieltä joutuu lähtemään pois. Periaatteessa siinä on ristiriita mut toisaalta se korostaa sitä hetken ainutlaatuisuutta ja semmosta hetkeen tarttumista ja silleen että, siin on pakko olla läsnä. Just silloin, koska se voi olla viimeinen kerta kun sinne pääsee ylipäänsä. ¹⁷⁵

Urbex-harrastaja voi olla pohdiskeleva taiteilija ja leikillinen seikkailija samaan aikaan. Harrastajat eivät itse näytä kokevan, että ne sulkisivat toisensa mitenkään pois, vaikka joskus jännitystä aiheuttavat seikat haittaavatkin taiteellista valokuvausta. Tässä kohtaa kiinnittäisin vielä huomiota sanavalintoihin. Aiemmassa lainauksessa H2 kertoi lähtevänsä leikkimään aina, kun lähtee seikkailemaan. Mielestäni *seikkailu* on hyvä termi kuvaamaan sitä, millainen harrastus urbex on luonteeltaan. Sanaan liittyy konnotaatioita jännityksestä ja jopa leikillisyydestä. Toisaalta

170 K1, sivu 2.

171 H1, 9.

172 H2, 9–10.

173 K1, 2.

174 H1, 13.

175 H2, 13.

esimerkiksi H1 käyttää urbex-vierailuista termiä *matka* yhteydessä, jossa kertoo joskus mieluiten tekevänsä urbex-matkan yksin¹⁷⁶. Termiin *matka* liittyy tässä yhteydessä mielestäni enemmän pohdiskeluun ja hiljentymiseen liittyviä konnotaatioita. Urbex on selvästikin harrastus, joka ei joka päivä pysy luonteeltaan samanlaisena. Toisinaan urbex on *matka*, joka on kenties vakava ja tunteellinen. Toisinaan se on seikkailu, johon liittyy kutkuttavaa jännitystä.

Havaintojeni perusteella jännitys ei välttämättä ole urbexin harrastajien ensisijainen motiivi, mutta se on silti erottamaton osa harrastusta. En usko, että urbexia olisi mahdollista harrastaa ilman minkäänlaista jännitystä. Haastateltavani kuvailevat erilaisia tapoja, joilla jännitys näkyy positiivisesti urbexissa. Se voi liittyä esimerkiksi jonkin uuden ja jännittävän löytämiseen tai siihen, kun rakennuksesta pääsee pois jäämättä kiinni. He myös kertovat siitä, kuinka osa urbexin jännittävistä puolista on epämiellyttäviä ja haittaavat harrastuksen tärkeämpiä puolia, kuten valokuvaamista. Omassa aineistossani urbex ei esiinny kilpailullisena harrastuksena, mutta tämänkin puoli näyttää olevan joillekin harrastajille ainakin jossakin määrin tärkeä.

Haastateltavani olivat erimielisiä siitä, voidaanko urbex-harrastus luokitella leikiksi. Heillä oli erilaisia ajatuksia siitä, mitä leikki on. Kaikkia harrastuksia voidaan pitää ainakin jollakin tavalla leikkinä, ja mielestäni urbexiin liittyy selviä leikillisiä elementtejä. Nämä elementit kuitenkin vaihtelevat, ja on ymmärrettävää että kaikki harrastajat eivät halua kutsua urbexia leikiksi. He pitävät urbexia enemmän taiteena tai kokevat, että kypsä suhtautuminen vierailukohteeseen on tärkeämpää. Nämä näkökulmat ovat perusteltuja, mutta en mielestäni koe vähätteleväni niitä määrittelemällä urbexin leikilliseksi harrastukseksi. Joidenkin aiempien urbex-tutkijoiden kohdalla arvelen, että heidän vakava suhtautumisensa harrastukseen saattaa kieltä nimenomaan siitä, että harrastus on jännittävää ja leikinomaista, mutta tämän myöntämisen pelätään aiheuttavan vähättelyä. De Groot on todennut, että kulttuuriperinnön puolella ei ole re-enactment -ajatuksiin liittyville perintökokemuksille annettu tutkimuksessa huomiota juuri sen takia, että niitä on pidetty ”vain leikkinä”¹⁷⁷. Urbex-tutkijoiden olettamani huoli voi siis olla perusteltua. Tämän lisäksi pelillisyyden näkökulma on kiinnostava, ja vaatisi tarkempaa analyysiä. Urbex-harrastuksessahan on selkeitä pelillisiä elementtejä, kuten aiemmin toteamani harrastajien salanimet ja paikkojen keräily valokuvaamalla.

176 H1, 14.

177 De Groot 2016, 106.

Alkuperäisessä luokittelussani tämä motiivi oli nimetty peliksi ja leikiksi, mutta havaintojeni perusteella arvelen, että nimenomaan jännitys on kuvaavampi ja parempi termi tälle urbexin motiiville. Kuva 3 esittelee jännitysmotiivia ja sen ilmenemismuotoja.

Motiivi: jännitys	
Motiivin kuvaus	Ilmenemismuotoja
Henkilö harrastaa urbexia, koska hän haluaa kokea miellyttävää jännitystä, jota erilaisissa rakennuksissa vieraileminen hänelle tuottaa.	<ul style="list-style-type: none"> - Harrastaja jännittää etukäteen, miten pääsee rakennukseen ja mitä löytää sieltä - Harrastaja innostuu, kun löytää jotain uutta ja merkitsemätöntä - Harrastaja kilpailee muiden kanssa - Harrastaja saa adrenaliinia siitä, kun selviää rakennuksesta pois satuttamatta itseään ja jäämättä kiinni - Harrastaja kirjoittaa verkossa kokemuksistaan ja esimerkiksi siitä, miten onnistui välttämään paikan vartioinnin - Tutkijana harrastaja kirjoittaa urbexista vakavamielisesti, jotta se ei vaikuttaisi "vain" leikiltä

Kuva 3: Taulukko, jossa kuvataan jännitysmotiivin määritelmä ja ilmenemismuotoja

On syytä todeta vielä pari sanaa siitä, miten urbex-valokuvaus voi liittyä jännityksen motiiviin. Valokuvien taiteellinen puoli liittyi omassa aineistossani pohtiviin tunteisiin. Haastateltavieni mielestä jännitys pikemminkin haittasi valokuvausta. Olen kuitenkin sitä mieltä, että valokuvaaminen voi myös ilmentää urbexin leikillisempää puolta. On oletettavaa, että harrastajat valokuvaavat löytämiään kiehtovia asioita rakennuksissa. Näitä asioita voivat olla esimerkiksi uudet ja odottamattomat esineet, joita harrastaja tavallaan keräilee ottamalla niistä valokuvia – aivan kuin Egyptin turisti. Lisäksi valokuvien jakamisella he voivat levittää jännittäviä kokemuksiaan muille. Valokuvien katsojakin voi kokea kutsuttavaa yllätyksistä nähdessään, mitä joku toinen on rakennuksesta löytänyt. Hän voi myös samaistua harrastajan jännittävään kokemukseen lukemalla kertomuksia siitä, miten vartijoita ja vaaroja on vältelty.

Tämän luvun loppuksi totean vielä, että myös jännitys on hyvä esimerkki urbexin kulttuuriperintöpuolesta. Kulttuuriperinnön leikillisiä puolia ei ole perinteisesti tutkittu kovin paljon. Alalla on ehkä ollut stigmoja sen suhteen, että leikillisuus tarkoittaa kaupallisuutta ja historian laimentamista. Olen kuitenkin nostanut esiin sen, että urbexissa näkyy yhteyksiä niihin kulttuuriperintöalan leikillisiin puoliin, joita muut tutkijat ovat ehtineet käsitellä. Näitä ovat vaikka interaktiiviset museot, joissa työntekijät esittävät menneisyyden henkilöitä, sekä historialliset roolipelit, joissa harrastajat samaistuvat menneisyyden henkilöihin. Vaikka urbex onkin kenties ajan myötä kaupallistunut ja vaikka sekin on perinteisesti haluttu nähdä vakavana harrastuksena, ovat sen leikilliset elementit olennaisessa osassa harrastusta eikä niitä voi pitää historian laimentamisena. Urbexin harrastajat kokevat ehkä itse, että museot ja muut museoidut kohteet ovat valmiiksi tutkittuja ja tulkittuja, kun taas hylätyssä rakennuksessa heidän on mahdollista löytää itse jotain odottamatonta ja näin rakentaa yhteyttä menneisyyteen. Tämä vastakkainasettelu ei kuitenkaan havaintojeni perusteella ehkä aina pidä paikkaansa, koska yhteydet ovat niin selkeitä esimerkiksi turistivalokuvaukseen. Urbex-harrastus ja sen tuottama valokuvamateriaali voivat rakentavaa hylätyistä rakennuksista positiivista kuvaa jännittävinä ja mielenkiintoisina paikkoina.

3.3. Vapaus: Oman vapaudentunteen hakeminen yhteiskunnallisen tavoitteen sijaan

Kun puhutaan urbexin motiiveista, olisi mahdotonta sivuuttaa kaikki ne yhteiskunnalliset ja vapauttavat aiheet, joista on niin paljon kirjoitettu urbexin tutkimuksessa. Minua kiinnostaa, ovatko omat haastateltavani enemmän urbex-tutkimuksen päänarratiivin vai sen arvostelijoiden kannalla. Onko urbexin harrastajille tärkeää kokemus siitä, että toisin kuin arkielämässä he ovat urbexia harrastaessaan vapaita? Onko heillä yhteiskunnallisia motiiveja tai tavoitteita? Haluavatko he provosoida jotakin tahoja toiminnallaan?

Ensiksi huomauttaisin, että harrastajien motiiveista huolimatta urbex rikkoo joka tapauksessa arkielämän rajoja. Se luo paikoille uutta merkitystä – tai ehkä itse asiassa se luo uusia paikkoja. Tässä määrittelen paikan *tilaksi, jolle on annettu merkitys*¹⁷⁸. Erityisesti urbaanit paikat on rakennettu kaikki sellaisiksi, joilla on jokin ennalta määrätty käyttötarkoitus ja jopa laein määritelty

178 Ks. Creswell 2004, 7.

odotus siitä, miten niissä pitäisi toimia. Paikat kuitenkin muodostuvat prosesseina ja ihmiset voivat haastaa niiden merkityksiä omalla toiminnallaan. Kuljemme vaikka puiston ruohoalueen läpi, vaikkei siinä olisi polkua.¹⁷⁹ Myös urbex haastaa odotukset siitä, miten tietynlaisia paikkoja tulisi käyttää. Jakamalla materiaalia verkossa harrastajat tekevät toimintaansa näkyvämmäksi. Tällaista näkökulmaa ovat lisäksi edustaneet Jansson ja Klausen, joiden mukaan urbex pelkästään olemassaolollaan problematisoi nykyaikaisten kaupunkitilojen valtasuhteita ja kontrollia¹⁸⁰. Toisaalta harrastajat haastavat tottuja säännöksiä ja toisaalta he myös levittävät esimerkiksi valokuvien muodossa vaihtoehtoista kaupunkikuvastoa¹⁸¹. Myös Anderson kumppaneineen yhtyy ajatukseen: ”We interpret [urbex] as a form of calculated agency, whereby the individual takes control away from the structure of society through conducting illegal acts whilst mediating personal risk¹⁸².”

Se, liittyvätkö harrastajien motiivit tällaiseen uudelleentulkintaan onkin monipuolisempi kysymys. Vielä kyseenalaisempaa on se, haluavatko ja voivatko he aiheuttaa suurta muutosta. Voi olla, että tietynlainen kapina on harrastajille enemmän vain leikkiä. Bennett kuvailee seuraavasti:

The themes of infiltration, penetration, and 'going where you are not supposed to' permeate urbex. There can, of course, be enjoyment because an act is transgressive [...]. It certainly appears that many urbex practitioners enjoy the uncertain legality of their practice and relish the 'cat and mouse' game of gaining access and evading the attention of site owners or their security guards. However, it would be wrong to read urbex solely from a sociology of deviance or cultural criminology perspective.¹⁸³

Bennett on siis tulkintani mukaan sitä mieltä, että vaikka luvattomuuden tunne kuuluu urbexiin, tämä on koko harrastuksen määrittelyyn liian suppea näkökulma. Lisäksi hänen mielestään rajojen rikkominen vaikuttaa olevan urbexissa on lähinnä harrastajan omaa leikkiä ja liittyisi näin jännitysmotiiviin. Vielä radikaalimpia kritiikkejä ovat esittäneet toiset tutkijat. Jansson ja Klausen ovat sitä mieltä, että radikaali olemus onkin itse asiassa vain osa harrastajien yksilöllisyyteen pyrkivää, keskiluokkaista habitusta, jolla he keräävät kulttuurista pääomaa¹⁸⁴. Tämän voi yksinkertaisemmin ilmaista niin, että heidän mielestään urbex-harrastajat keräävät katu-

179 Creswell 2004, 36–37.

180 Jansson & Klausen 2018, 411.

181 Jansson & Klausen 2018, 411.

182 Anderson, Hamilton & Tonner 2015, 312.

183 Bennett 2011, 426.

184 Jansson & Klausen 2018, 426.

uskottavuutta vaikuttamalla radikaaleilta rajojen rikkojilta. Rollo sen sijaan toteaa, että urbexiin kuuluu vanhanaikainen maskuliininen pelko siitä, että moderni urbaani tilaa paapoo heitä ¹⁸⁵. Tällä hän arvostelee urbex-kirjoituksia, jotka esimerkiksi puhuvat siitä että urbex on ”vaihtoehto ihmisille, joiden aistit ovat tylsyneet, kun heidän elämässään ei ole oikeaa seikkailua ¹⁸⁶.”

Tällaisten näkökulmien ja kannanottojen keskellä oma aineistoni vaikuttaa suorastaan arkiselta. Kukaan haastateltavistani ei koe urbexia radikaaliksi tai kantaaottavaksi toiminnaksi ainakaan omalla kohdallaan. Esimerkiksi K1 ei koe urbexia kantaaottavaksi, mutta silti arvelee että sekin näkökulma olisi joillekin harrastajille mahdollinen ¹⁸⁷. K2 ei myöskään tunne itseään kovin kantaaottavaksi. Hän kertoo, että jos ottaa kantaa hän haluaa olla mahdollisimman neutraali esimerkiksi ilmastonmuutokseen tai teknologian kehittymiseen liittyvissä asioissa, mutta haluaa olla pikemminkin toteava kuin provosoiva. ¹⁸⁸ H1 kertoo kokevansa itsensä taltioijaksi eikä kannanottajaksi:

Mä en nää omaa toimintaani kantaaottavana. Et ehkä, sanotaan että jos sun motiivi on oikeasti mennä sinne kurkistamaan, ja katsomaan ja tallentamaan ja taltioimaan, niin en mä silloin välttämättä pitäis sitä kantaaottavana. Jos sun motiivi mennä sinne on rikkoa sääntöjä, niin silloinhan se voi olla enemmänkin kantaaottavaa. ¹⁸⁹

H2 sen sijaan kertoo, että urbex on hänelle enemmän omien rajojen ylittämistä kuin kapinaa. Hän myös toteaa, että jos urbex olisi selvästi vaarallisempaa esimerkiksi lakiseuraamusten vuoksi, hän tuskin edes harrastaisi sitä niin paljon. ¹⁹⁰

Saan sellaisen kuvan, että haastateltavani tietävät joidenkin muiden urbex-harrastajien olevan kapinoivia, mutta itse eivät lue itseään tällaiseen ryhmään. Kuten on jo käynyt ilmi, haastateltavani näyttävät olevan enemmän valokuvaukseen ja taiteellisuuteen suuntautuneita. Jos he ottavat kantaa johonkin aiheeseen, kuten K2, he tekevät sen taiteensa eli valokuvien kautta eivätkä koe tekevänsä minkäänlaista vallankumousta valokuvillaan. Harrastajani ovat tässä mielessä kenties sellaista ryhmää, jonka ääni ei ole ollut paljon esillä urbex-tutkimuskirjallisuudessa. He eivät koe, että

185 Rollo 2018, 420.

186 Rollo 2018, 419.

187 K1, 2.

188 K2, 4.

189 H1, 10.

190 H2, 11.

sääntöjen rikkominen olisi heille motiivi urbexin harrastuksessa. Samoin heitä ei näytä kiinnostavan provosointi tai Bennettin kuvaama kissa ja hiiri -leikki.

Kulttuuriperinnön tutkijana minua kiinnostaa rakennusten suojeluun liittyvä yhteiskunnallinen aihe. Mahtaako urbexin harrastajia motivoida suru siitä, että rakennukset ovat häviämässä ja katoamassa? Haluaisivatko he rakennusten säilyvän? Vai ovatko haastateltavani enemmän sillä kannalla, että rakennusten tulisikin antaa hajota omaan tahtiinsa puuttumatta niihin? Kysyin haastateltaviltani tästä aiheesta.

K1 toteaa, ettei ole henkilökohtaisesti sinänsä kiinnostunut rakennussuojelusta, mutta että jotkut mahdollisesti ovat ¹⁹¹. Myös H2 kertoo, ettei häntä ole koskaan harmittanut lainkaan se, että rakennuksia hylätään. Ainoastaan tuoreeltaan hylätyissä paikoissa hän joskus miettii, miksi tässä nyt kävi näin. ¹⁹² Samalla tavalla K2 puhuu siitä, miten urbex mahdollisesti liittyy rakennussuojeluun:

Ei mitenkään – jos rakennus on huonokuntoinen ja sinne pääsee esim. paikallista nuorisoa liian helposti, niin se harmittaa enemmän – jos jollekin kävisi huonosti. Vanha ja käyttökelvoton tuleekin purkaa pois. Sitten on erikseen suojellut rakennukset, jotka muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta kuuluukin olla suojeltu. Luulen, että Museovirasto ja ELY-keskukset ovat liiankin herkkiä säilyttämään jo täysin käyttökelvottomia rakennuksia sekä edellyttävät omistajilta toimia eivätkä anna purkaa rakennuksia. ¹⁹³

Nämä kommentit tuntuvat yhteneviltä sen kanssa, miten urbexista on aiemmin kirjoitettu. Harrastajien motiivit eivät liity siihen, pitäisikö rakennuksia suojella tai purkaa. Puhuinkin aiemmin Garrettin näkökulmasta, että urbex-harrastajat voivat kokea, että heidän toimintansa on ”valmiiksi tulkitun” virallisen kulttuuriperinnön ulkopuolella ja ehkä vastakkain sen kanssa ¹⁹⁴. Näin eivät kuitenkaan omat haastateltavani näytä varsinaisesti tuntevan. H2 toteaa rauhallisesti, että urbex-harrastajat eivät hänen kokemuksensa mukaan ole viranomaispolitiikkaa ja rakennusten suojelua tai toisaalta myöskään purkamista vastaan. Hän arvelee, että harrastajat ymmärtävät että sekä purkamiselle että suojelulle voi molemmille olla hyviä syitä. ”Jos rakennus on niin huonossa kunnossa että sitä on vaikea taikka kallista tehdä parempaa, miksi pitäis?” hän sanoo. ¹⁹⁵

Haastateltavistani H1 kertoo myöskin omasta näkökulmastaan. Aiempien lainausten mukaan hän puhui siitä, että haluaa mielellään käydä rakennuksissa ennen kuin ne puretaan, ja että tämä on

191 K1, 3.

192 H2, 12.

193 K2, 4.

194 Garrett 2011b, 1051.

195 H2, 15.

hänelle tärkeää urbexissa. Hän kertoo arvelevansa, että urbexin harrastajat tekevät rakennetun ympäristön taltiointia omalla tavallaan.¹⁹⁶ Siihen ei siis liity kapinaa viranomaisten toimintaa vastaan. Lisäksi hän kertoo tapauksesta, jossa eräs rakennuskohde oli ollut hylättynä ja hän oli suunnitellut käyvänsä siellä, mutta ennen kuin hän ehti toteuttaa suunnitelmansa, rakennusremontointiinkin asunnoiksi. Hän kertoo, ettei ollut pettynyt vaikkei päässytäkään käymään siellä, vaan että remontointi ja rakennuksen pelastuminen oli hänestä ihana asia.¹⁹⁷

Mitä tulee rakennussuojeluun, jokaisella harrastajalla on siihen oma näkökulmansa. Olen yhtä mieltä H1:en kanssa siitä, että urbexin harrastajat taltioivat rakennusperintöä omalla tavallaan. H2 totesi kuitenkin hyvin, että tämän toiminnan ei tarvitse olla millään tavalla viranomaisten toimintaa vastaan, vaikka urbex tapahtuukin viranomaistoiminnan ulkopuolella omaehtoisesti ja ehkä luvattomasti. Nämä voivat olla olemassa rinnakkain. Aineistoni perusteella harrastajilla ei ole mitään varsinaista motiivia luoda muutosta siihen, miten rakennuksia puretaan ja suojellaan. He eivät kuvaa rakennuksia siksi, että he haluaisivat osoittaa kuinka kurjalta rappeutuvat rakennukset näyttävät eikä heidän tarkoituksensa ole tällä saada ihmisiä korjaamaan niitä. He ymmärtävät, että joskus rakennuksia täytyy purkaa ja voivat olla sitä mieltä, että joskus suojeluinto ja omistajiin kohdistetut odotukset ovat liiallisia. Urbex itse ei kuitenkaan liity tähänkään mielipiteeseen. Olisi kuitenkin mielenkiintoista tulevaisuudessa pohtia, vaikuttaako harrastajien toiminta ja valokuvien jakaminen ihmisten mielipiteisiin hylätyistä paikoista ja siitä, pitäisikö niitä suojella vai purkaa. Urbex ei toimi kulttuurisessa tyhjiössä.

Tällainen ei-kärkevä suhtautuminen yhteiskunnallisiin aiheisiin näkyy läpi koko aineistossani. Kukaan haastateltavistani ei ilmaise kovin voimakkaita mielipiteitä suuntaan tai toiseen sellaisista aiheista, joista monet aiemmat tutkijat ovat puhuneet. Jos he ottavat kantaa, he tekevät sen toteavasti taiteen kautta ilman provosointia. Tämä on mielestäni oikeastaan tärkeä havainto. Toisaalta täytyy muistaa, että aineistoni koostuu vain muutaman ihmisen ajatuksista, mutta niin toisaalta koostuu tunnetumpi urbex-kirjallisuuskin. Mahtaako ero johtua siitä, että tutkin suomalaisia harrastajia enkä suurkaupungeissa asuvia brittejä tai yhdysvaltalaisia? Tämä voi olla osittain mahdollista, mutta en usko että asia on niin yksiselitteinen. Ja kun kerran tällainen suuri ero aineistossani ja ennako-oletuksessani on olemassa, se johtaa kysymykseen: Onko yhteiskunnallisuus lopulta urbexissa niin tärkeä motiivi, että sen pitäminen kuviossani on perusteltua? Ehkä provosointi sopiikin leikin alle? Pitäisikö kannanottomotiivi pudottaa kokonaan pois?

¹⁹⁶ H1, 15.

¹⁹⁷ H1, 15–16.

Kyllä, olen sitä mieltä että urbexin kantaottavuus, sen provosoivuus ja vallankumouksellisuus sopivat osittain muiden motiivien alle. Erityisesti provosointi ja ulospäin annettu katu-uskottava habitus voidaan lukea osaksi urbexin leikillisyyttä ja pelillisyyttä. Lisäksi ei ole epäilystäkään siitä, että tylsän arkielämän jättäminen taakse ja astuminen hiljaiseen hylätyn rakennuksen ympäristöön voi herättää tunteita, joita kuvailin pohdintaa käsittelevässä luvussa. Tästä huolimatta en kuitenkaan jättäisi tätä motiivia kokonaan pois luokituksestani. Kun aihetta tarkastelee syvemmältä, siitä löytää uusia puolia.

Ja ehkä se, yks suurimmista syistä on semmonen konseptivapaa eläminen. Eli mä haluan siellä niinku, mennä kokemaan sellasta, olemisen tapaa, joka on täysin omaehtoinen. Et, jos otetaan vaikka esimerkiksi kirjastossa käyminen, tai vaikkapa kaupassa käyminen tai joku mikä tahansa niinku uimahalli. Niissä kaikissa on joku sellanen konsepti, mitä ihmiset toteuttaa. Menee sinne, uimahalliin uimaan ja kirjastoon lainaamaan kirjoja ja, käyttämään niitä laitteita mitä siel on, siinä on joku tämmönen tietty formaatti mitä siellä tehdään siellä tilassa. Toki siinä on, aina iso laaja kirjo mitä voi tehdä, mutta, noissa hylätyssä paikassa ei oo sääntöjä silleen että täällä pitäis tehdä jotain tämmöistä asiaa, ja saattaa niinku ite keksiä sen, mitä varten tämä paikka just on, ja saa olla niinku haluaa. Koska yleensä siinä ollaan yksin tai pienessä porukassa niin, [ei] tarvi edustaa, se on vaan enemmän sitä kokemista. Sillain niinku siis, vähemmän yksilökeskeisestä, sillee siin ei olla edustamassa mitään eikä edistämässä mitään uraa vaan, se on. Ainakin mulle se on siis tämmönen nimenomaan vapaan olemisen areena. ¹⁹⁸

Tällä tavalla H2 kuvaili aihetta, joka on hänelle melkeinpä tärkeintä urbexissa. Kun hänen kuvaustaan lukee, voi huomata kuinka paljon se muistuttaa tämän luvun alussa esittämäni tutkimuskirjallisuuteen perustuvaa kuvausta siitä, miten paikat muodostuvat. Ne on luotu tiettyjen konseptien pohjalta ja ihmiset pitävät niitä yllä toimimalla niissä odotetulla tavalla. Kun rakennus hylätään, sen konsepti samalla oikeastaan poistuu. Kenenkään ei enää oleteta menevän sinne toteuttamaan paikkaa toiminnallaan. Totesin jo, että urbex on toimintaa joka oikeastaan luo uusia paikkoja. Kun harrastajat toimivat vanhan hylätyn rakennuksen kuoressa, he luovat siitä omalla toteutuksellaan uudenlaisen paikan. Ajan myötä urbexin toimintatavat ovat vakiintuneet, kun harrastajat ovat kommunikoineet esimerkiksi verkossa. Vaikka käytännöt ovat osittain pirstaloituneet, on meillä silti jonkinlainen käsitys siitä, millaista urbex on.

Se, kuinka urbex osallistuu paikkojen luomiseen liittyy myös kulttuuriperintöön. Perintöhän on prosessi, jolla materiaalisista kohteista luodaan merkityksellisiä. Crouch kirjoittaa:

198 H2, 3.

Heritage participates, as we participate, in cultural and geographical feeling and meaning. What a particular site 'is', and how it feels, can become highly variable. What space 'is' and how it occurs are crucially rendered unstable and shifting, with matter and relations in constant process. It may be felt to be constant, consistent and uninterrupted, but that feeling is subjective and contingent. ¹⁹⁹

Urbex-harrastajat toimivat hylätyn paikan kanssa, ja luovat toiminnallaan urbexin paikkoja. Tässä muodostuu kulttuuriperintöä.

Onko tässä sitten urbex-harrastajilla jotain yhteiskunnallista? Toiminta on näkyvää lähinnä jaettujen valokuvien kautta, eivätkä harrastajat yleisesti ottaen näytä oikeasti kampanjoivan minkään muutoksen puolesta. On totta, että jos puiston ruohokentän läpi alkaa kävellä yhä useampi ihminen, siihen tallautuu polku. Mitä useampi ihminen oppii urbexista ja katselee siihen liittyvää materiaalia verkosta, sitä enemmän heidän mielipiteensä paikoista saattavat muuttua. En kuitenkaan tässä yritä arvioida sitä, voiko urbex luoda mitään paikkojen käyttöön liittyvää vallankumousta. Esimerkiksi Iveson on kirjoittanut järkevästi siitä, että vaikka ihmisten kaupunkitilassa tapahtuvat, itse keksityt erikoiset toiminnot osoittavat meille uusia mahdollisuuksia tilankäytön ja tilojen oikeuksien suhteen, pelkkä tällainen toiminta ei välttämättä oikeasti muuta mitään tai luo demokraattisempaa kaupunkitilaa ²⁰⁰. Minua kiinnostaa se, mikä oikeasti motivoi harrastajia. Ei se, mihin toiminta johtaa.

Taitaa olla, että harrastajille on tärkeää vierailla rakennuksissa, koska he tuntevat niissä itsensä vapaaksi. H2 puhuu siitä, että kun hän käy hylätyssä kohteessa, hän voi itse päättää mitä tekee siellä. Hänen ei tarvitse edustaa tai edistää mitään, vaan hän voi vain olla ja kokea – esimerkiksi juuri jännitystä ja pohtivia tunteita. Eikö tämä itse asiassa juuri ole se aihe, josta aiemmatkin tutkijat puhuvat? Ehkä on mautonta kirjoittaa siitä, kuinka nyky-yhteiskunta vie miehiltä mahdollisuudet kokea kaipaamaansa todellista seikkailua ja siitä, että urbex jollakin tavalla olisi erityisen kunniallista ja vallankumouksellista. Mutta silti nämäkin kirjoittajat oikeastaan pohjimmiltaan toteavat, että urbex-kohteessa käyminen luo heille vapaudentunteen ²⁰¹.

199 Crouch 2015, 186.

200 Iveson 2013, 954–955. Ivesonin tekstin perusteella kylmä totuus taitaa olla, että todelliseen muutokseen tarvittaisiin uusia oikeita järjestäytyneitä poliittisia subjekteja. Jokaisen ihmisen arkielämä ja toiminnot ovat todellisia ja tärkeitä, mutta ne eivät muodosta oikeaa demokraattista vallankumousta.

201 Se, että harrastaja kokee itsensä vapaaksi ei riipu siitä, onko hän niin sanotusti oikeasti vapaa. Joku voisi todeta, että urbexin harrastajat vain seuraavat mallia siitä, mitä aiemmat urbexin harrastajat ovat tehneet. Kuka kuitenkaan voi varsinaisesti määritellä, mitä on todellinen vapaus?

H2 on haastateltavistani se, joka tuo tämän aiheen esiin selkeimmin. Mielestäni se näkyy kuitenkin myös muussa aineistossani ainakin pohjavireenä. Esimerkiksi H1 puhuu paljon siitä, että haluaa kokea omaa elinympäristöään omilla ehdoillaan. Hän kertoo koko urbex-harrastuksen alkaneen siitä, että hänen kotikaupungissaan purettiin paljon tyhjillään olevia rakennuksia, mikä harmitti häntä:

Tuli semmoinen hirveän inhottava tunne siitä että vitsi että mä oon kattonu noita taloja monta vuotta ja mua kiinnostais tietää ihan hirveesti mitä niiden sisällä on, mutta mä en koskaan ehtiny, tai ottanu asiaksi yrittää mennä sinne ja nyt on liian myöhäistä. Ja muutamana kertana sit enemmän tai vähemmän keskellä yötä päissään matkalla baarista kotiin mä sitten kiipeilin niiden rakennusten aitojen yli ja seikkailin siellä puoliksi puretuissa taloissa missä nyt ei sinänsä ollut turvallisuuden kannalta yhtään mitään järkeä. Mutta tota, siitä se niinkun ajatus ja kiinnostus lähti.²⁰²

H1 haluaa kokea ympäristönsä rakennuksia omaehtoisesti. Onhan totta, että tavallisesti ihmiset eivät voi vain mennä sisään kaikkiin rakennuksiin, jotka heitä kiinnostavat. Tämä pätee niin julkisiin kuin erityisesti asuinrakennuksiin. Ihmisten on kuitenkin tärkeää voida muodostaa yhteys ympäristönsä rakennuksiin ja niissä käyminen olisi tietysti osa tätä. Urbex on yksi – joskin laiton – vaihtoehto, jonka avulla ihmiset voivat omaehtoisesti tutkia kiinnostavia rakennuksia. Selkeä reunaehto tässä kuitenkin yleensä on se, että rakennus on hylätty. H1:en vastauksista näen, että rakennusten omaehtoinen kokeminen on yksi osa urbexin tuomaa vapaudentunnetta.

Vielä yksi puoli tästä vapaudentunteesta nousee esiin siinä, mitä K2 on kirjoittanut kertoessaan, harrastaako urbexia yksin vai ryhmässä:

Uskon, että valtaosa haluaa vähintään yhden saman henkisen kaverin tai porukassa. Itselle se ”Juttu” on nimenomaan yksin käydä – voi ajoittaa aikataulut, ei kukaan hoppuile, voi ottaa valokuvat ilman häiriötekijöitä. Itselleni on kyllä useaan kertaan ehdoteltu porukkaa tms., mutta ei ole kiinnostanut.²⁰³

Hänelle urbex on tärkeä harrastus, koska hän pystyy harrastamaan sitä täysin omien mieltymystensä mukaan. Hylättyyn rakennukseen hän voi mennä ja tulla milloin tahtoo ja puuhailla yksin juuri sitä mitä haluaa, eli valokuvata. Sellaisia paikkoja, joissa tällainen onnistuu, ei ole olemassa kovin paljon. Käytössä olevat rakennukset, museokohteet ja turistikohteet ovat yleensä sellaisia, että

202 H1, 1.

203 K2, 2–3.

niihin pääsee sisään vain maksusta ja aukioloaikojen mukaan. Vaikka niissä saisi sinänsä liikkua vapaasti, ei niissä yleensä saa olla omassa rauhassaan ja niihinkin kuuluu oletus siitä, kuinka kauan yhden vierailijan tulisi suunnilleen viipyä. Luontokohteet ovat yleensä vapaampia ainakin Suomessa, mutta niissäkin on valmiita rakenteita kuten polkuja ja paikasta riippuen muita käyttäjiä. Hylätyt rakennukset ovat oletuksena yleensä tyhjillään, ja urbex-harrastaja voi mennä niihin vaikka yöllä jos haluaa. Niissä ei myöskään rajoiteta valokuvausta tai sitä, mihin sisällä saa mennä.

K2 mainitsee myös sen, että urbex auttaa häntä irtautumaan arjesta. Hän kertoo nauttivansa harrastuksen monipuolisuudesta.²⁰⁴ Tämä sopii yksiin sen kanssa, miten urbexista on aiemmin kirjoitettu. Urbex ei kuitenkaan ole tässä suhteessa ainutlaatuista. Varmasti kaikki harrastukset auttavat irrottautumaan arjesta, vaikkei niihin liittyisikään luvatonta paikoissa liikkumista. Uskon, että kaikki haastateltavani kokevat urbexissa jonkinlaista vapautumista.

Näiden havaintojen perusteella väitän, että kannanottoa tärkeämpi motiivi urbexin harrastamisessa onkin itse asiassa tunne *vapaudesta*, joten päätin muuttaa tämän motiivin nimen alkuperäisestä kuviostani lopullisia havaintoja vastaavaksi. Vapaudentunteen hakeminen käy ilmi niin aineistostani kuin urbex-kirjallisuudestakin. Vapaus mainitaan aina tavalla tai toisella. Se voi olla yksinkertainen maininta, kuten Nieszczerzewskan toteamus siitä että urbexin harrastajia kiinnostaa ajatus paikkojen kontrolloimattomuudesta²⁰⁵. Se voi myös olla kaikkia kirjoituksia läpitunkeva halu perustella, miksi urbex on niin erityinen harrastus. On totta, että kaikki ihmiset eivät välttämättä pysty kokemaan oloaan vapaaksi hylätyssä tai muussa kielletyissä paikassa, mutta urbexin harrastajille vapaudentunteen etsiminen kuitenkin on tärkeä motiivi. Väitänkin siis, että urbexin vallankumouksellisilta vaikuttavat esitykset oikeastaan ovat vapausmotiivin leikillinen ilmenemismuoto. Joillakin tämä motiivi ilmenee provosoinnilla ja hännäämisellä, kun taas toisille riittää oma sisäinen kokemus vapaudesta. Kuvassa 4 määrittelen vapausmotiivin ja kuvaan sen ilmenemismuotoja.

204 K2, 1.

205 Nieszczerzewska 2018, 262.

Motiivi: Vapaus	
Motiivin kuvaus	Ilmenemismuotoja
Henkilö harrastaa urbexia, koska harrastuksen avulla hän kokee vapaudentunnetta.	<ul style="list-style-type: none"> - Harrastaja kokee, että urbex auttaa häntä irtautumaan arjesta - Harrastajan ei tarvitse noudattaa aikataulua käydessään rakennuksessa - Harrastaja saa olla yksin, jos niin haluaa - Harrastajan ei tarvitse noudattaa ennalta määrättyä odotusta siitä, miten rakennuksessa tulisi toimia - Harrastaja voi kokea sellaisiakin rakennuksia, joihin ei olisi päässyt niiden käyttöaikana - Tutkijana harrastaja perustelee sitä, kuinka erityistä ja vallankumouksellista urbex on "valvontayhteiskunnassa"

Kuva 4: Taulukko, joka kertoo vapausmotiivin määritelmän ja ilmenemismuotoja.

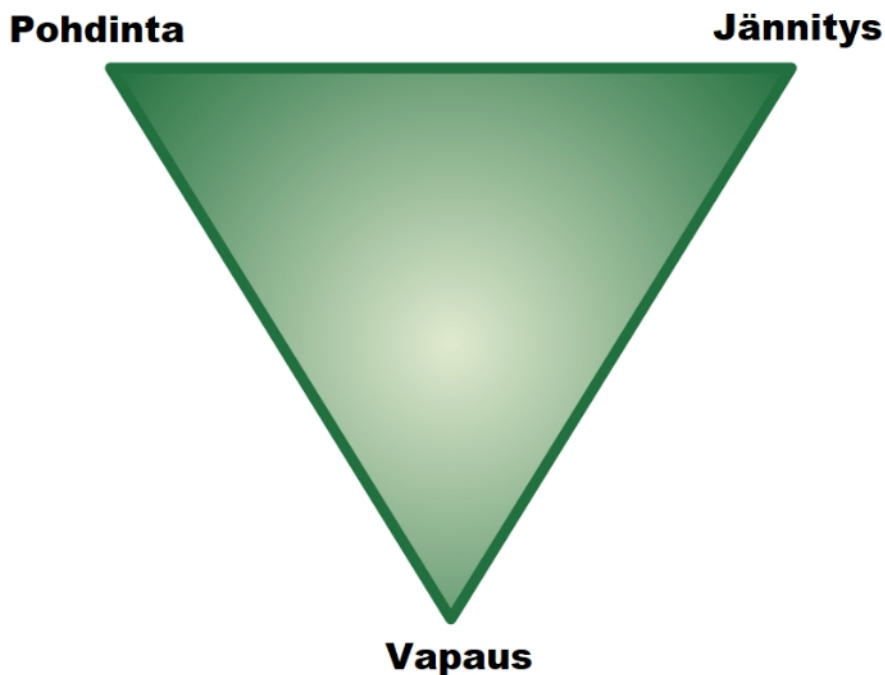
Haastateltavani eivät koe olevansa kanta-aottavia ihmisiä. He eivät halua provosoida tai arvostella yhteiskunnan toimintaa. He eivät ole kiinnostuneita esimerkiksi rakennussuojelusta eikä heillä ole varsinaisesti halua muuttaa asioita mihinkään suuntaan. Tällä maltillisuudella he vaikuttavat olevan erilaisia kuin muut urbexista kirjoittaneet ihmiset, joiden mielestä urbex on radikaalia ja vallankumouksellista toimintaa. Kun eri harrastajien sanoja vertailee, huomaa kuitenkin, että heille kaikille on yhteistä vapaudentunteen hakeminen harrastuksestaan. Urbex auttaa heitä irrottautumaan arjesta. Kun he vierailevat hylätyissä paikoissa, he saavat olla ja kokea rauhassa ilman että heidän tarvitsee noudattaa konsepteja, joita toteutamme paikoissa muuten joka päivä. Urbexin harrastaja voi kokea rakennuksia omaehtoisesti ja omalla tavallaan, kun muuten rakennusten käyttö on kontrolloitua. Harrastajan ei tarvitse noudattaa aikataulua tai muiden hoputusta, kun vierailee hylätyssä kohteessa. He luovat toiminnallaan uusia merkityksiä materiaalisille kohteille. Näillä tavoilla he kokevat itsensä vapaaksi, vaikkei heidän toimintansa johtaisikaan suureen yhteiskunnalliseen muutokseen.

3.4. Urbexin motiivien emotionaalinen kolminaisuus ja yhteisöllisyys

Tärkein motiivi on paikkojen kokeminen ja visuaalinen elämyksellisyys ja itse nimenomaan sellanen konseptivapaa, no, oleminen. Eli, vapaudentunne, visuaaliset elämykset. Kyllä se jännitys varmaan tulee kolmantena.²⁰⁶

Olen tässä luvussa käsitellyt aineistoani rakentaakseni vastausta pääkysymykseeni, joka oli *mitä motiiveja urbexin harrastajilla on*. Olin aluksi urbex-tietämykseni mukaan muodostanut kuvion aiheista, joita odotin löytäväni. Kuvio muodostui kolmesta pääaiheesta, jotka olivat *pohdinta*, *kannanotto* sekä *pele/leikki*. Aineistoni perusteella tulinkin siihen tulokseen, että kuviota kannattaisi päivittää jonkin verran. Pohdinta pysyi samana, koska urbexissa erilaiset pohdiskelevat tunteet ovat tärkeitä. Peli ja leikki -motiivin nimen päätin muuttaa jännitykseksi, koska tämä nimitys kuvaa paremmin sitä, mitä harrastajat kertoivat hakevansa harrastuksestaan. Kannanottomotiivi muuttui kaikkein eniten. Aineistoni perusteella päätin, että urbexin kantaaottava asenne onkin kenties vain yksi tavoista, joilla harrastuksen vapaudentunnetta etsivä motiivi ilmenee. Aineistoni perusteella päädyin siis kolmeen päivitettyyn aiheeseen. Nämä ovat *pohdinta*, *vapaus* sekä *jännitys*. Huvittavaa kyllä, H2 tiivistä tärkeimmät motiivinsa yllä olevassa lainauksessa itse käytännössä juuri samalla tavalla. Päivitetty kuva 5 esittää motiiviaiheet kuviossa, jossa ne kaikki ovat yhdenvertaisia. Sanalla motiiviaihe tarkoitan sitä, että esiin nostamani tulokset ovat nimenomaan aiheita, joihin urbexin harrastajien tarkemmat motiivit vaikuttavat yleensä liittyvän.

206 H2, 15.

Kuva 5: Kuvio, joka esittää aineistoni perusteella esiin nostamani urbexin harrastajilta löytyvät päämotiiviaiheet.

Driver kumppaneineen on todennut, että harrastusten motiivit usein kuvaavat sitä, että toiminnalla halutaan saavuttaa jokin tila ²⁰⁷. Tämä pätee myös omiin tuloksiini. Huomioni keskittyvät paljolti tunteellisiin tiloihin, joita harrastajat aineistoni perusteella haluavat saavuttaa toiminnallaan. Hylätyt rakennukset sekä niissä toimiminen, kuten valokuvaaminen, herättävät harrastajissa näitä tunteita. Kaikki motiivit liittyvät siihen mystiseen erityiseen tunnelmaan, joka vaikuttaa olevan urbex-harrastajille rakennuksissa tärkeää.

Russelin mukaan monet kulttuuriperintötutkimukset eivät perustele kriittisesti sitä, miksi tai miten ihmiset välittävät perinnöstä emotionaalisesta näkökulmasta ²⁰⁸. Väitän, että omaa tulostani voidaan käyttää tällaiseen pohdintaan. Voidaan sanoa, että urbexin harrastajat sekä muodostavat että käyttävät kulttuuriperintöä. He käyttävät hylättyjä paikkoja, koska niiden avulla he voivat kokea luetteleman kaltaisia tunteita. Heillä on motiiviansa perusteella emotionaalinen yhteys kulttuuriperintöön. Perinteisesti kulttuuriperinnön tutkimuksessa on käsitelty perintöä performanssina ja perintöä representaationa erillisinä²⁰⁹, mutta urbexissa ne kietoutuvat yhteensä emotionaalisesti. Rakennuksissa vierailu on performatiivinen kulttuuriperintökokemus, johon liittyy

²⁰⁷ Driver, Manfredo & Tarrant 1996, 189.

²⁰⁸ Russel 2009, 30.

²⁰⁹ Ks. Crouch 2015, 179 ajatuksia performanssin ja representaation erosta.

esimerkiksi aiemmin mainitsemani re-enactment -puoli ja näin syntyvä paikkojen uuden merkityksen luominen. Samaistumalla menneisyyteen harrastajat kokevat tunteita. Valokuvaaminen on affektiivinen reaktio kohteeseen, ja urbex-harrastaja ilmaisee tunteitaan valokuvilla. Syntyneet valokuvat ovat oikeastaan kulttuuriperintöä representaationa. Siinä kohde esitellään jonkinlaisesta näkökulmasta, joka urbex-valokuvaajilla on aineistoni perusteella tunteellinen.

Olen puhunut aiemmin siitä, että kaikki motiivit voivat olla yksilöllisiä tai yhteisöllisiä. Henkilöt harrastavat urbexia, koska he haluavat kokea yksilöllisesti näitä tunteita, mutta he myös jakavat niitä yhteisöllisesti eteenpäin. Olen monessa kohdassa nostanut esiin sen, kuinka valokuvien ja muun materiaalin jakaminen verkossa voi mahdollisesti vaikuttaa harrastusyhteisön ulkopuolisiinkin ihmisiin. Valokuvat toimivat tunteiden jakajina. Tiedän itse urbex-valokuvia ja kertomuksia tarkastelleena henkilönä, että olen pystynyt kokemaan joitakin esittelemiäni tunteita ilman, että olen koskaan harrastanut mitään urbexin kaltaista. Myös harrastajat voivat jakaa tunteita keskenään ja inspiroida toisiaan, vaikka kommunikoisivat vain esimerkiksi sosiaalisessa mediassa.

”The explorer is a loner among friends”, Crane toteaa urbex-yhteisöstä ²¹⁰. Omat haastateltavani kertoivat yksilöllisistä tunteistaan, mutta kuvasivat myös yhteyksiään muuhun urbex-yhteisöön. H1 kertoo olevan enemmän yksinäinen soturi, joka käy rakennuksissa yksin tai sitten sellaisten kavereiden kanssa, jotka eivät muuten ole urbex-harrastajia ²¹¹. H2 vierailee rakennuksissa sekä yksin että muiden harrastajien kanssa ²¹². K2 kertoi aiemmissa lainauksissa, että käy rakennuksissa yksin, vaikka häntä on joskus pyydetty ryhmäänkin. Hän selvästi tuntee muita harrastajia. K1 kertoo, että hänen yhteytensä muihin harrastajiin liittyy lähinnä toisten seuraamiseen sosiaalisessa mediassa eikä sisällä paljon interaktiota ²¹³. Haastateltavani sopivat siis Cranen kuvauksiin yhteisöstä. He ovat pääasiassa yksinäisiä, mutta kaikki ainakin jollakin tavalla tuntevat tai seuraavat muita harrastajia. He saavat vaikutteita muiden jakamasta materiaalista ja lopulta antavat itse muille vaikutteita omalla materiaalillaan. Nykyisin varmaan monet tutustuvat urbexiin juuri sosiaalisessa mediassa.

Urbex on siis alhaalta syntynyttä kulttuuriperintöä, *heritage from below*, mutta ei aivan samanlaista kuin millaiseksi tämänkaltainen kulttuuriperintö on yleensä mielletty. Robertson on todennut, että

210 Crane 2018, 89.

211 H1, 2–3.

212 H2, 2.

213 K1, 1.

heritage from below ei etsi yleisöä ²¹⁴. Tämä ei selvästikään päde urbexin kohdalla. Useimmille harrastajille on tärkeää jakaa omia valokuviaan ja kokemuksiaan jonkinlaiselle yleisölle. Nykyisin urbexiin liittyy yhä enemmän puolia, jotka muistuttavat tyypillisempää kulttuuriperintökokemusta, johon liittyy matkailua ja kaupallisuuttakin. Alhaalta syntynyttä kulttuuriperintöä ei tulisi käsitellä täysin erillisenä muista kulttuuriperintötoiminnoista.

Tässä on hyvä huomata, että urbexin kaltaista kulttuuriperintöä ei voisi syntyä ilman urbex-yhteisöä mutta toisaalta ei myöskään ilman itse rakennuksia. Esimerkiksi Smith on todennut, että kulttuuriperintö ei ole mikään materiaallinen kohde, vaan kulttuurinen prosessi johon kaikki osallistumme ²¹⁵. Johdannossakin sanoin, että kulttuuriperintö on nykyisin usein määritelty sosiopsykologisena prosessina. Sitä ei kuitenkaan voi irrottaa fyysisistä kohteista. Bøerenholdt ja Haldrup ovatkin paremmin esittäneet, että kulttuuriperintö performanssina syntyy sosiaalisesta kanssakäymisestä, toiminnasta materiaalisten menneisyyden jälkien kanssa sekä koettujen kulttuuriperintökokemusten jakamisesta ²¹⁶. ”Tourist visitors perform their own heritage at the heritage site. Their interpretation is one of their own making, but it is clearly facilitated from being at – and revisiting – the heritage site”, he kirjoittavat ²¹⁷. Myös Johnson sanoo, että kulttuuriperintö on spatiaalista toimintaa ²¹⁸. Nostin sen sijaan aikaisemmin esiin urbexin tutkija Garrettin toteamuksen: ”An embodied, living history begins not with the site but with the visitor ²¹⁹.” Muokkaisin hänen sanomaansa loppujen lopuksi näin: Urbexin elävä historia syntyy siitä, kun harrastaja toimii yhdessä vierailukohteensa kanssa. Harrastajan yhteys kohteeseen on tunteellinen.

Tämä kolmeen aiheeseen jakautuva tunteellinen motiiviluokitukseni ei ole kuitenkaan kiveen hakattu. Kaikki harrastajat eivät aina seuraa samanarvoisesti kaikkia kolmea motiivia, vaan ne vaihtelevat henkilön, paikan ja tilanteen mukaan. Voidaankin ajatella, että harrastaja on aina tiettyssä tilanteessa piste, joka sijoittuu kolmiossani johonkin tiettyyn kohtaan. Hän voi olla esimerkiksi lähimpänä vapaus-kärkeä ja kauimpana jännitys-kärjestä, vaikka toisena päivänä toisessa paikassa tilanne olisi aivan toinen. Motiivit myös ilmenevät eri tavoilla. Kaikki harrastajat eivät koskaan esimerkiksi rakenna itselleen katu-uskottavaa imagoa tai brändiä. Ja tietenkin motiivit voivat myös sekoittua keskenään. Kuvassa 6 annan esimerkkejä siitä, miten tällainen sekoittuminen voi ilmetä.

214 Robertson 2012, 2.

215 Smith 2006, 13 & 44–45.

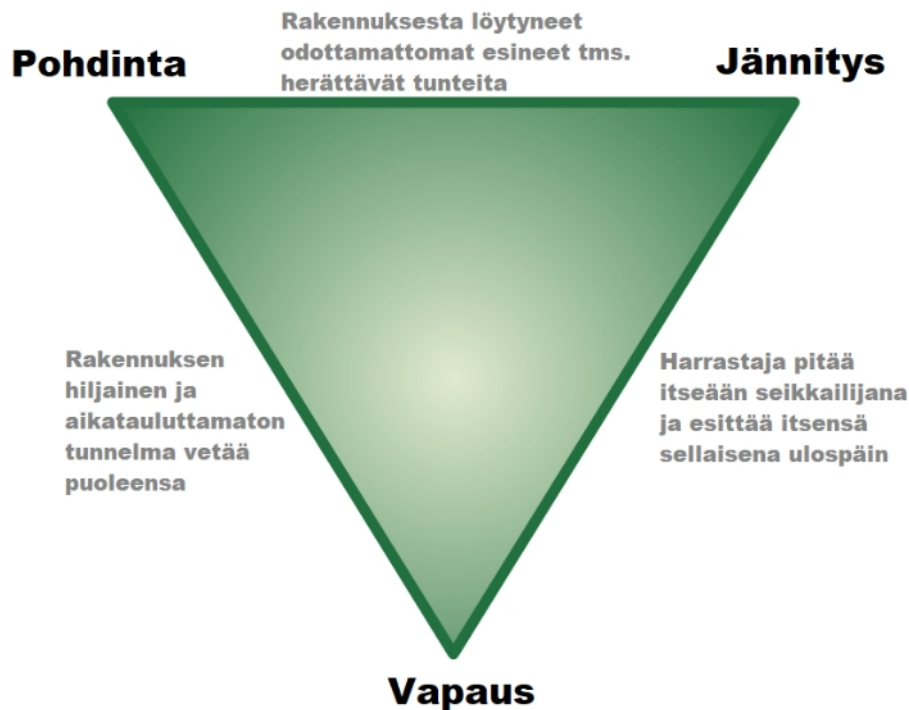
216 Bøerenholdt & Haldrup 2015, 55–56.

217 Bøerenholdt & Haldrup 2015, 63.

218 Johnson 2015, 171. Huomaa kuitenkin (sama, 160), ettei kulttuuriperintötoiminta välttämättä ole voimakkaassa yhteydessä juuri siihen paikkaan, jossa kulloinenkin menneisyys on todella tapahtunut.

219 Garrett 2011b, 1062.

Aina ei ole helppoa sanoa juuri sitä, mistä motiivista on milloinkin kyse. Motiivit eivät siis kuvasta huolimatta ole jäykkiä ja erillisiä. Ne ovat joustavia ja hetkessä eläviä.

Kuva 6: Kuvio, jossa on esitettyä esimerkkejä siitä, kuinka eri motiivit voivat sekoittua urbexin harrastuksessa

Tarkoitukseni ei ole väittää, että löytämäni aiheet olisivat viimeinen sana urbexin motiiveista. En edes väitä, että motiiveja olisi pakko jakaa kolmeen pääryhmään. Lähdin itse tällaiseen suhteellisen suurpiirteiseen jakoon, jossa motiivit on pikemminkin ilmaistu sateenvarjoaiheina. En halunnut lähteä erittelemään kymmeniä yksityiskohtaisia motiiveja, koska työ ei koskaan loppuisi ja siitä olisi mahdotonta saada täydellistä. Mielestäni on parempi esittää aihe tällä tavalla laaja-alaisesti, koska motiivit ovat aina niin yksilöllisiä.

Voin esittää kuviostani vielä joitakin kriittisiä huomioita. Ensinnäkään siinä eivät näy suoraan kaikki seikat, joista haastateltavani puhuivat tärkeinä. Kaikki haastateltavani harrastavat urbexia erityisesti valokuvauksen vuoksi, mutta tämä ei näy kuviossa. Siinä ei myöskään näy, kuinka tärkeää visuaalisuus on tässä harrastuksessa. Vaikka harrastajat olisivat aloittaneet urbexin juuri

valokuvauskiinnostuksen vuoksi, olen itse kuitenkin keskittynyt enemmän henkisiin motiiveihin. Valokuvaus on pikemminkin käytännön tapa, jolla urbexia harrastetaan. Se voi osaltaan liittyä kaikkiin näihin muihin motiiveihin. Visuaalisen kokemuksen etsiminen liittyy myöskin tunteisiin. Vaikka haastateltavani pitävät urbexia erityisen visuaalisena harrastuksena, muodostuu kokonaisvaltainen kokemus varmasti kaikkien aistien yhteistoiminnassa. Visuaaliset seikat rakennuksessa voivat aiheuttaa harrastajalle erilaisia tunteita, mutta uskon että niin voivat muutkin aistihavainnot. Siksi en halua määritellä urbexia ainoastaan visuaaliseksi harrastukseksi.

Erityisesti pohdintamotiiviani voisi kritisoida. Se pitää sisällään paljon erilaisia tunteita, joten onko perusteltua sulkea kaikki nämä yhden otsikon alle kun toisaalta yksittäinen tunne jännitys on kuviossani erillään? Oman tulkintani mukaan tällaiset pohdiskelevat tunteet ovat kuitenkin yhtenäinen aihe, jota urbexin yhteydessä usein käsitellään. Samoin ovat mielestäni jännitys ja vapaudentunteet. Näkemykseni perustuu siis myös siihen, kuinka muut kirjoittajat ovat urbexia käsitelleet. Urbexin tunteet eivät ole vain nostalgiaa, ja mielestäni olen perustellut sekä pohdinta-aiheen otsikon että sisällön loogisesti.

Urbexin motiivit ovat tunteellisia, ja kulttuuriperintötoimintana urbex on sekä performatiivista että representaatioita muodostavaa. Yhteisöllisyytensä vuoksi se ei ole stereotyyppistä alhaalta syntynyttä kulttuuriperintöä. Luomaani emotionaalista motiivikuviota on mahdollista kritisoida ja kenties muokata. Olen perustellut sen omalla haastatteluaineistollani ja sillä, mitä olen urbexista muuten lukenut. Mielestäni luomani kuvio on silti hyödyllinen, käyttökelpoinen ja perusteltu. Seuraavassa luvussa laitankin sen käyttöön osoittaakseni, miten tulostani voidaan käyttää tutkimuksellisesti hyödyksi.

4. Urbexin motiivit käytössä

4.1. Urbex ja muut harrastukset: Keräilyä ja luontoa, ei extremeä

Yksi keino, jolla urbexista löytämiäni motiiveja voisi käyttää hyödyksi on tutkia sitä, miltä motiivit näyttävät kun niitä verrataan toisiin harrastuksiin. Tässä luvussa pohdinkin alakysymystä *mitä*

muita harrastuksia urbex muistuttaa motiiveiltaan. Tässä on mahdollisuus antaa aiheeseen vain suhteellisen pintapuolinen katsaus. On myös hyvä huomata, että oma aineistoni ei täysin vastaa muita aineistoja, joilla harrastusten motiiveja on kerätty. Oma aineistoni on auttanut minua luomaan kvalitatiivisen katsauksen motiiveista, kun taas suuri osa tässä käsittelemistäni aineistoista on laajoja, kyselylomakkeilla tuotettuja aineistoja, joita on tutkittu tilastollisesti. Ne eivät ole täysin vertailukelpoisia, mutta niistä pystyy kuitenkin tekemään jonkinlaisia huomioita.

Kun olin aloittelemassa tutkimusta, pohdin mitä muita harrastuksia urbex mahtaa muistuttaa. Mieleeni nousi esimerkiksi parkour, graffitien maalaaminen sekä aaveiden metsästys. Nämä muistuttavat urbexia käytännössä. Parkour ja urbex ovat epätavallista toimintaa kaupunkitilassa, graffitien piirtäminen on urbexin tavoin kiellettyä ja tapahtuu katseilta piilossa, kun taas aaveiden metsästys tapahtuu samanlaisissa miljöissä. Muita vaihtoehtoja olisi ehkä jopa hakkerointi, jossa pyritään saamaan pääsy luvattomiin kohteisiin. Urbexia onkin toisinaan kutsuttu termillä *place-hacking*²²⁰. Yleisesti ottaen urbexia on käsitelty tutkimuksessa extreme-tyyppisenä harrastuksena, kuten tekee Rollo määrittelyssään, jossa puhuu aitojen yli hyppimisestä, lukkojen tiirikoinnista ja rakennusten seinien kiipeämisestä²²¹.

Arveluideni lisäksi kysyin tietenkin haastateltaviltani, mitä muita harrastuksia urbex muistuttaa. Heidän vastauksensa menivät täysin eri suuntaan kuin omat pohdintani. Kysymykseni oli, mihin muihin harrastuksiin he urbexia vertaisivat ja tässä ovat heidän vastauksensa:

Erialaisten luontokappaleiden bongaukseen/kuvaamiseen, keräilyyn, retkeilyyn.²²²

Geokätköily, suunnistus, valokuvaus, dronekuvaus, matkailu, lähimatkailu, jokin keräilyharrastus, kiinnostus yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja kulttuurihistoriaan – kaikkien näiden yhdistelmää. Painopisteet eri harrastajilla voivat vaihdella.²²³

Museossa käyntiin. Museokin on tila, jossa on jotain, mitä ei enää ehkä käytetä siihen tarkoitukseen mihin sitä nykyään käytetään.²²⁴

220 Ks. esim. Garrett 2013 otsikko ”Place-hacking the City”.

221 Rollo 2018, 416–417.

222 K1, 2.

223 K2, 3.

224 H1, 7–8.

No, jollain tavalla ehkä semmoseen retkeilyyn on verrattavissa. Et siinä ollaan paljon kumminkin ulkona ja, etsitään paikkoja. Ja vaeltaminen, voisi se itse asiassa olla vähän sinne päin.²²⁵

Haastateltavani nostavat esiin erityisesti luonnossa tapahtuvia tai valokuvaukseen liittyviä harrastuksia. Luontoharrastukset ovat yksi tärkeä huomio ja sellainen vertaus, jota en itse asiassa ole nähnyt muualla tutkimuskirjallisuudessa. Museossa käyminen ja kiinnostus historiaan nousevat myös esiin. Ei ole yllätys, että joku käy rakennuksissa siksi, että niiden menneisyys kiinnostaa häntä. Tämä on yksi esimerkki siitä, että haastateltavani näyttävät kokevan urbexin kulttuuriharrastukseksi. Kaksi heistä nostaa esiin vielä keräilyharrastuksen, mikä on mielestäni toinen mielenkiintoinen huomio. Urbex-harrastajan voi tavallaan ajatella keräilevän valokuvillaan kiinnostavia kohteita. Näiden lisäksi esitin aiemmin K2:lta lainauksen, jossa hän kuvaili tyypillistä harrastajaa. Tässä yhteydessä hän nosti esiin sen, että harrastaja on mahdollisesti kiinnostunut myös videopeleistä²²⁶. Itse asiassa myös tutkija Bennett on esittänyt, että joillekin harrastajille urbex voi olla jatkumo lapsuuden seikkailuille videopelimaailmassa²²⁷.

Mikään listatuista harrastusvertauksista ei ole erityisen radikaalia toimintaa. Haastateltavani itse asiassa kysyttäessä jopa kieltävät, että urbex muistuttaisi aluksi esittämiäni esimerkkejä. H1 sanoo, ettei urbex muistuta graffitien maalaamista, koska urbex-harrastaja ei halua jättää omaa jälkeään tilaan²²⁸. Tämä on hänestä suuri ero. H2 taas toteaa, ettei urbex muistuta parkouria, koska harrastusten lähtökohdat ovat erilaiset. Aaveiden metsästys on hänen mukaansa huomiohakuista, eikä myöskään muistuta urbexia.²²⁹ Eli vaikka harrastusten voisi kuvitella olevan samankaltaisia niiden miljööön perusteella, haastateltavani eivät silti näe niiden motiiveissa yhteyksiä. Luontoon liittyvät harrastukset tulevat heille paljon voimakkaammin mieleen. Tämä voi mahdollisesti johtua siitä, että ainakin Suomessa urbexia tyypillisesti harrastetaan luonnonmukaisemmissa ympäristöissä suurkaupunkien sijaan.

Motiivien vertailua voi jatkaa laajentamalla tarkastelua muuhun tutkimukseen. Esittelin aiemmin kaksi eri motiiviteoriaa, itsemääräämisteorian ja Madsenin motiiviluokituksen. Itsemääräämisteorian keskiössä oli siis kolme perustarvetta, joiden tyydyttäminen motivoi ihmistä jatkamaan toiminnan parissa. Tarpeet olivat autonomia, kompetenssi sekä kuulumisen tunne eli *relatedness*. Epäilemättä urbexin voidaan sanoa täyttävän kaikkia näitä tarpeita. Harrastaja voi olla

225 H2, 8–9.

226 K2, 2.

227 Bennett 2011, 426. Hän näyttää olettavan, että vain lapset pelaavat videopelejä.

228 H1, 7–8.

229 H2, 8–9.

halutessaan yksinäinen, mutta hänen on silti helppo verkossa kommunikoida muiden kanssa. Kompetenssin tunne voi syntyä esimerkiksi valokuvauksesta tai rakennukseen pääsemisestä. Nämä eivät kuitenkaan olleet sellaisia aiheita, joista aineistossani varsinaisesti puhuttiin. Mielenkiintoisin huomio liittyy autonomian tarpeeseen. Yksi aineistoni pääaiheistahan oli urbexin synnyttämä vapaudentunne. Urbexia harrastaessaan ihminen voi tuntea autonomiaa aikataulujen ja tilan käytön sääntöjen suhteen, ja tämä näyttää olevan yksi tärkeimmistä urbexin motiiveista. Itsemääräämisteoria on yhtä mieltä siitä, että nimenomaan itsemääräämisen tunne on ihmisille erittäin tärkeää.

Toinen esittämäni teoria perustui Madsenin motiiviluokitukseen. Tätä voimme tarkastella lähemmin vertaamalla omia tuloksiani toiseen tutkimukseen. Jari Metsämuuronen on tutkinut Madsenin motiiviluokitukseen perustuvan luomansa mallin avulla seuraavia eri harrastuksia: Urheilu, taide, musiikki, luonto, käsityöt, matematiikka, kielet ja kirjallisuus. Kuva 7 esittää hänen tutkimuksensa kyselyllä tuotettuja tuloksia. Jokainen sarake kuvaa yhden harrastuksen eri motiivien voimakkuutta viiden eri värisävyn avulla. Mitä tummempi sävy on, sitä tärkeämpi kyseinen motiivi on kyseisen alan harrastajille. Eri sarakkeet eivät kuitenkaan ole suoraan verrannollisia toisiinsa, eli kaikissa sarakkeissa ei voida olettaa, että ero vaaleimman ja tummimman sävyn välillä olisi aina sama kuin toisissa sarakkeissa.²³⁰

	Urheilu	Taide	Musiikki	Luonto	Käsityöt	Matematiikka	Kielet	Kirjallisuus
Kontakti								
Valta								
Suoritus								
Hyöty								
Omaehtoisuus								
Uteliaisuus								
Mielikuvitus								
Liikkuminen								
Aktiivisuus								
Luominen								
Jännitys								

Kuva 7: Eri harrastusten motiivien voimakkuudet Jari Metsämuurosen mukaan. Mitä tummempi väri, sitä tärkeämpi motiivi on harrastuksessa. Taulukko on yksinkertaistettu versio Metsämuurosen omasta tulostaulukosta. Lähde: Metsämuuronen 1997, 92.

²³⁰ Metsämuuronen J. 1997, 92.

Jos taulukkoa tarkastellaan ensin yksin, siitä voi tehdä joitakin huomioita. Luovuus ja mielikuvitus ovat tärkeimpiä motiiveja kaikissa harrastuksissa, ellei sitten kyse ole urheilu- tai luontoharrastuksesta, joissa liikkumismotiivi on kaikkein tärkein. Kieliharrastus on ainoa, jossa hyötymotiivi on kaikkein tärkein. Tyypillisesti vaikuttaa siltä, että silloin kun liikkumismotiivi on tärkeä, on luomismotiivi heikko ja päinvastoin. Muissa tapauksissa nämä molemmat motiivit ovat suunnilleen yhtä tärkeitä. Jotkut motiivit, kuten omaehtoisuus, ovat suunnilleen yhtä tärkeitä harrastuksesta huolimatta. Toisinaan näennäisenkin erilaisissa harrastuksissa motiivit voivat olla yllättävän samanlaisia. Jännitystä voidaan hakea liikunnallisesta urheilusta ja luontoharrastuksesta tai sitten yksinäisistä matematiikka- ja kirjallisuusharrastuksesta.

Tarkastellaan taulukkoa sitten omien tulosteni valossa. Itse löytämäni vapausmotiivi on mielestäni lähimpänä Metsämuurosen omaehtoisuusmotiivivia. Taulukossa tämä motiivi näyttää olevan kaikissa harrastuksissa suhteellisen tärkeä, mutta ei missään tärkein. Oman aineistoni mukaan vapaudentunne on urbexissa yksi tärkeimmistä motiiviaiheista. Tutkimukset on toki tehty eri tavalla.

Jännitysmotiivi Metsämuurosellalla lienee suunnilleen samanlainen kuin itselläni. Tämä motiivi on koettu hyvin tärkeäksi urheilu-, luonto-, matematiikka- sekä kirjallisuusharrastuksessa. Ei ole yllätys, että luontoharrastus muistuttaa tässä urbexia. Haastateltavanikin vertasivat harrastuksia keskenään. Jännitys on urheilussa tärkeää, mutta haastateltavani eivät mielellään verranneet urbexia urheiluun. Oletukseni on, että urbex voi muistuttaa kirjallisuusharrastusta monilla tavoilla, vaikeivät haastateltavani tästä suoraan puhuneetkaan.

Oma pohdintamotiivini liittyy läheisimmin Metsämuurosen uteliaisuus- ja mielikuvitusmotiiveihin. Uteliaisuus näyttää olevan melko tärkeää kaikissa harrastuksissa, kun taas mielikuvituksen kohdalla vaihtelu on suurempaa. Mielikuvitus on todella tärkeää taiteessa, matematiikassa ja kirjallisuudessa, mutta ei lainkaan tärkeää urheilussa. Tämä lienee yksi selitys sille, miksei urbexia koeta urheilun kaltaiseksi. Siihen ei liity tunteita, jotka urbexissa ovat tärkeitä. Kirjallisuus sen sijaan nousee taas esiin. Kirjojen lukeminen herättää epäilemättä tunteita.

Jos katsotaan taulukon muita motiiveja, voidaan pohtia vaikkapa sitä, olisiko valtamotiivi yksi syy siihen, miksi jotkut urbex-harrastajat haluavat antaa itsestään ulospäin radikaalin kuvan. Lisäksi

luomisen motiivi on oletettavasti urbexissa tärkeässä osassa, koska valokuvaaminen tai videokuvaaminen näyttää kuuluvat kaikkien varsinaisten urbex-harrastajien toimintaan. Tässä suhteessa urbex muistuttaa siis taidetta, musiikkia ja käsitöitä. Metsämuurosen tutkimus on sen verran vanha, että se ei ota videopelejä huomioon, mutta arvelen että pelaajien motiivit voisivat muistuttaa kirjallisuusharrastajien motiiveja ja täten oikeastaan urbexia. Näiden lisäksi huomioin sen, kuinka liikkuminen on sekä luonto- että urheiluharrastuksessa tärkeää. Toinen näistä koettiin urbexia muistuttavaksi harrastukseksi ja toinen ei. Urbexin ei koettu olevan sinänsä liikunnallista, mutta sitä verrattiin retkeilyyn. Voi olla, että vastaavassa laajassa kyselytutkimuksessa urbexissakin liikkumismotiivi olisi tärkeä. Pääsyy urbexin ja urheilun eroon on tulkintani mukaan se, että urbexia ei koeta fyysiseksi suorittamiseksi. Siihen ei liity ruumiillisia tavoitteita ja ainakaan omat haastateltavani eivät mielellään kilpaile muiden kanssa.

Kaikkien näiden havaintojen perusteella sanoisin, että urbexin tärkeimmät ja tässä kiinnostavimmat vertailukohteet muissa harrastuksissa ovat keräily, luontoharrastus sekä kirjallisuus. Toki urbex on käytännössä eniten ehkä valokuvauksen kaltaista, mutta tässä keskityn näihin kolmeen kenties ennalta-arvaamattomaan mutta silti tärkeään vertailukohtaan. Kiinnostukseni näihin liittyy erityisesti kulttuuriperintönäkökulmaan.

Haastateltavani nostivat esiin keräilyn ja totesinkin, että molemmissa harrastuksissa kerätään mielenkiintoisia kohteita. Keräilijän kokoelmiinsa hankkima esine herättää harrastajassa tunteita, kun taas urbexissa tunteita herättävät itse rakennus sekä sieltä löytyvät esineet. Ihmiset käsittelevät esineisiin ja rakennuksiin liittyviä tunteita osittain samoilla tavoilla. Keräilijä varmasti muodostaa suhteita omiin keräilyesineisiinsä. Vaikka suhde ei urbexissa muodostuisi vierailukohteeseen, se muodostuu rakennuksesta tehtyyn taideteokseen eli valokuvaan sekä itse matkaan ja siitä jääneisiin muistoihin. Myös valokuvia voidaan pitää kirjaimellisina keräilyesineinä. Kumpaankin harrastukseen liittyy löytämisen ja onnistumisen iloa, jotka liittyvät esittelemääni jännitysmotiiviin. Lisäksi molemmat harrastukset liittyvät pohdintaan. Sekä keräilyesineitä että urbex-kohteissa vierailua voidaan käyttää menneisyyden tulkitsemiseen ja oman identiteetin rakentamiseen. Keräily ei tietenkään aina kohdistu kovin vanhoihin esineisiin, mutta väittäisin kuitenkin, että harrastukseen usein liittyy jonkinlaista menneeseen samaistumista. Monet keräilevät vaikkapa lapsuutensa lempileluja aikuisena. Eiväthän urbex-kohteetkaan ole aina sellaisia, jotka voitaisiin mieltää kovin vanhoiksi. Molemmat harrastukset ovat esimerkkejä siitä, kuinka kulttuuriperintöä rakennetaan ja käytetään. Bøerenholdt & Haldrup ovat sanoneet, että turistivalokuvat ovat keino, jolla oma

kulttuuriperintökokemus viedään kotiin ²³¹. Tämä pätee sekä urbexiin että keräilyyn että oikeastaan myös museokäyntiin, jonka H1 nosti esiin.

Lukemisharrastus ei noussut suoraan esiin aineistossani, mutta mielestäni Metsämuurosen tulosten perusteella se silti muistuttaa urbexia. Väitän, että molempiin liittyy jännityksen, pohtimisen ja vapautentunteiden hakemisen motiiveja. Lukemista harrastavat ihmiset astuvat kirjojen maailmoihin ja etsivät sitä kautta jännitystä, samaistumista sekä muita tunteita. Vastaavia ajatuksia on esiintynyt urbexin-harrastajien kuvauksissa omasta harrastuksestaan. He astuvat hylättyjen rakennusten maailmoihin ja saavat erityisiä kokemuksia. Tahtomattaankin harrastaja kuvittelee, mitä paikassa on ennen tapahtunut. Kirjan lukija perustaa tällaiset ajatukset pääasiassa fiktiiviseen tekstiin, mutta urbexin harrastajien kuvitelmien ja kokemusten pohjana ovat todelliset menneisyyden jäljet. Tällä tavalla he käyttävät menneisyyden fyysisiä jälkiä ja rakentavat urbaania kulttuuriperintöä. Myös nämä ajatukset liittyvät museokäynteihin. Kun ihminen käy museossa hän näkee menneisyyden esineitä ja muita esityksiä, ja kuvittelee niiden avulla, millaista menneisyydessä on ollut. Urbexin harrastajat ja kirjallisuuden harrastajat tekevät tätä myös. Kaikki heistä samaistuvat johonkin ja rakentavat omaa identiteettiään. Kirjallisuus ei aina liity historian rakentamiseen, mutta sekin kuitenkin rakentaa kulttuurisia näkemyksiämme.

Kolmas vertailtava harrastus oli luonto, josta haastateltavani puhuivat ja joka Metsämuurosenkin taulukossa vaikutti mielenkiintoiselta. Luonnossa voidaan liikkua eri tavoilla, esimerkiksi vaeltamalla, retkeilemällä, valokuvaamalla tai vaikka lintuja bongaamalla. Arvelen, että luonto- ja urbex-harrastukset voivat olla motiivirakenteeltaan käytännössä identtisiä. Molemmista voidaan etsiä rauhaa ja liikutaan tietystä ympäristössä, luonnossa tai rakennuksessa. Luonnossa liikkuminen epäilemättä herättää erilaisia pohtivia tunteita. Molemmista on myös arjesta irtautumisen näkökulma, joka liittyy vapausmotiiviin. Luontoharrastus voi tuoda jännitystä esimerkiksi silloin, kun luontovalokuvaaja onnistuu saamaan erityisen hyvän otoksen. Harrastusten vertailu toisiinsa on järkevää, mutta liittyykö luontoharrastus jotenkin kulttuuriperinnön luomiseen? Siinä missä urbexissa rakennetaan tunteellista suhdetta urbaaniin kulttuuriperintöön, luontoharrastuksissa rakennetaan omaa luontosuhdetta ja identiteettiä sen kautta ²³². Toiminta liittyy siis erilaisiin kulttuuriperintökokemuksiin. Kumpikaan ei tunnekokemustensa puolesta ole myöskään kaukana vaikka kulttuuriperintömatkailusta, vaikka niin voisi ehkä ensiksi olettaa.

231 Boerenholdt & Haldrup 2015, 63.

232 Luonnonperintöä ja kulttuuriperintöä ei tule kuitenkaan eritellä keinotekoisesti. Eiköhän kaikki tärkeäksi nähty luonnonperintö ole tavallaan luontoon perustuvaa kulttuuriperintöä? Niihin liittyy aina esimerkiksi tarinoita tai uskomuksia.

Olen pystynyt käyttämään aineistostani muodostamiani tutkimustuloksia hyödyksi, kun vertailen urbexin motiiveja muiden harrastusten motiiveihin. Erilaiset tutkimukset on tehty eri tavalla, mutta olen silti tulosteni perusteella pystynyt esittämään alustavia ajatuksia. Olenkin pystynyt tarkoituspäriini nähden vastaamaan tyydyttävästi tutkimuskysymykseeni siitä, mitä muita harrastuksia urbex muistuttaa motiiveiltaan. Urbex muistuttaa monenlaisia eri harrastuksia, jotka usein liittyvät luontoon tai kulttuuriin. Erityisen huomionarvoisia mielestäni olivat kulttuuriperintönäkökulman perusteella vertaukset keräilyharrastukseen, kirjallisuusharrastukseen sekä luontoharrastukseen. Nämä kaikki kertovat siitä, millaisia tunteellisia kulttuuriperintökokemuksia ihmisillä voi olla mielikuvituksen ja tunteiden muodossa. Valokuvaustani käsitellyt sen tarkemmin, koska urbexia voidaan pitää valokuvauksen alalajina, joka keskittyy tiettyyn aiheeseen. Tulosteni perusteella urbex ei muistuta motiiveiltaan erityisen paljon urheilua, eivätkä haastateltavani yhdy näkemykseen siitä, että urbex muistuttaisi esimerkiksi parkouria tai aaveidenmetsästäystä. Urbexin yhteydet erilaisiin peleihin olisivat mielestäni tutkimisen arvoisia, mutta vaatisivat erilaista aineistoa.

Urbex-harrastusta on tavallisesti ollut vaikea lokeroida, eikä tulosteni perusteella sitä voidakaan sulkea mihinkään tiettyyn ryhmään. Se ei ole vain taide- tai kulttuuriharrastus. Urbex on moderni harrastus, jossa on henkilöstä riippuen piirteitä monista eri kiinnostuksenkohteista. Tätä kuvaa erityisen hyvin haastateltavani K2 kertomus siitä, miten hän aloitti urbexin ja kuinka moni erilainen kiinnostuksenkohde on siihen vaikuttanut:

Harrastus alkoi jo ennen kuin tiesin termistä ”urbex” mitään. Hankin vähän paremman järjestelmäkameran vuosituuhannen vaihteessa: kokeilin sitä eri paikoissa ja vähitellen ladot sekä autiotatolot alkoivat kiinnostamaan – lopulta tehtaakin. Jo lapsuudessa kiertelin kaverin kanssa purettavia omakotitaloja – isäni oli myös arkkitehti, hänen kanssaan kävin myös keskeneräisissä rakennuskohteissa. Joskus suunnistinkin -lapsuudessa ja aikuisiälläkin ovat myös museot sekä erilaiset sisustuslehdet kiinnostaneet (Avotakka jne.). Tavallaan nämä kaikki liittyvät ja yhdistyvät sekä limittyvät toisiinsa.²³³

233 K2, 1.

4.2. Urbexin motiivit ja aiempi tutkimus: Asiaa rauniopornosta ja raunioturismista

Toinen tapa, jolla voin käyttää löytämiäni urbexin motiiveja hyväksi on pohtia sitä, millä tavalla tulokseni voisi hyödyttää joitakin urbexin tutkimuksessa esiintyviä teemoja. Haluan siis tässä luvussa vastata jatkokysymykseeni *miten urbexin motiivien avulla voidaan ottaa kantaa urbex-tutkimuksen kysymyksiin*. Olenkin jo paljon puhunut siitä, kuinka urbex-tutkimukseen on syntynyt tietty päänarratiivi ja kuinka sitä on kritisoitu eri tavoilla. Käsittelen tätä aihetta aluksi vain lyhyesti, ja sitten keskityn enemmän kahteen muuhun aiheeseen, joita olen urbexin tutkimuksessa havainnut. Toinen niistä liittyy siihen, voidaanko urbex ja sen tuottama materiaali luokitella rauniopornoksi ja toinen siihen, onko urbex matkailua.

Jos pohditaan sitä, olenko tutkimukseni valossa enemmän urbex-tutkimuksen päänarratiivin tuottajien vai vastustajien puolella, en halua antaa täysin jyrkkää vastausta. Huomioni siitä, kuinka rakennuksissa vieraileminen herättää harrastajissa erityisiä tunteita, on itse asiassa suhteellisen yhteneväinen esimerkiksi Garrettin näkemysten kanssa. En kuitenkaan usko, että urbex on ainoa keino tällaisten tunteiden kokemiseen tai että harrastus olisi jollakin tavalla täysin erityinen. Olen Garrettin kanssa yhtä mieltä myös siitä, että urbex voi tuottaa erilaisia vapaudentunteita. En kuitenkaan ole samaa mieltä sen aiheellisesti arvostellun näkökulman kanssa, että nyky-yhteiskunta rajoittaisi henkilöitä ja urbex olisi erityinen keino valvonnasta vapautumiseen. Olen myös arvostelijoiden tavoin tietoinen siitä, että kaikilla ihmisillä ei ole mahdollisuutta osallistua urbexiin yhtä huolettomasti kuin joillakin toisilla. Yleisesti ottaen olen sitä mieltä, että urbexin motiivit ovat monipuolisia ja enimmäkseen arkisia, kuten esimerkiksi Kindynis on kirjoittanut. Urbexin radikaalit tavoitteet ovat saaneet liikaa huomiota harrastuksen määrittelyssä ja tutkimuksessa. Oma aineistoni ei näyttänyt urbexin harrastajia radikaaleina toimijoina.

Ensimmäinen aihe, johon vastaan tarkemmin tutkimukseni perusteella, on siis se, kannattaako urbexia pitää rauniopornona. Tämä aihe liittyy siihen, kuinka urbexia ja sen kuvastoa on arvosteltu. Urbexin voidaan ajatella olevan sosiaalisen vastuun unohtava harrastus, joka valokuvaa raunioita ja esittää ne tyhjinä – tai sitten harrastaja kuvaa itseään näennäisen tyhjässä paikassa – vaikka todellisuudessa hylättyjen rakennusten ympärillä on yleensä vielä yhteisöjä, joiden elämään on paikkojen hylkäämisellä ollut negatiivinen vaikutus. Urbex ja sen valokuvat olisivat siis ikään kuin

pornografiaa, jossa materiaalia kulutetaan pohtimatta kriittisesti sen tuottamiseen liittyviä eettisiä näkökulmia.

On hyvin ymmärrettävää, että urbex-harrastajien tunteellisia, ruumiillisia ja aistimuksellisia kuvauksia harrastuksestaan ja sen mahdollisuuksista²³⁴ voidaan pitää rauniopornona. Harrastuksen kritisoijat puhuvat siitä, että urbex ei ole pelkkä yksityinen ja tyhjiössä tapahtuva harrastus. Kaupunkitilat ovat sosiaalisia konstruktioita ja suhtautumisemme niihin muodostuu osittain näkemästämme kulttuurisesta kuvastosta. Kulttuurista kuvastoa jaetaan muun muassa institutionaalisten kanavien, kuten television kautta. Se mitä näemme ja kuulemme vaikuttaa siihen, miten itse kommunikoimme asioista.²³⁵ Nykyään tavallisetkin ihmiset voivat jakaa kulttuurista kuvastoa esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Urbex osallistuu urbaanin kuvaston jakamiseen. Jansson ja Klausen toteavat, että urbex osallistuu kaupunkitiloista käytävään kamppailuun²³⁶. Tätä kamppailua voi selittää Johnsonin lainauksella:

While social elites may attempt to galvanize power through the control of the public choreography of memory, geographers have demonstrated how subaltern groups, of various sorts, have challenged dominant renditions of the past and contested the interpretation presented through museums, memorials, heritage sites, commemorative rituals and naming practices.²³⁷

Toisaalta urbex on siis vastaan tyypillistä virallisesti esitettyä kaupunkikuvastoa. Toisaalta se ei kuitenkaan välttämättä tuo yhtään enempää ääntä niille yhteisöille, jotka ovat valmiiksi äänettämiä.

Urbexin voidaan negatiivisessa mielessä katsoa osallistuvan kulttuurissamme nykyisin yleiseen raunioiden estetisointiin. Jopa tutkimuskirjallisuudessa on näkyvissä raunioiden romantisointia. DeSilvey ja Edensor selittävät sitä, miksi tämä asia on usein nähty negatiivisena. Nykyajan kuvastossa raunioiden voidaan sanoa olevan banalisoituneita. Se, ettemme osaa kuvata muuta kuin romantisoituja raunioita, osoittaa kritisoijien mielestä vain sen, ettei meillä ole kykyä kuvitella parempaa tulevaisuutta.²³⁸

234 Esimerkiksi Garrett 2011b ja Kindynis 2017 kuvailevat artikkeleissaan kokemuksiaan tällaisilla tavoilla.

235 Jansson & Klausen 2018, 416.

236 Jansson & Klausen 2018, 413.

237 Johnson 2015, 166.

238 DeSilvey & Edensor 2012, 478.

Rollon esittämä kriittinen näkökulma on maanläheisempi. Hänen mukaansa urbexin harrastajat ovat gentrifikaation edelläkävijöitä kaupunkien tietyillä alueilla. He liikkuvat paikkoihin jotka eivät tyypillisesti ole keskiluokalle mieluisia ja luovat niistä toiminnallaan trendikkäitä ja kiinnostavia.²³⁹ Gentrifikaation negatiivisia vaikutuksia voi hyvin kuvata yksinkertaisella ajatuksella. Paikat, joissa ennen köyhät luokat elivät ja hankkivat elantonsa muuttuvat keskiluokan vapaa-ajanviettoon sopiviksi. Köyhät ihmiset menettävät elinehtonsa ja hyvin toimeentulevat saavat tilalle huvituksia.

Urbexilla on myös puolustajansa. Esimerkiksi Crane epäilee, että rauniopornosyytökset ovat syntyneet nykyajan näkökulmasta, jossa modernit rauniot ovat politisoituneet ja niitä pidetään esimerkkeinä yhteisöjen ja yhteiskuntien epäonnistumisista²⁴⁰. Hänen mielestään valokuvien merkitys ei ole itse valokuvissa vaan riippuu katsojan omasta tilanteesta ja kokemuksista:

Whether the viewer's response is to be erotically aroused, or to have anger aroused, may depend on the positionality of their viewing, rather than on the photographer's intentions.²⁴¹

DeSilvey ja Edensor nostavat esiin saman asian. Rauniot tarkoittavat eri ihmisille eri asioita:

One person sees a derelict lot, another sees wildlife habitat. One sees a painful reminder of a colonial past, another sees affirmation of a glorious history. An artist sees abstract beauty while a resident sees painful abandonment. A squatter sees a home whereas a neighbour sees an eyesore.²⁴²

Puolustajien mukaan rauniot eivät siis kuvaisikaan epäonnistumista ja tyytymistä huonoon tulevaisuuteen. DeSilveyn ja Edensorin mielestä urbaani löytöretkeily on yksi tavoista, joilla raunioita käytetään moniäänisesti arkielämässä²⁴³. Cranen mielestä urbex-valokuvaajat antavat raunioille äänen²⁴⁴. Heidän lisäksi Palmer tekee huomion siitä, kuinka urbex-harrastajat keksivät itsensä uudelleen hylätyissä paikoissa²⁴⁵. Itseään valokuvaava urbex-harrastaja esittää itsensä näennäisesti tyhjien paikkojen kaipaamana uhkarohkeana, idealisoituna toimijana²⁴⁶. Oikeastaan

239 Rollo 2018, 420. Ks. myös Ross 2016.

240 Crane 2018, 85.

241 Crane 2018, 86.

242 DeSilvey & Edensor 2012, 479.

243 DeSilvey & Edensor 2012, 479.

244 Crane 2018, 101.

245 Palmer 2017, 113.

246 Palmer 2017, 108.

urbex-harrastaja siis rakentaa jotakin uutta paikoissa, joita muut eivät välttämättä osaa kokea kuin epäonnistumisten monumentteina.

Meretoja on todennut, että vaikka narratiiveilla – kuten urbex-valokuvilla ja kertomuksilla – on eettinen potentiaali, sitä ei yleensä käytetä²⁴⁷. Tämä näyttää pätevän urbexiin. Miten oma tutkimukseni voisi vastata tähän keskusteluun? Ensinnäkin tulokseni näyttävät siltä, että urbexin motiivit ovat pääasiassa henkilökohtaisia eivätkä yhteiskunnallisia. Silloinkin kun näennäisesti vastustetaan vaikka valvontayhteiskuntaa, on tavoite egosentrinen henkilökohtainen vapaudentunne. Haastateltavani eivät koe ottavansa toiminnallaan kantaa eivätkä esimerkiksi kerro kokevansa surua siitä, että toiminta on rakennuksissa loppunut. He eivät ota valokuvillaankaan kantaa muuta kuin ehkä neutraalisti ja toteavasti. He etsivät urbexista tietynlaisia tunteita ja rakentavat identiteettiään sekä urbaania kulttuuriperintöä toiminnallaan. Urbexin puolustajat ovat oikeassa siinä, että urbex on yksi keino, jolla raunioita voidaan käyttää positiivisesti jonkin uuden rakentamiseen.

Kenelle tätä positiivista uutta kuitenkin rakennetaan? Ovatko urbexin harrastajat oikeasti vallitsevien narratiivien haastajia vai kuitenkin voimakkaammassa asemassa kuin ne, joiden äänen he hiljentävät vahvistamalla omaa narratiiviaan²⁴⁸? Urbexin on jo todettu olevan yleensä tietyn yksipuolisen ihmisryhmän harrastus. Ehkä urbex on osa raunioiden moniäänistä käyttöä, mutta kuuluuko ääni taas niille joilla se on muutenkin? Lisäksi tuntuu siltä, että puolustajat keskittyvät mielellään siihen, että raunioita ei tulisi nähdä nimenomaan symbolisesti vain negatiivisina asioina. Entä sitten käytäntö? Raunio voi olla oikeasti vaarallinen. Hylätty tehdas tarkoittaa oikeasti sitä, että ihmiset ovat menettäneet työnsä. Vaikka urbex auttaisi meitä suhtautumaan positiivisemmin raunioihin, ei se käytännössä auta yhteisöjä, joiden elinehdot ovat vaarantuneet tai kadonneet. On helppo sanoa, että rauniot ovat turhaan politisoituneet, kun itsellä ei ole tarvetta politisoida raunioita jotka eivät mitenkään liity suoraan omaan elämään.

En kuitenkaan halua näyttäytyä urbexia vastustavana äänenä. Harrastuksella on selvästi haastattelujeni perusteella positiivinen vaikutus harrastajien elämään. Taiteen jakamisen avulla he voivat levittää positiivisia kokemuksia muillekin. En usko, että kaikki urbex myöskään sulkee ulkopuolelleen kaikki yhteisöt. Olenhan jo aiemmin viitannut Arboledaan, jonka mukaan joskus

247 Meretoja 2018, 143.

248 Meretoja 2018, 299–300. Narratiiveja hallitsevat ihmiset, joilla on enemmän valtaa.

urbex-valokuvat ovat ainoita konkreettisia muistoja, joita paikoista jää jäljelle ²⁴⁹. Yhteisöt voivat niiden avulla muistella menneisyyttään. Lisäksi urbexin harrastajat kokevat usein samaistumista kuviteltuihin menneisyyden henkilöihin. Mielestäni myös valokuvia katsomalla voi kokea samaistumista. Tämä samaistuminen tuskin kovin usein johtaa mihinkään toimintaan, enkä usko että urbexiin kuuluu paljon sosiaalisen vastuun pohdintaa. Se on kuitenkin kulttuuriperinnön rakentamista ja jakamista, ja yhteinen tunteiden kokeminen vahvistaa yhteisöjä.

Toinen tässä käsittelemäni aihe koskee sitä, onko urbex matkailua. Tämä ei ole niinkään tutkimuksellinen kiista vaan aihe, jota on toisinaan käsitelty eri näkökulmista. Mielestäni urbexia ei voida kriitikittömästi käsitellä matkailuna tai ei-matkailuna, joten haluan sanoa asiasta pari sanaa. Uskon, että urbexin ja matkailun motiivien tarkastelu voisi auttaa asiassa.

Toisinaan ajatellaan, että urbex ja turismi eroavat olennaisesti toisistaan. Tätä eroa käsittelee esimerkiksi Le Gallou, joka on havainnoinut raunioturismikierroksia. Raunioturismilla hän tarkoittaa kierroksia, joita myydään matkailijoille. Niiden tarkoitus on viedä turistit hylättyihin rakennuksiin, tarjota niistä hieman tietoa ja antaa heidän valokuvata paikkoja. Le Galloun näkemyksen mukaan urbex itse ei sinänsä ole turismia, vaan raunioturismi on urbexista inspiroitunut kommodifikaation muoto. ²⁵⁰ Raunioturismikierrokset hylättyihin kohteisiin mainostavat itseään urbexina ja haluavat saada turistin tuntemaan itsensä erityiseksi ²⁵¹. Le Gallou tiivistää näiden ilmiöiden suhteen seuraavasti:

Although shared characteristics between ruin tourism and urban exploration have been underscored, both practices fundamentally differ on the nature of relationship to urban space that they involve. This relationship to space can be defined through criteria of differentiation identified in this section: ruin tourism appears to be a mediated and guided exploration of modern ruins relying on a form of commodification of places where it takes place and thus deprived of urban exploration's political and transgressive dimension. While urban exploration involves subversively challenging the controlled and regulated urban space produced by capitalism, ruin tourism is exemplary of an integration of marginal areas into territories of urban tourism based on touristification and commodification of alternative spaces and practices. ²⁵²

Le Galloun mukaan siis turismi ja urbex eroavat siinä, miten urbaania tilaa käytetään.

Raunioturismissa tilan käyttö on säänneltyä ja ohjattua, kun taas tavallisessa urbexissa

249 Arboleda 2016, 376-377.

250 Le Gallou 2018, 248.

251 Le Gallou 2018, 252.

252 Le Gallou 2018, 255.

rakennukseen mennään omilla ehdoilla ja luvatta. Ei olekaan yllättävää, että jotkut kokeneet harrastajat vastustavat raunioturismikierroksia, eivätkä pidä niitä todellisena urbexina ²⁵³.

Toisaalta monissa yhteyksissä urbexia on käsitelty myös turismina. Kindynis esimerkiksi toteaa, että urbexia yleensä käsitellään turismina silloin, kun ajatusta harrastuksen kapinoivuudesta kritisoidaan ²⁵⁴. Urbexista on joissakin yhteyksissä käytetty esimerkiksi termiä *interior tourism*. Nieszczerzewska on selittänyt ajatusta näin:

The exploration of modern ruins concerned as an “interior tourism” is possible due to the impalpability of these “tourist” destinations. [...] As places situated somewhere outside the official space of the city, thanks to their amorphism and peculiar indefinable existence, derelict buildings of a recent past enable numerous creative visualizations and conceptualizations. [...] It is confirmed by the words of explorers which often treat abandoned architecture as a place that prompts them to make reflections about the human condition in late modernity.. ²⁵⁵

Urbexin harrastajat, kuten muutkin turistit, luovat siis omia tulkintoja ja sisäisiä seikkailuja vierailukohteissa omien taustojensa ja mielikuvituksensa pohjalta ²⁵⁶. Samalla tavalla kuin turistit toisinaan lähtevät jonnekin kauas etsimään itseään, urbex-harrastajat menevät näihin epätavallisiin paikkoihin pohdiskelemaan. Hylätty kohde toimii samalla tavalla kuin turistikohde. Olennaista ei tässä näkökulmassa ole se, onko kokemus ostettu vai ei.

Turismi ja urbex muistuttavat toisiaan muillakin tavoilla. Paikan autenttisuus on urbexin kannalta tärkeää²⁵⁷, ja tämä näyttää usein pätevän myös muuhun turismiin. Myös Jansson ja Klausen toteavat, että urbex muistuttaa modernia turismia monilla tavoilla, jotka liittyvät siihen, kuinka tilaa käytetään ja siihen, kuinka toimintaa representoidaan ²⁵⁸. Turistit ottavat vierailukohteistaan valokuvia ja jakavat niitä sosiaalisessa mediassa. Urbex-harrastaja tekee aivan samaa. Sekä turisti että urbex-harrastaja kuvaavat pelkästään joko itse tilaa tai itseään tilassa. Myös turistivalokuvissa kohteet esitetään usein näennäisesti turisteista tyhjinä. Itsekin olen aiemmissa luvuissa esittänyt useita vertauksia kulttuuriperintömatkailun ja urbexin välillä.

253 Jansson & Klausen 2018, 412.

254 Kindynis 2019, 385–386.

255 Nieszczerzewska 2018, 258–259.

256 Nieszczerzewska 2018, 259.

257 Nieszczerzewska 2018, 262–263.

258 Jansson & Klausen 2018, 424.

Itseäni luonnollisesti kiinnostaa se, muistuttavatko urbexin ja matkailun motiivit toisiaan. Matkailun motiivien tutkimuksessa on ollut suosittua käyttää ”push–pull” -mallia eli ajatusta siitä, että toisaalta matkaan ihmistä työntävät jotkin heidän sisäiset motiivinsa ja toisaalta heitä vetävät tiettyihin kohteisiin niiden ominaisuudet eli vetovoimatekijät ²⁵⁹. Tämä näkyy myös urbexissa. Harrastajaa työntää halu kokea tietynlaisia tunteita ja häntä vetävät hylätyt kohteet puoleensa, koska ne tarjoavat hänelle näitä tunteita ja esimerkiksi mahdollisuuden valokuvaukseen.

Toisinaan on taas tutkittu erilaisia matkailijatyyppejä. Park, Yoo ja Yoon ovat määritelleet kaksi erityyppistä matkailijaa. Turistit, jotka etsivät matkailusta täyttymystä sellaisille psykologisille tarpeille kuin itsetunto, täyttymys, kulttuurinen kokemus sekä ympäristöön osallistuminen matkustavat mieluiten kaukana oleviin, eksoottisiin ja autenttisiin kohteisiin. Sen sijaan matkailijat, joille tärkeitä ovat sosiaaliset suhteet, rentoutuminen, nostalgia ja romantiikka matkustavat mieluiten turvallisiin turistikohteisiin, jotka ovat lähempänä fyysisesti ja kulttuurisesti. ²⁶⁰ Tämän suhteuttaminen urbexin motiiveihin on konstikkaampaa, koska tietääkseni urbex ei yleensä yllä alueille, jotka eroavat länsimaisesta kulttuurista suuresti. Suurin kulttuuriero lienee amerikkalaisella harrastajalla, joka matkustaa entisen Neuvostoliiton alueelle. Urbexin harrastajat kuitenkin näyttävät yleisesti ottaen etsivän erityisiä kokemuksia, joten heitä voitaneen verrata enemmän ensimmäiseen matkailijatyyppiin. Urbexin harrastajat kuitenkin etsivät joskus myös nostalgisia ja romanttisia tunteita.

Yleisesti ottaen matkailuun liittyy monia motiiveja, joita on listannut esimerkiksi Fodness ²⁶¹. Useat näistä näyttävät tutuilta urbexin suhteen. Itsetutkiskelu, uteliaisuus, seikkailu, mielihyvä, eskapismi arkielämän murheista ja säännöistä sekä sosiaalisen pääoman kerääminen kokemuksia hankkimalla ovat kaikki aiheita, jotka ovat nousseet esiin aiemmassa tekstissäni. Uskon, että pohdiskelu, jännitys ja vapaus löytyvät kaikki tavalla tai toisella turismin motiiveista. Erojakin löytyy. Esimerkiksi uraan liittyviä motiiveja urbex-harrastajilla harvoin on. Fodnessin listaamat omien juurten etsimiseen liittyvät motiivit ovat mielenkiintoinen aihe. Urbexissa ihmiset harvoin etsinevät omia kirjaimellisia juuriaan, mutta he silti kokevat yhteyttä menneisyyteen. Tällä tavoin he vahvistavat yhteyttä omaan kulttuuriseen historiaansa.

259 Albayrak & Caber 2018, 202.

260 Park, Yoo & Yoon 2018, 174.

261 Fodness 1994, 579.

Kysyin itse asiassa myös haastateltaviltani sitä, onko urbex matkailua ja haittaisiko heitä, jos urbexista tulisi mainstreamharrastus tai turisteille myytävä kokemus. K1 kertoo kokevansa, että urbex on myös matkailua ja näyttää toivovan ”mainstreamin sijaan” tietynlaisten raunioturismimahdollisuuksien yleistyvän ²⁶². Myös K2 suhtautuu asiaan pääasiassa positiivisesti. ”Jos kysyntää ja maksavia asiakkaita riittää, niin mikä ettei”, hän kirjoittaa. Toisaalta hän on huolissaan, ymmärtävätkö suuremmat joukot harrastuksen henkeä ja rakennusten kunnioittavaa kohtelua. ²⁶³ Hän kertoo myös itse matkustelleensa pelkästään urbexin vuoksi pitkin Eurooppaa ²⁶⁴.

H1 ajattelee, että raunioturismi tekisi urbexista turvallisempaa mutta jos hylätyissä paikoissa käyminen olisi aivan liian suosittua se varmaan vähentäisi kokemusta ²⁶⁵. Hänkin on matkustellut urbex-kohteiden vuoksi ²⁶⁶. H2 on muiden kanssa samoilla linjoilla, mutta suhtautuu raunioturismiin epäilevästi. Raunioturismi veisi pois löytämisen riemua ja persoonallisuutta. Kohteiden mainstreamistuminen lisää todennäköisyyttä, että vandaalit löytäisivät paikalle. ²⁶⁷ Hänenkin mukaansa urbexia voi kuitenkin verrata matkailuun. Matkaan lähtemiselle on monia syitä ja joskus se riittää, että toivoo löytävänsä jotain hienon näköistä ²⁶⁸.

Tulkitsen haastateltavieni vastauksia siten, että he eivät koe motiivejaan erityisen ristiriitaisiksi matkailun kanssa. Sekä matkailusta että urbexista voidaan etsiä samankaltaisia kokemuksia, kuten vapautumista ja pohtivia tunteita. Ihmiset voivat suhtautua tunteellisesti niin turisti- kuin urbex-kohteeseenkin. Suurimmat ongelmat näyttävät liittyvän harrastajien huoleen rakennuksista sekä siihen, että turismina urbex menettäisi jännitystään. Tämä onkin se löytämistäni motiiveista, joka on harrastajien kokemusten mukaan kaikkein suurimassa ristiriidassa turismin motiivien kanssa. Tämä siitähän huolimatta, että matkailijatkin ilmeisesti usein etsivät seikkailua ja jännitystä.

Päätelmäni on, että urbex ei ole varsinaisesti turismia, mutta muistuttaa sitä paljon. Molempien tavoitteena on kokemusten etsiminen, valokuvaaminen sekä oman identiteetin vahvistaminen. Kokemuksen ostaminen veisi harrastajien mielestä mahdollisesti pois urbexin jännitystä ja erityisyyttä, mutta jos henkilö ei muutenkaan koe toimintaansa mitenkään kantaottavaksi, hän ei

262 K1, 2.

263 K2, 3.

264 K2, 3.

265 H1, 7.

266 H1, 8 – 9.

267 H2, 7–8.

268 H2, 9.

koe urbexia ja matkailua toistensa vastaiseksi toiminnaksi. Kaikki löytämäni urbexin motiivit voivat löytyä myös matkailusta, mutta kummassakin harrastuksessa on myös ominaispiirteitä. Vaikka en ole sitä mieltä, että urbex on radikaalia, olen silti aineistoni perusteella Le Galloun kanssa yhtä mieltä, että sillä on väliä, onko kokemus ostettu vai ei.

Tässä luvussa olen vastannut tutkimukseni jatkokysymykseen osoittamalla, että tutkimustuloksiani urbexin motiiveista voidaan käyttää hyödyksi pohdittaessa aiheita, joita muut urbexin tutkijat ovat käsitelleet. Tulosteni perusteella voidaan esimerkiksi päätellä, että urbex-tutkimuksen päänarratiivi on ollut liian kapea linssi koko harrastuksen määrittelyyn ja että harrastajien motiivit ovat monipuolisempia kuin jotkut tutkijat ovat antaneet ymmärtää. Samalla tavoin urbexia ei tule tuomita pelkkänä rauniopornona. Vaikka harrastajilla harvoin on yhteisöllisiä motiiveja, harrastus voi yksilötasolla vaikuttaa positiivisesti harrastajan elämään. Lisäksi urbex-materiaalin avulla harrastajat voivat jakaa esimerkiksi menneisyyteen samaistumista myös hylättyjen rakennusten ympärillä yhä oleville yhteisöille ja täten hyödyttää heidän identiteettityötään. Lopuksi vertailin urbexia ja matkailua motiivien näkökulmasta ja totesin, että ne muistuttavat motiiveiltaan monella tavalla toisiaan, mutta kummassakin harrastuksessa on myös erityispiirteitä. Jännitysmotiivi on aineistoni perusteella se, joka kärsii eniten, jos urbex muuttuu turismiksi. Urbexin motiivien tarkastelu voi siis auttaa monenlaisten eri tutkimusongelmien käsittelyssä.

5. Lopuksi: Mitä tein ja mihin tästä eteenpäin?

Olen tehnyt tämän tutkimuksen vastatakseni kysymykseen siitä, *mitä motiiveja urbexin harrastajilla on*. Tämän lisäksi käytin havaintojani vastaamaan kahteen jatkokysymykseen *mitä muita harrastuksia urbex muistuttaa motiiveiltaan sekä miten urbexin motiivien avulla voidaan ottaa kantaa urbex-tutkimuksen kysymyksiin*. Halusin selvittää urbexin motiiveja, koska niihin ei ole aiemmin kiinnitetty tarpeeksi huomiota ja toisaalta siksi, että ne ovat mielestäni kiinnostava aihe kulttuuriperintönäkökulman kannalta. Tein tutkimuksen haastatteleamalla neljää urbexin harrastajaa, jotka vastasivat kysymyksiini urbexin motiiveista kirjallisesti tai suullisella haastattelulla. Valmistelin kysymykseni sen perusteella, miten motiiveja on aiemmassa urbexin tutkimuksessa käsitelty mutta tutkin aineistoani pohtien myös sitä, miten harrastajien ajatukset mahdollisesti haastavat näitä ennakkokäsityksiä.

Tutkimukseni on kvalitatiivinen katsaus urbexin motiiveihin. Toisin kuin monia aiempia harrastustutkimuksia, sitä ei ole toteutettu suurella määrällä kyselyjä. Päädyin aineistoni perusteella vastaamaan pääkysymykseeni siten, että urbex-harrastajille kolme tärkeää motiivaihetta ovat pohdinta, vapaus ja jännitys. Pohdinta kuvaa erilaisia tunteita, joita haastateltaville voi rakennuksen tunnelmassa herätä. He voivat esimerkiksi samaistua menneisyyteen, jota rakennuksessa on ennen eletty. Jännitys kuvaa urbexin positiivisia jännityksen tunteita, kuten uuden löytämistä ja rakennuksesta selviämistä huomaamatta. Vapaus sen sijaan kertoo siitä, kuinka harrastaja tuntee rakennuksessa, että hän voi toimia ilman arkielämää määrittäviä sääntöjä. Valokuvaaminen on myös olennainen osa harrastusta. Sen avulla voidaan vangita ja jakaa omia tunteellisia kokemuksia. Löydökseni tukevat näkökulmaa, jonka mukaan urbexin tutkimuksessa on aiemmin keskitytty liikaa harrastuksen oletettuihin vallankumouksellisiin puoliin.

Vastasin aineistoni avulla myös jatkokysymyksiini. Urbexia voi vertailla muihin harrastuksiin, ja mielenkiintoisimmat yhtymäkohdat löysin itse keräilyharrastukseen, lukemisharrastukseen ja luontoharrastuksiin. Urbex ei siis muistuta aineistoni perusteella extreme-harrastuksia tai esimerkiksi parkouria niin paljon, kuin ensin voisi ehkä olettaa. Keräily on urbexille tärkeämpi vertailukohta, sillä molemmissa harrastuksissa ihmiset keräilevät mielenkiintoisia kohteita ja muodostavat niihin tunteellisia yhteyksiä. Tulosteni avulla pystyin myös ottamaan kantaa muutamaan urbex-tutkimuksen kysymykseen. Urbexin motiivit ovat enemmän itsen kuin yhteisöön keskittyviä, mutta koko harrastusta ei voi tuomita rauniopornona. Urbexilla on positiivinen vaikutus harrastajan elämään. Lisäksi urbex-valokuvat auttavat jakamaan tunteita, jotka liittyvät esimerkiksi menneisyyteen samaistumiseen. Urbex muistuttaa myös matkailua, mutta jos urbex muuttuisi myytäväksi raunioturismiksi se saattaisi vaarantaa harrastuksen jännittävyyden tunnetta.

Näkökulmani urbexiin on kulttuuriperinnöllinen. Harrastusta ei ole käsitelty tämän aiheen näkökulmasta ennen kovin paljon muuta kuin todeten, että urbex tuottaa vaarantuneista kulttuuriperintökohteista joskus parempaa materiaalia kuin virallinen inventointi, ja että urbex-harrastajat käyttävät kulttuuriperintöä omalla tavallaan. Itse olen tekstin aikana todennut, että urbex on yhdenlainen kulttuuriperintökokemus. Katsaukseni urbexin motiiveihin kertoo oikeastaan niistä motiiveista, joita ihmisillä on kulttuuriperinnön käyttöön. Urbex ei ole vain nostalgiaa tai liminaalituloihin astumista vaan esimerkki siitä, millaisia tunteellisia yhteyksiä ihmisillä on

kulttuuriperintöön, millaisia tunteita he haluavat kokea perinnön parissa ja miten he keräilevät ja säilyttävät näitä tunteita.

Urbex ei kuitenkaan liity suoraan viralliseen kulttuuriperintöön vaan on *heritage from below* eli alhaalta syntynyttä kulttuuriperintöä. Urbex ei sovi stereotyyppisiin, joita kulttuuriperinnön tutkimuksessa on noudatettu ja joskus yhä noudatetaan. Vaikka urbex onkin alhaalta syntynyttä kulttuuriperintöä, se muistuttaa monella tavalla virallisempia kulttuuriperintökokemuksia. Urbexiin kuuluu yleisön etsiminen, ja toiminta rakennuksissa muistuttaa monella tavalla esimerkiksi perintömatkailua. Urbex-kulttuuriperintökokemus on performanssi, jossa tunteellinen yhteys vierailukohteeseen on tärkeää ja jossa on menneisyyden re-enactment -elementtejä. Kuten aiemmin yksi haastateltavistani, Crouch on verrannut kulttuuriperintöä matkaan:

Attending heritage is like a journey: more than individual and private, journeys are frequently inter-subjective in absence and presence. Journeys occur in and among instants and moments, but act relationally with time. [...] In journeys, our feelings about ourselves and our relationships in the world are negotiated but also happen to us. Identity, belonging and creativity emerge in this complexity. ²⁶⁹

Tämä lainaus kuvaa hyvin myös urbex-kokemuksia. Harrastaja on toisaalta yksinäinen ja toisaalta yhteydessä muihin yhteisönsä jäseniin ja yleisöön. Urbex-yhteisö osallistuu urbaanin kulttuuriperinnön käyttöön mutta myös luomiseen. Harrastaja voi jakaa vierailun eli performanssin synnyttämiä tunteita keräilemiensä valokuvien eli representaatioiden avulla. Urbexissa yhteisön ja materiaallisen kohteen – sekä siitä synnytettyjen valokuvien – yhteistyö onkin tärkeää. Kulttuuriperintöä ei voi pitää pelkästään sosiopsykologisena prosessina tai fundamentaalisesti arvokkaina fyysisinä objekteina. Bøerenholdt ja Haldrup ovatkin todenneet hyvin, että perintö on ”practised and performed, subjective and situational, and emergent in particular settings ²⁷⁰.” He puhuivat myös siitä, kuinka omien kokemusten jakaminen eteenpäin on kulttuuriperintökokemuksessa tärkeää. Urbexissa rakennus eli materia ja yhteisö toimivat keskenään muodostaen kokonaisuuden. Kumpikaan ei voisi olla olemassa ilman toista.

Vaikka urbex muistuttaakin muita kulttuuriperintökokemuksia, on se ehkä pintapuolisesti kulttuuriperintöammattilaisten näkökulmasta erikoinen tapa luoda ja käyttää perintöä. Se toimii virallisten kanavien ulkopuolella ja tavoilla, joihin ei ehkä ole totuttu. Mielestäni urbex on kuitenkin hyvä esimerkki siitä, miten erilaiset ihmisyyhteisöt käyttävät menneisyyden jälkiä epävirallisilla ja

269 Crouch 2015, 178.

270 Bøerenholdt & Haldrup 2015, 52.

odottamattomilla tavoilla luoden omaa kulttuuriperintöään. Heidän ei aina tarvitse perustella näkemyksiään kovilla faktoilla. Myöskään kohteiden säilyttämisen ei aina tarvitse olla tavoite. Urbex-harrastajat toisaalta taltioivat kohdetta ja harmistuvat, jos vandaalit rikkovat sitä, mutta toisaalta heitä ei haittaa että rakennus rapistuu itsekseen luonnonvoimien vaikutuksesta. Myös Craggs kumppaneineen on nostanut esiin sen, kuinka erilaiset rakennusten käyttötavat toimivat yhdessä niiden merkitysten muodostamisessa:

What we can draw from these literatures is that urbex, local history groups, mass tourism, and the architect's site visit, whilst sometimes differing in their motivations, logics, and activities, share many commonalities which we argue form a continuum in experience and practice. At a basic level they are united because they are all about visiting buildings, but they are also about emotional engagements with the built environment, shared communities of interest, and all, in different ways, influence how architecture is understood, valued, and physically or politically repositioned into something worth investing in or preserving.²⁷¹

Miten näitä aiheita voisi tutkia tulevaisuudessa? Urbexin motiiveja voisi ehdottomasti tutkia myös laajemmin ja tämä olisi mielestäni myös suositeltavaa. Ei riitä, että yksittäiset kirjoittajat vain määrittelevät omia motiivejaan. Motiivien laajempi tutkiminen, kuten olen osoittanut, voi auttaa viemään tutkimusta eteenpäin esimerkiksi nostamalla esiin yhteyksiä muihin harrastuksiin. Urbexin demokraattiset ja eettiset näkökulmat vaatisivat myös lisää paneutumista. Olen sitä mieltä, että urbexin pelilliset elementit olisivat kiinnostava tutkimusaihe nykyajan digitaalisessa maailmassa. Urbexin voidaan väittää muistuttavan jollakin tavalla lisätyn todellisuuden pelejä. Ja tietysti urbexia pitäisi tutkia enemmän kulttuuriperinnön näkökulmasta. Oma tutkimukseni ei vielä koskettanut harrastuspiirien ulkopuolisia urbex-materiaalia kuluttavia ihmisiä, mutta heidän kokemuksiinsa pitäisi tutkia enemmän. Urbex on hyvä esimerkki aiheesta, jota voi tutkia yhdistelemällä erilaisia perinteisesti jäykkänä pidettyjä oletuksia ja vastakkainasetteluja kulttuuriperinnön tutkimuksessa. Sitä voidaan vertailla muihin kulttuuriperintökokemuksiin ja niiden herättämiin tunteisiin, minkä avulla voitaisiin opettaa esimerkiksi museoille uusia asioita siitä, miten ihmiset itse haluavat kulttuuriperintöä käyttää. Myös dark heritage -näkökulma on mielenkiintoinen. Ja lopuksi urbex-valokuvat ja muu materiaali, erityisesti matkoihin liittyvät kertomukset²⁷², ansaitisivat enemmän huomiota kaikissa tutkimusyhteyksissä pelkän itse ruumiillisen performanssin sijaan.

271 Craggs, Geoghegan & Neate 2013, 884.

272 Näitä voisi tulkita vaikka narratiiveina. Esim. Meretojan 2018, 33–34, 54 & 302 ajatukset ovat mielenkiintoisia sen kannalta, kuinka narratiivit liittyvät kulttuuriperintöön. Urbex-harrastajat tulkitsevat kokemustaan kertomalla niistä. Heidän materiaalinsa voi myös auttaa yhteisöä tulkitsemaan omaa menneisyyttään. Tarinat rakentavat yhteyksiä ihmisten välille.

Reflektoin vielä sitä, onko tutkimukseni luotettava, eettinen ja laadukas. Olen pyrkinyt tekstissäni olemaan avoin ja selkeä sen suhteen, mitä olen tehnyt ja mihin perustan väitteeni. Olen esittänyt paljon lainauksia ja kommentoinut niitä, jotta lukijallakin olisi mahdollisuus omiin tulkintoihin. Tutkimukseni ei perustu laajaan aineistoon mutta olen sitä mieltä, että tavoitteisiini nähden aineistoni oli laadukasta. Olen ottanut myös huomioon sen, että tulokseni ei ole ainoa oikea totuus, vaan että eri ihmisten ajatusten ja motiivien välillä on eroa ja että tulostani voi muokata lisätutkimuksen avulla. Myös oman aineistoni sisällä oli vaihtelua siinä, mitä harrastajat ajattelivat. Tällaisessa tutkimuksessa on tärkeää tiedostaa, että sekä haastateltavat että tutkija ovat vaikuttaneet aineiston syntymiseen subjekteina. Näiden seikkojen lisäksi olen kunnioittanut haastateltavieni yksityisyyttä kuitenkin niin, että teksti käsittelee heitä yksilöinä eikä sekoita heitä toisiinsa.

En koe, että tutkimustulostani olisi haitannut se, että en ole itse urbexin harrastaja. Keskustelin varsinaisten harrastajien kanssa niin, että molempien äänet pääsivät esiin. En tuominnut asioita mihinkään suuntaan. Tiedostan myös, että haastateltavani kuuluivat kenties niin sanottuun valkoisen miehen muottiin, johon urbex-tutkimuksen aineistot yleensä perustuvat. En koe tätä suureksi ongelmaksi tutkimusaiheeni kannalta, mutta on mahdollista että esimerkiksi naisilla kokemukset olisivat olleet erilaisia. Tulevaisuudessa olisi hyvä pyrkiä saamaan tutkimuksiin mukaan myös esimerkiksi naispuolisia harrastajia.

Haluan kuitenkin nostaa esiin sen seikan, että tämän tutkimuksen näkökulma urbexiin on suomalainen. Suurin osa muusta urbex-tutkimuksesta on keskittynyt Yhdysvaltoihin, Britanniaan, Saksaan ja osittain entisen Neuvostoliiton alueeseen. Tutkimuksessa ei ole kuitenkaan yleensä huomioitu, että alueiden välillä voisi olla suuria eroja. Yhdysvallat, Britannia ja Keski-Eurooppa ovat alueita, joissa harrastajien kokemukset usein syntyvät suurkaupungeissa. Tällä on voinut olla vaikutusta aiemman tutkimuksen näkökulmiin. Esimerkiksi infiltraatio on ulkomailla suosittumpaa ja Suomessa kiinnostus kohdistuu enemmän oikeasti hylättyihin paikkoihin kuin vaikka metrotunneleihin ²⁷³. Suomessahan ei juuri edes ole metrotunneleita tai suuria kaupunkeja, jotka olisivat täynnä infiltraatioon sopivia kohteita. Itä-Euroopassa urbexin näkökulma liittyy sen sijaan kommunismin raunioiden symbolisiin arvoihin ²⁷⁴. Suomi ei aivan sovi tähänkään mielikuvaan. Meillä ei yksinkertaisesti ole yhtä paljon mehukkaita urbex-kohteita. Voikin siis olla, että tästä syystä suomalaiset harrastajat ovat suhtautumiseltaan leppoisampia kuin aiempi tutkimus on antanut

273 Sydänoja 2017, 53.

274 Ks. itäeurooppalaisesta urbexista Nieszczerzewska 2018, 257.

ymmärtää. Lukijan onkin hyvä muistaa, että tutkimukseni on tulkinnut nimenomaan suomalaisen urbexin motiiveja.

Lopuksi pohdin vielä sitä, hyödyttääkö tutkimus yhteisöä, jota se käsittelee. Auttaako se urbexin harrastajia? Ainakin tutkimukseni tuo esiin oikeiden harrastajien omia ajatuksia kunnioittavasta näkökulmasta. Tutkimukseni tarkoitus on käsitellä urbexia ilmiönä, johon liittyy sekä positiivisia että negatiivisia puolia tuomitsematta harrastusta liikaa kumpaankaan suuntaan. Harrastus on laiton ja siihen liittyy vääjäämättä eettisiä ongelmia, mutta tiedostan että monet harrastajat pyrkivät toimimaan oma moraalikäsitteensä mukaan. Toivon mukaan tutkimus auttaa ihmisiä ymmärtämään urbexia paremmin. Mielestäni olisi esimerkiksi urbexin kannalta hyödyllistä, että kulttuuriperintöalan ihmiset oppisivat huomiomaan harrastuksen olemassaolon paremmin. Se voi haastaa joitakin heidän näkemyksiään kulttuuriperinnöstä. ”There is, perhaps, no closure in heritage: no full script, no controlled tour”, Crouch on kirjoittanut ²⁷⁵. Urbex on tästä mielestäni täydellinen esimerkki. Toivon, että tutkimukseni auttaa lukijoita ymmärtämään sitä, millaisilla erilaisilla tavoilla he voivat käyttää omaa urbaania ympäristöään.

En ole vielä noussut tuolistani. En ole lähtenyt löytöretkeilemään hylättyyn rakennukseen. Olen vieläkin vain katsellut valokuvia ja lukenut harrastajien kertomuksia. Joskus ulkona kävellessäni olen katsellut reittieni varrella olevia vanhojen asuintalojen hylättyjä kivijalkoja. Tämän lähemmäs en ole hylättyä rakennusta päässyt. Koen kuitenkin nyt ymmärtäväni urbaanin löytöretkeilyn harrastajia paremmin. Ymmärrän, miksi heitä kiinnostaa etsiä ja valokuvata näitä kohteita. Minunkaan ei tarvitsisi olla kova jätkä, jolla on vallankumouksellisia ajatuksia, jotta voisin harrastaa urbexia. Riittää, että haluan etsiä ja kokea rakennusten tunnelmassa jotain erityistä. Ehkä jonakin päivänä. Toistaiseksi olen vielä tyytyväinen tietäessäni, että muutkin kuin museohenkilöt ovat kiinnostuneita ympäristömme rumaksi tuomituista kohteista. Ne ovat arvokas osa elävää, monipuolista kulttuuriperintöämme. Myös hylätty rakennus voi herättää meissä tunteita.

275 Crouch 2015, 187.

Lähdeluettelo

Aineisto

H1, haastattelu urbexin motiiveista 12.8.2019. (Kysymykset ja litterointi Sofia Heikkilä).

H2, haastattelu urbexin motiiveista 26.4.2020. (Kysymykset ja litterointi Sofia Heikkilä).

K1, teemakirjoitus urbexin motiiveista 24.2.2020. (Kysymykset Sofia Heikkilä).

K2, teemakirjoitus urbexin motiiveista 31.3.2020. (Kysymykset Sofia Heikkilä).

Tutkimuskirjallisuus

Albayrak, Tahir & Caber, Meltem (2018): "Examining the relationship between tourist motivation and satisfaction by two competing methods." Elsevier, *Tourism Management* vol. 69, 201–213.

Anderson, Stephanie; Hamilton, Kathy & Tonner, Andrea (2015): "'See that door with a no entry sign? Open it'. Exploring Consumer Agency in Contested Place." *NA - Advances in Consumer Research* Vol. 43. Toim. Diehl, Kristin & Yoon, Carolyn. Association for Consumer Research, 309–313.

Arboleda, Pablo (2016): "Heritage views through urban exploration: the case of 'Abandoned Berlin'." Taylor & Francis, *International Journal of Heritage Studies* vol. 22 (5), 368–381.

Baldauf, Matthias; Fröhlich, Peter; Grechenic, Thomas & Masuch, Kathrin (2011): "Comparing viewing and filtering techniques for mobile urban exploration." Taylor & Francis, *Journal of Location Based Services* vol. 5 (1), 38–57.

Bennett, Luke (2011a): "Bunkerology. A case study in the theory and practice of urban exploration." Sage Journals, *Environment and Planning D. Society and Space* vol. 29 (3), 421–434.

Bennett, Luke (2011b): "Exploring the bunker. A response to 'Shallow Excavation'." *Society + Space*. [<https://www.societyandspace.org/articles/exploring-the-bunker-a-response-to-shallow-excavation>]. (12.1.2021)

Bingham, Kevin Peter (2019): "The foul and the fragrant in urban exploration. Unpacking the olfactory system of leisure." Springer, *International Journal of the Sociology of Leisure* vol. 3 (4), 15–36.

Bordalejo, Barbara & Eisazadeh, Negin (2017): "Preserving the story of heritage in ruins using online digital repositories. The case of urbex." Konferenssi *The Initial Training Network for Digital Cultural Heritage (ITN-DCH) Conference 23.05.2017–25.05.2017* Olimje, Slovenia. [<https://orbi.uliege.be/handle/2268/211156>]. (13.1.2021)

Børenholdt, Jørgen Ole & Haldrup, Michael (2015): "Heritage as performance." *The Palgrave Handbook of Contemporary Heritage Research*. Toim. Waterton, Emma & Watson, Steve. Palgrave Macmillan, 52–68.

Byman, Reijo (2006): "Onko opetus suostuttelemistä oppimaan." *Suoraa Puhetta. Kollegiaalisesti opetuksesta ja kasvatuksesta*. Toim. Husu, Jukka & Jyrhämä, Riitta. PS-kustannus, 115–126.

Chlebosz, Karolina; Morris, Tony; Tower, John & Zhou, Lijun (2020): "An exploratory study of motives for participation in extreme sports and physical activity." Taylor & Francis, *Journal of Leisure Research* vol. 51 (1), 1–21.

Craggs, Ruth; Geoghegan, Hilary & Neate, Hannah (2013): "Architectural enthusiasm. Visiting buildings with the twentieth century society". Sage Journals, *Environment and Planning D: Society and Space* vol. 31 (5), 879–896.

Crane, Susan (2018): "'Take nothing but photos, leave nothing but footprints'. How-to guides for ruin photography." *Ruin Porn and the Obsession with Decay*. Toim. Siobhan Lyons. Palgrave Macmillan, Cham, 83–102.

Creswell, Tim (2004): *Place. A short introduction*. Blackwell Publishing, Oxford.

Crouch, David (2015): "Affect, heritage, feeling." *The Palgrave Handbook of Contemporary Heritage Research*. Toim. Waterton, Emma & Watson, Steve. Palgrave Macmillan, 177–190.

De Groot, Jerome (2016): *Consuming History. Historians and heritage in contemporary popular culture*. Toim. painos. Taylor & Francis Group, Routledge.

DeSilvey, Caitlin & Edensor, Tim (2012): "Reckoning with ruins." Sage Journals, *Progress in Human Geography* vol. 37 (4), 465–485.

Driver, B. L.; Manfredo, Michael & Tarrant, Michael (1996): "Measuring leisure motivation. A meta-analysis of the recreation experience preference scales." Taylor & Francis, *Journal of Leisure Research* vol. 28 (3), 188–213.

Fodness, Dale (1994): "Measuring tourist motivation." Elsevier, *Annals of Tourism Research* vol. 21 (3), 555–581.

Garrett, Bradley L. (2011a): "Shallow excavation. A response to bunkerology." *Society + Space*. [<https://www.societyandspace.org/articles/shallow-excavation-a-response-to-bunkerology>] (12.1.2021).

Garrett, Bradley L. (2011b): "Assaying history. Creating temporal junctions through urban exploration." Sage Journals, *Environment and Planning D: Society and Space* vol. 29 (6), 1048–1067.

Garrett, Bradley L. (2013): *Explore Everything: Place-hacking the City*. Oxford Academic, *Community Development Journal* vol. 50 (2), 345–348.

Gentry, Kynan & Smith, Laurajane (2019): "Critical heritage studies and the legacies of the late-twentieth century heritage canon." Taylor & Francis, *International Journal of Heritage Studies* vol. 25 (11), 1148–1168.

Harvey, David C. (2008): "The history of heritage." *The Ashgate Research Companion to Heritage and Identity*. Toim. Graham, Brian & Howard, Peter. Taylor & Francis Group, Routledge, 19–36.

Iveson, Kurt (2013): "Cities within the city. Do-it-yourself urbanism and the right to the city." Wiley, *International Journal of Urban and Regional Research* vol. 37 (3), 941–956.

Jaakkola, Timo & Liukkonen, Jarmo (2017): "Suoritusmotivaatio urheilussa." *Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet*. Toim. Nurmi, Jan-Erik & Salmela-Aro, Katariina. PS-kustannus, 192–201.

Jansson, André & Klausen, Maja (2018): "The spreadable city. Urban exploration and connective media." *Handbook of Emerging 21st-Century Cities*. Toim. Archer, Kevin & Bezdecny, Kris. Edward Elgar Publishing, 411–428.

Johnson, Corey W. & Rose, Jeff (2020): "Contextualizing reliability and validity in qualitative research. Toward more rigorous and trustworthy qualitative social science in leisure research." Taylor & Francis, *Journal of Leisure Research* vol. 51 (4), 1–20.

Johnson, Nuala C. (2015): "Heritage and geography." *The Palgrave Handbook of Contemporary Heritage Research*. Toim. Waterton, Emma & Watson, Steve. Palgrave Macmillan, 159–173.

Keltikangas-Järvinen, Liisa (2006): "Taikasana 'yksilöllisyys'." *Suoraa Puhetta. Kollegiaalisesti opetuksesta ja kasvatuksesta*. Toim. Husu, Jukka & Jyrhämä, Riitta. PS-kustannus, 85–100.

Kindynis, Theo (2016): "Urban exploration. From subterranea to spectacle." Oxford Academic, *The British Journal of Criminology* vol. 57 (4), 982–1001.

Kindynis, Theo (2017): "Excavating ghosts: Urban exploration as graffiti archaeology." Sage Journals, *Crime, Media, Culture. An International Journal*. Vol. 15 (1), 1–21.

Kindynis, Theo (2019): "Urban exploration as deviant leisure." *Deviant Leisure. Criminological Perspectives on Leisure and Harm*. Toim. Raymen, Thomas & Smith, Oliver. Palgrave Macmillan, Cham, 379–401.

Klausen, Maja (2017): "The urban exploration imaginary. Mediatization, commodification, and affect." Sage Journals, *Space And Culture* vol. 20 (4), 372–384.

Le Gallou, Aude (2018): "From urban exploration to ruin tourism. A geographical analysis of contemporary ruins as new frontiers for urban tourism." Emerald Publishing, *International Journal of Tourism Cities* vol. 4 (2), 245–260.

Meretoja, Hanna (2018): *The Ethics of Storytelling. Narrative Hermeneutics, History and the Possible*. Oxford university Press: Explorations in narrative psychology.

Metsämuuronen, Jari (1997): *Omaehtoinen oppiminen ja motiivistruktuurit*. Opetushallitus, tutkimus 3/1997.

Metsämuuronen, Tuua Maria (2009): *Varhaisnuoret luonnonharrastuksen parissa. Mikä pitää toiminnassa?* Laurea-ammattikorkeakoulu, opinnäytetyö.

Mott, Carrie & Roberts, Susan (2014): "Not everyone has (the) balls. Urban exploration and the persistence of masculinist geography." Wiley-Blackwell, *Antipode. A Radical Journal of Geography* vol. 46 (1), 229–245.

Nieszczerzewska, Małgorzata (2018): "Urban exploration as an 'interior tourism'. Contemporary ruins behind the 'Iron curtain'." *Anthropology of Tourism in Central and Eastern Europe. Bridging Worlds*. Toim. Banaszkievicz, Magdalena & Owsianowska, Sabina. Lexington Books, 255–270.

Nurmi, Jan-Erik & Salmela-Aro, Katariina (2017a): "Johdanto." *Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet*. Toim. Nurmi, Jan-Erik & Salmela-Aro, Katariina. PS-kustannus, 9–15.

Nurmi, Jan-Erik & Salmela-Aro, Katariina (2017b): "Yhteenvetoa ja pohdintaa." *Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet*. Toim. Nurmi, Jan-Erik & Salmela-Aro, Katariina. PS-kustannus, 246–250.

Palmer, Asynith (2017): "Taking the stage. Urban explorers re-script industrial ruins." *The Humanities in a World Upside-Down*. Toim. López-Calvo, Ignacio. Cambridge Scholars Publishing, 110–122.

Park, Eerang; Yoo, Chang-Keun & Yoon, Donghwan (2018): "Tourist motivation. An integral approach to destination choices." Emerald, *Tourism Review* vol. 73 (2), 169–185.

Ristolainen, Katja (2006): *Vauhtia, vapautta ja luonnonkauneutta. Retkiluistelun motiivit*. Joensuun yliopisto, maantieteen oppiaineryhmä, pro gradu -tutkielma.

Robertson, Iain (2012): "Introduction. Heritage from Below." *Heritage from Below*, toim. Robertson, Iain. Taylor & Francis Group, Routledge, 75–92.

Rollo, Dylan (2018): "'Just wait here ten minutes'. Mobility's masculinism within urban exploration." Routledge, *Women's Studies in Communication* vol. 49 (4), 416–429.

Ross, Jennifer (2016): "Appropriating the past. Urban exploration and loft living in deindustrialized Detroit." Common Ground, *Spaces & Flows. An International Journal of Urban & Extra Urban Studies* vol. 7 (4), 35–48.

Russel, Ian (2009): "Heritages, identities and roots. A critique of arborescent models of heritage and identity." *Heritage Values in Contemporary Society*. Toim. Messenger, Phyllis Mauch; Smith, George S. & Soderland, Hilary A. Taylor & Francis Group, Routledge. 29–42.

Seal, Graham (2012): "Consuming outlaws, the common good and heritage from below." *Heritage from Below*. Toim. Robertson, Iain. Taylor & Francis Group, Routledge, 75–92.

Shannon, Charlene (2016): "Exploring factors influencing girls' continued participation in competitive dance." Taylor & Francis, *Journal of Leisure Research* vol. 48 (4), 284–306.

Smith, Laurajane (2006): *Uses of heritage*. Routledge, Oxford.

Solar Sands (2020): *Liminal Spaces (Exploring an Altered Reality)*.

[<https://www.youtube.com/watch?v=N63pQGhvK4M&feature=youtu.be>]. (6.1.2021)

Sydänoja, Seija (2019): *Arkimaiseman kätkeyt salaisuudet. Urbaanien löytöretkeilijöiden keskustelua harrastuksestaan*. Jyväskylän yliopisto, historian ja etnologian laitos, pro gradu -tutkielma.

Vasalampi, Kati (2017): "Itsemääräämisteoria." *Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet*. Toim. Nurmi, Jan-Erik & Salmela-Aro, Katariina. PS-kustannus, 54–63.

Liite 1

Haastattelukysymykset

Aineiston käyttöluvat

Saavatko Turun yliopiston tutkijat ja opiskelijat käyttää aineistoa tutkimus- ja opetuskäyttöön?

Saako haastateltavan nimen/nimimerkin mainita?

Saako aineiston tallettaa koulutusohjelman kokoelmiin (haastateltavan nimellä/nimimerkillä)?

Oma harrastus

Miten aloitit urbexin harrastuksen?

Miten harrastat urbexia? (Millaisissa paikoissa, yksin vai ei, julkaiseeko jotain netissä)

Onko sinulla tai ryhmälläsi jokin salanimi, miksi juuri se?

Miksi harrastat urbexia?

Mikä sinulle on tärkeintä urbexissa?

Onko jokin muuttunut harrastuksesi aikana, esimerkiksi motiivisi, tai se millaisissa rakennuksissa käyt ja miten löydät kohteita?

Urbex yleisesti

Mitä sinun mielestäsi urbex on? (miten määrittelisit urbexin)

Millainen on (tyypillinen) urbex-harrastaja?

Voiko esim. pyörätuolia käyttävä tai sokea harrastaa urbexia?

Onko urbex-harrastajakunta mielestäsi yhtenäinen, esimerkiksi kommunikoivatko eri harrastajat paljon vai ovatko he enemmän yksinäisiä?

Vaikuttaako harrastuksessa olevan eroja eri maiden/alueiden välillä?

Haittaisiko se, jos urbexista tulisi suosittu mainstream-harrastus tai turisteille myytävä kokemus?

Mihin muihin harrastuksiin vertaisit urbexia?

Urbexin tavoitteet/motiivit

Onko urbex matkailua tai verrattavissa matkailuun?

Onko urbex mielestäsi leikkiä tai peliä tai jopa urheilua?

Missä osassa harrastusta on seikkailun ja jännityksen tuntu, esim. kiinni jäämisen tai itsensä satuttamisen pelko? Onko tämä harrastuksessa hyvä vai huono puoli?

Onko urbex mielestäsi kantaottavaa? Otetaanko siinä kantaa siihen, kenellä on oikeus käyttää rakennuksia tai siihen, miten viranomaiset toimivat?

Ovatko urbexissa tärkeitä suhteet, joita harrastaja muodostaa rakennuksiin?

Ovatko tärkeitä tunteet ja pohdinta, esimerkiksi kuolevaisuus ja nostalgia (jotkut harrastajat kertovathiljentyvänsä rakennusten erityisessä tunnelmassa)?

Onko pohdinnan ja seikkailun tunteiden välillä ristiriitaa?

Onko harrastajille tärkeää tutkia esimerkiksi rakennusten historiaa?

Liittyykö urbex mitenkään rakennussuojeluun (harmittaako harrastajia rakennusten huono kunto ja purkaminen)?